

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manuale Confessariorum Et Poenitentium

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

De superbia, & septem peccatis capitalibus. cap. 23.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

De superbia, & septem peccatis capitalibus.

CAPVT XXIII.

- 1 Virtus, vitium & habitus quid, & quotuplex.
- 2 Actus bonus, & malus tripliciter, & quid bonus, siue ordinatus simpliciter, & quare, nullus individuus indifferens, & quis ordinatus.
- 3 Virtutes in medio vitiorum, ideoque illis duplo pauciores.
- 4 Vitia capitalia, e quibus non est superbia, septem hoc verbo signata, num. 4.

TRactaturi de septem capitalibus vitijs, & actibus eorum meminerimus primo, vt supra a dictum est, quod aliud est habitus, aliud actus siue actio & operatio, & quod habitus est qualitas mentis, mouens eam ad actus similes illis, ex quibus productus est: & quod est duplex, bonus, qui est virtus, & mouet ad bonos actus, & malus, qui est vitium, & mouet ad malos, & quod actus est duplex, vnus indeliberatus, & inuoluntarius, qui neque est bonus, neque malus, alius voluntarius & deliberatus, qui est triplex, bonus, malus, & indifferens, & quod bonus est triplex, ex obiecto tantum, vt ieiunare, & ex circumstantia tantum, vt loqui ad utilitatem proximi, & ex vtroque, vt ieiunare ad obediendum precepto. Malus item triplex, ex obiecto tantum, vt mentiri ad villiam proximi, ex circumstantia tantum, vt ieiunare ob vanam gloriam, ex vtroque simul, vt mentiri ad perniciem proximi. Indifferentes autem, quales sunt innumeris, puta tacere, loqui, comedere, bibere, & similia, quae de se nec sunt bona, nec mala, sed bene, & male fieri possunt, & tale indifferens non reperitur in individuo, iuxta doctrinam S. Thomae, quae defendimus ea effacinatione, quod si quis daretur, maxime esset, quia in nullum finem bonum, neque malum ordinaretur, sed is non est talis, quia esset otiosus, & consequenter malus, ex defectu circumstantiae finis, licet ex obiecto esset indifferens, & quod iuxta doctrinam Dionisij d, quam potuit excipere ex Arist. bonum, siue actus simpliciter bonus, & ordinatus siue meritum constat ex integra causa, id est ex concursu bonitatis obiecti, salte iustificati, & circumstantiarum, tam finis, quam aliarum, persona, loci, temporis, &c. Malum autem siue malus actus simpliciter, & peccatum ex quocunque defectu, siue obiecti non iustificabilis, vel non iustificati, siue finis, siue alicuius circumstantiae. Dixi, non iustificabilis, qualia sunt fornicari & mentiri, quae nulla circumstantia possunt fieri iusta. Dixi, non iustificati, quia frequenter obiectum actus boni simpliciter est obiectum de se malum, sed iustificatur per circumstantiam: qualis est occisio hominis, quae cum sit de se mala, iustificatur tamen per culpam occidendi, & legem id

^a In practico quinto.

^b Ex practico 6.

^c In d. practico.

^d 4. esp. de diuino. num.

548 De Superb. & sept. peccatis capitalibus.

gem id præcipientem. Itaque in toto hoc capitulo per actum bonum & ordinatum, intelligemus actum bonum utroque modo tam ex obiecto, quam ex circumstantiis, qui est meritum de congruo, vel de condigno, & per inordinatum, omnem actum ordinatum contrarium, qui est peccatum saltem veniale. Idem per vitium, habitum malum, & per virtutem, habitum bonum.

2 Secundo, quod duplo plura sunt vitia, quam virtutes: quia cuique virtuti duo vitia opponuntur, alterum per excessum, alterum per defectum, in quorum medio virtus consistit, iuxta illud Horatii: *Virtus est medium vitiorum utrinque redactum*, relatum à glossa b.

a 1. lib. 1. e. p. 18. de sumptu: ex Arist. 2. Ethic. b Ca. caritas, 3. par. g. ff. de par. di. 1. c 31. Nor.

3 Tertio, quod septem vitia, que vulgus septem peccata mortalia appellat, sunt septem vitia principalia, que S. Gregorius, & alij aliter docetes capitalia appellant, non quia sunt peiora, neque etiam quia semper aut sæpius mortalia, quia aliqua regulariter sunt venialia, sicut infra dicitur: sed quia sunt fontes particulariter, ex quibus alia multa dimanant: ex quorum numero non est superbia, iuxta S. Gregorium d, & S. Thomam e.

d Vbi supra. e 2. 2. quest. 162. art. 2. & q. 132. art. 1.

4 Quarto est horum septem, & aliorum omnium Regina, secundum eisdem (quamvis vulgus contra existimet) pro eorum faciliori memoria retinenda hac voce (Saligia) irens, intelligendo per litteram S, Superbiam, per A, Avaritiam, per L, Luxuriam, per I primum, Iram, per G, Gulam, per I secundum, Invidiam, per A secundum, Acediam. Ad quod apertior esset vox Sualigia, octosyllabon, per quarum primam videlicet, S, intelligitur, Superbia omnium vitiorum Regina, & per V, Vana gloria, que est unum ex septem vitijs capitalibus, & per alias sex prædicta alia sex, de quibus omnibus, & eorum execrandis filiabus ordine, quo propofita sunt, dicemus.

De Superbia Regina omnium vitiorum.

5 Superbia quid, quotuplex, & eius etymon.

5 Superbia sola de se mortalis contemptum subiectionis Dei actum requirit.

6 Humilitas ad sui essentiam non requirit expressam ad Deum subiectionem.

7 Superbia quatuor species, que potius sunt eius effectus & interdum hereses num. 8.

Superbia est plurimum vitata & parum nota: nam multi putarunt eam esse omne vitium: quia illa est supergressio legis que per omne vitium fit: Et alij ignorarunt discrimen inter eam ex vna parte, & ambitionem, presumptionem, & vanam gloriam ex altera, adeo quod Maior sputaui, has esse species illius, quod est contra Augustinum g communiter receptum. Alij, in quibus videtur esse uterque Thomas communiter recepti

f In 2. di. 42. q. 16. 2. Lib. de mat. & gratia.

recepta, quod eius essentiam gi eius, quod (gratia Deo) modo superbia cendere à ve perbia est q perit, seu super omne, quod f b vbi superbia. Vnde licet v solenti accipi Strips Sape tamen illud eiusdem Hinc Et illud e. Cecidi Secundo dicitur in bonam vero mala in defini potest natum excellenti nere, quia omne vitium est alijs, vt probe & desiderium ea, ad notandum monstrat idem omnem, quo app vel bona in notior merita, & quo appetitur directa, & non sed modestie, scientie, virtutis ratione alteri propria, quia illam alium, quia tiam propriam actuali relatione lentia; quia appetit sed non appetit perbia, sed alij potestates, per aliud: hæc enim actum, quam exce

libus.

peractū bo-
roque modo
ritū de con-
actum ordi-
e Idem per
bonum.
te: quia cui-
essum, alte-
tit, iuxta il-
actum, rela-
ecceata mor-
Gregorius,
sunt peiora,
ia aliqua re-
a sunt fontes
orum nume-
omam e.
n Regina, se-
pro eorum
intelligen-
L. Luxuria,
Invidia, per
Sualigia,
elligitur. Su-
loria, que est
predicta alia
bus ordine,
um.
Dei actū re-
d Deum sub-
interdum
nam multi
supergressio
t discrimen-
tionem, &
it, has esse
niter recep-
ommuniter
recepti

Caput XXIII.

recepta, quos in Manuali Hispano sequuti fuimus, requirunt ad
eius essentiam actualem contemptum subijciendi se Deo, & le-
ge eius, quod in presentia non possum mihi persuadere, cum id
(gratia Deo) pauci Christiani faciant, & vere omnes aliquo
modo superbiamus. Quare dicendum primo, verbū Superbire, def-
cendere à verb. *superco* interposito, b, caula euphonię, vnde su-
perbia est que dam (vt ita dicam) superitio, & actus, quo quis su-
perit, seu supergreditur aliqua: & ita superbia in genere significat
omne, quod superit, seu superat, seu excelsit alia, secun. glossam
b vbi superbia pro dono superante, & eccellente alia ponitur.
Vnde licet verbum *superbus* sepius pro elato & fastuoso, & in-
solenti accipiat, vt in illo Marone.

a 2.2. q. 162.
art. 5.

b Isai. ca. 60.

c 3. A Ene.

Sirpis Achillea fastus iuuenemque superbum.

Sape tamen pro nobili, excellenti, vel sublimi capitur, iuxta
illud eiusdem d.

d 1. A Ene.

Hinc populum late Regem, belloque superbum.

e 3. A Ene.

Et illud e.

Ceciditque superbum Ilion.

Secundo dicendum quod superbia generaliter sumpta diuidi-
tur in bonam & malā, quod adnotauit S. Thomas f: superbia
vero mala in habitum superbię, & actū eius. Superbia habitus
definiri potest esse vitium mouens siue inclinans ad appetitum inordi-
natum excellentię proprię, quatenus est excellentia. Dixi, vitium; pro ge-
nere, quia omnis superbia habitus est vitium, non contra om-
ne vitium est superbia habitus: est enim speciale distinctum ab
alijs, vt probe docet S. Tho. g Dixi, appetitum, includendo amorē
& desiderium excellentię, vel gaudium, siue complacentiam de
ea, ad notandum, quod est vitium voluntatis, & nō rationis, vt
monstrat idem S. Thomas h. Dixi, inordinatum; ad includendum
omne, quo appetitur excellentia de re falsa, vel vera, seu mala,
vel bona in nullum finem, vel malum, aut vanū relata, vel ma-
ior merita, & ad excludendum ordinatum, qualis est solus ille,
quo appetitur excellentia de re vera, & bona, & in finem bonū
directa, & non maior merita: illa enim non est actus superbię,
sed modestię, qualis est appetitus excellentię merite, siue debite
scientię, virtuti, viribus, & arti, quibus quis secundum rectam
rationē alteri vult prestare, iuxta S. Thomam i. Dixi, excellentię
proprię, quia illa est obiectum actus eius, & nō addidi, ad superā-
tam alium, quia id nō est necessariū: sufficit enim velle excellen-
tiam propriam immeritam, vel meritam modo immerito sine
actuali relatione preferendi se proximo. Dixi, quatenus est excel-
lentię, quia appetitus eius, quod re vera est excellentia que dam,
sed non appetitur eo respectu, quod est talis, sed alio, non est su-
perbia, sed aliud vitium, circa quidem honores, ambitio, circa
potestates, præsumptio, circa gloriam, vana gloria, & circa alia
aliud: hæc enim & id genus alia possunt considerari alio respe-
ctu, quam excellentię, licet in se sint verę excellentię.

f vbi supra
art. 1.

g vbi supra
art. 2.

h Ibidem a. 3

i vbi supra
art. 6.

M m 3

6 Et ita ad

6 Et ita ad essentiam superbiæ non requiritur actualis contemptus Dei, nec legis eius, nec renutus se subijciendi eis, nec despectus proximi, magis quam in alijs vitijs, quæ non inclinant immediate ad illa.

Nec obstat prædicta doctrina S. Thomæ, quia probe saluari potest in superbia quæ de se est peccatum mortale, non autem generaliter in omni superbia. Sic nec videtur verum illud Caietani, eum, qui propria in excellentiâ inordinate amat, sine actuali contemptu diuinæ subiectionis, non esse formaliter, & directe superbum, est enim formaliter superbus, sed non illa superbia, quæ de se sit moralis, & ita non omnis superbia directe auertit à Deo, sed sola supradicta, quam diximus esse de se mortalem, de qua intelligitur etiâ glossa allegata per S. Thomam, quatenus habet, superbiam ex se maius peccatum esse omnibus alijs, quæ omnia ideo tam accurate dixi, ne plurimi continua superbia laborantes nos excuserent ab hoc vitio, dicentes, nos nullam excellentiam cupere cum actuali contemptu subiectionis Dei & eius legis, cum quo certe paucissimi Christiani eam cupiunt, & ne plurimos humiles sua laude priuemus, qui frequentissime actum humilitatis faciunt non se subijciendo expresse Deo, vel legi eius qualis tamen non esset ille, quia cum sit contrarius superbiæ, oporteret eum circumstari subiectione actuali, si superbia ei contraria requireret, & expressum contemptum, & renutum huiusmodi subiectionis: quare sicuti humilitatis actus est subijcere sua bona naturalia minorâ bonis naturalibus maioribus alterius, & sua dona minorâ diuina maioribus donis diuinis alterius, & sua bona omnia naturalia diuinæ gratiæ alterius, non se subijciendo expresse Deo, vel legi eius, imo sine vlla eorum memoria expressa, ut satis colligitur ex S. Thoma b, ita superbiæ actus est præponere quem sua naturalia bona minorâ maioribus naturæ bonis alterius, & sua minorâ dona diuina maioribus diuinis alterius, & sua etiam bona naturæ, gratiæ diuinæ alterius, licet non faciat id cum expresse contemptu Dei, vel legis eius: & sicut renuere excellentiam, quia recta ratio id dicitur, sine vlla actuali memoria Dei, est actus humilitatis, ita appetere excellentiam immeritam, sine vlla actuali memoria Dei, est actus superbiæ.

7 Tertio dicendum, quod species superbiæ sunt quatuor, secundum S. Gregorium a declaratum à S. Thoma b. Prima est putare habere à se ipso solo bona naturæ, qualia sunt ingenium, intellectus, memoria, vires, pulchritudo, &c. aut bona fortunæ, qualia sunt diuitiæ, honor, potentia, &c. aut bona spiritualia, qualia sunt gratia, scientia, prophetia, facundia ad predicandum, & legendum, &c. quorum nulla habet à se ipso, sed omnia sunt ei data à Deo. Secunda, agnoscere quidem illa à Deo sibi data, non tamen gratis, sed ex iustitia, scilicet reuinciorum, precum, elemosynarum, & id genus aliorum. Tertia, arrogare sibi bona, quæ non habet, cuiuscunque ordinis illa sint. Quarta, contemnere alios inordinate,

a Pbl. r. 12.

b 2. 2. q. 162.
art. 1. licet in
2. 2. ad vi.
deatur senti-
re.

a In lib. 23.
Moral.
b Vbi supra,
art. 4.

inordinate, au-
dant. Aduerte
mediatas spe-
sunt in intell-
fecta iudicium
Corruptit in
ita se res hab-
vel suis meritis
ra, quam alij,
3 Circa quæ
cellentiam cu-
gis eius, aut e-
Secundo, qui
vera quatuor
berate, aduerte
actualiter, vid-
Dixi, deliberate
nis, vel per in-
& communitate
re deliberate
litas, secund
Tertio pecca-
inordinate ga-
subiectionis D-
vel damno pr-
supra sapius e-

9 Bona hono-
9 Laus, hono-
10 Gloria na-
11 Presumptio
11 Ambitio
11 Perinatio
11 Disordia
11 Contentio
13 Laude fals-
13 Fines apti-
14 Iurisdic-
14 Gratiam,
15 Beneficia
licent.
15 Beneficium
16 Instantia
17 Inuentio
nalis, &

inordinate, aut velle, vt sibi submittantur, quamuis eum precedant. Aduertendum tamen huiusmodi falsa iudicia non esse immediatas species superbiæ, sed illius effectus: quia hæc consistunt in intellectu, & ratione, illa vero in voluntate, quæ illis infecta iudicium corrumpit, efficitque, vt falsum iudicet verum. Corruptum inquam, eo quod ipsius excellentia maior esset, si ita se res haberet: maius enim est ex se habere, quam ab alio, vel suis meritis, quam dono, vel magna, quam parua, vel maiora, quam alij, vt probe declarauit S. Thom. c.

8 Circa quæ peccat mortaliter primo, qui appetit propriam excellentiam cum actuali contemptu diuinæ subiectionis, vel legis eius, aut cum voluntate se Deo præponendi, per dicta d.

Secundo, qui adeo amat propriam excellentiam, vt iudicet esse vera quatuor prædicta quæ sunt falsa, vel aliquod illorum deliberate, aduertenter & in specie: quia quadamtenus, licet non actualiter, videtur contemnere subiectionem Dei, & legis eius. Dixi, *deliberate & aduertenter*, quia secus si id primo motu passionis, vel per incogitantiam ita iudicaret, secundum S. Thomam & communiter receptum. Dixi, *in specie*, quia credere id in genere deliberate & aduertenter, non est actus superbiæ, sed infidelitatis, secundum S. Thomam f.

Tertio peccat, qui appetit inordinate excellentiam, vel de illa inordinate gaudet, aut letatur, sine actuali quidem contemptu subiectionis Dei, & eius legis, sed cum notabili irreuerentia eius, vel damno proximi ex eo resultante, quia hoc mortale est, per supra sapius dicta.

De vana gloria.

- 9 Bona honoraria quot, & quæ, & appetere illa de se non malum.
- 9 Laus, honor, fama, gloria, & reuerentia quid.
- 10 Gloria vana quid, quot, & quæ filia eius, & 11. & 12.
- 11 Presumptio quid, & quæ mortalis, & 14.
- 11 Ambitio quid, & quæ mortalis, & 15.
- 11 Perinacia quid, & quæ mortalis, & 31.
- 11 Discordia quid, & quæ mortalis, & 33.
- 11 Contentio quid, & quæ mortalis, & 34.
- 13 Laude falsa, vel alias inordinata gaudere non semper malum.
- 13 Finis apertus spiritualium nil temporale est, & 15.
- 14 Iurisdictionem alienam usurpare mortale.
- 14 Gratiam, vel gloriam eternam suo arbitrio posse queri, presumptio.
- 15 Beneficia incompatibilia, vel plura, quorum vnum sufficit, non licent.
- 15 Beneficium appetendo quomodo quis peccat.
- 16 Inclantia filia prima vane gloriæ, quid, & quæ mortalis.
- 17 Inuentio nouitatum secunda filia vane gloriæ, quid, & quando mortalis, & 18.

e Vbi supra. art. 4.

d Num. 69.

e Vbi supra.

f In dicto 2. q.

552 De vana gloria, & eius filiabus.

- 18 Vestitus qui licitus, qui venialis, & qui mortalis, & 19.
 20 Ornatus, fucus, fictio, & auctio pulchritudinis que mortalia,
 21 Confessarius dubius, an confessus sint mortalia, quid faciet.
 22 Ornans se ut in coniugium appetatur, vestiens veste incongrua sexui
 quis peccat.
 23 Vestiens se habitu religioso quis mortaliter peccat, & 23.
 24 Curiositas quid, & quod semper est peccatum, & quando tale, &
 seq.
 30 Libri qui purgandi, & qui prelegendi pueris.

a In c. inter
 verba 11. q.
 2. concl. 4. &
 nuper in ca.
 cu minister.
 23. q. 5. n. 47.
 b Num. 47.
 c Num. 48.
 d Num. 48.
 e Num. 50. & 51.

h Num. 56.

h In d. 202. q.
 2. q. 14.
 arti. & de
 malo, q. 6.
 d Super Matt.
 c. 6. q. 23.
 innotis eis
 quæ idem S.
 Tho. dixit 2.
 q. 1. arti. 2.
 q. 2.

Primo præsuppono summarim quædam, quæ late tractavi
 alibi a, quod bona honoraria sunt quinque, scilicet, laus,
 honor, fama, gloria, & reuerentia: & quod laus est, sermo elucidas
 magnitudinem alicuius virtutis b, & quod honor est, exhibitio reue-
 rentie in testimonium alicuius excellentie absolute c, & quod fama est
 attestatio popularis de re aliqua d, & quod gloria, est clara cum laude
 notitia, & quod reuerentia est animi reputatio qua bonitas alterius
 magnifit, & e quod hæc quinque conueniunt. Primo, quod fre-
 quenter alia pro aliis accipiuntur. Secundo, quod nullum eorum
 est virtus intellectualis vel moralis. Tertio, quod sunt maiora
 bonis pecuniarijs. Quarto, quod appetitus, vel contemptus
 horum quinque suapte natura neque est bonus, neque vicio-
 sus, sed indifferens: bonus quidem, quum est ordinatus, malus
 quum est inordinatus. Quinto, quod appetitus eorum, etiam in-
 ordinatus, regulariter est venialis, in quinque vero casibus mor-
 talis, secundum communem, quos ibi a reduxi ad tres, scilicet
 cum habetur de malo mortifero, vel de alio, in quo fi-
 nis vltimus constituitur, saltem ad effectum frangendi legem
 ad mortale obligantem, vel in finem aliquem mortalem refe-
 rendo, & quod contemptus eorum inordinatus regulariter est
 venialis: mortalis autem, cum contemnitur laus de gratia Dei
 gratum faciente manans, vel in eo finis vltimus constituitur,
 quod nonnulli philosophi fecerunt, vel in finem mortaliter
 malum refertur.

Secundo præsuppono, quod appetitus & contemptus horum
 quinque ordinatus est, quo appetitur aliquod horum de re ve-
 ra, & de se bona, vel indifferenti in finem bonum directa, non
 nimium, nec maius quam eius bonitati debetur, nec tanquam
 testimonium certum & diuinum, sed tanquam humanum in-
 certum: & contra appetitus eorum inordinatus est ille quo ap-
 petitur aliquod horum de re falsa, vel mala, vel indifferenti, in
 vanum, malum, aut nullum finem relata, vel de bona maius,
 quam eius bonitati debeat, vel tanquam testimonium veri-
 tatis certum, vt diuinum, & plusquam humanum, vt b diximus
 ex mente S. Thomæ, & Abulensis d.

10 Tertio præsuppono, quod vana gloria pro habitu malo, est
 vit. inordinatum appetitum gloria, secundum men-

ten

tem S. Thomæ, qua in def-
 tus ad virtute
 ambitionis, p
 clinent ad ap
 gloriam, non
 nec ad alia. d
 dixi de super
 ne. Vana glor
 per quem ger
 cillim genera
 11 Quarto, qu
 rum vitiorum
 tur esse filie a
 & septem alia
 glorie, que est
 randam inordin
 inclinans ad ost
 vana dignis, H
 nacta, ad inore
 clinans ad inor
 terius prestare,
 bedientia, incl
 bentur.

Quinto, quo
 & non sunt ei
 dum S. Thom
 petium inordin
 vero, vitium in
 12 Ex quibu
 riam, laudem
 mortale, pura
 iniustus, vel iu
 tuit vltimum
 adipiscenda, v
 gem ad pecca
 ne infametur
 vel vt aliud co
 pulpitum am
 omnes, vt b la
 alijs, quæ nor
 finem morta
 13 Secundo p
 liter mala, ve
 men præbens
 Dei, aut boni
 tem, bonum e

e 2. q. 147.
f 4.
f Sup. n. 5.

tem S. Thomę communiter recepti. e Dixi, appetitum, ea ratio-
ne, qua in definitione superbię f. Dixi, inordinatū; quia ordina-
tus ad virtutem pertinet. Dixi, glorię, ad differentiam superbię
ambitionis, p̄sumptionis, & aliorum vitiorum, quę licet in-
clinant ad appetitum inordinatum aliquorum, quę pariunt
gloriam, non tamen immediate inclinant ad eius appetitum,
nec ad alia, eo respectu, quo pariunt gloriam, sed alijs, vt supra
dixi de superbia, & mox dicam de ambitione & p̄sumptione.
Vana gloria vero pro actu est appetitus inordinatus glorię,
per quem generatur & augetur vana gloria habitus ex quo vi-
cissim generantur actus similes illis, ex quibus illa est nata.

11 Quarto, quod vana gloria est vitium capitale, & parens alio-
rum vitiorum, quę eius filię nuncupantur, quia illa vitia dicun-
tur esse filię alterius, quę se ad finem illius principalē dirigunt:
& septem alia vitia sunt, quę ex se tendunt in manifestationem
glorię, quę est finis illius, scilicet iactantia, quę inclinat ad decla-
randam inordinate verbo propriam excellentiam, inuentio nouitatum,
inclinans ad ostendendam inordinate eandem veris factis, laude vera vel
vana dignis, Hypocrisis, quę ad idem falsis factis inclinatur, perti-
nacia, ad inordinate ostendendum iudicium inclinans, discordia, in-
clinans ad inordinate ostendendum nostram voluntatem voluntati al-
terius prestare, Contentio, inclinans ad inordinate altercandum, Ino-
bedientia, inclinans ad inordinate reuendendum iussa, saltem quatenus in-
bentur.

Quinto, quod p̄sumptio, & ambitio à vana gloria differunt,
& non sunt eius filię, sed socię magnanimitati contrarię, secun-
dum S. Thomam a. P̄sumptio enim, est vitium inclinans ad ap-
petitum inordinatum eorum, quę vires, vel merita excedunt. Ambitio
vero, vitium inclinans ad inordinatum honoris appetitum.

a Vbi supra.

12 Ex quibus inferitur, quod peccat mortaliter primo, qui glo-
riam, laudem, aut famam appetit de re aliqua, quę est peccatū
mortale, pura ex duello, occisione, mutilatione, vel percussione
iniustis, vel iustis in finem mortaliter malum directis: aut cōsti-
tuit vitium finem in aliqua gloria fame, vel laude, vel pro ea
adipiscenda, vel nō amittenda, proponit frangere aliquam le-
gem ad peccatum mortale obligantem: vt faciunt mulier, quę
ne infametur, stupro consentit, & iudex, qui ne officium perdat,
vel vt aliud consequatur, iniuste iudicat: & concionator, qui ne
pulpitum amittat, taceret vera de p̄cepto dicenda, secundum
omnes, vt b late dixi. Appetere autem gloriam inordinate de
alijs, quę non sunt peccata, aut non nisi venialia, nec directa in
finem mortalem, aut non est peccatum, aut solum veniale.

b Vbi supra
nu. 543. & seq.

13 Secundo peccat, qui se, vel alium laudat de aliqua re morta-
liter mala, vel falsa, aut vera, & non mortaliter mala, causam ta-
men p̄bens probabilem & verisimilem dāni notabilis cultus
Dei, aut boni proximi, asserendo se, vel alium, bonum sacerdo-
tem, bonum confessorium, bonum iudicem, bonum medicum,
bonum

e Arg. c. fin.
de iniur. &
l. qui occidit
ff. ad legem
Aquil.
d. Vbi supra,
num. 138.

bonum preceptorem, cum esset malus, aut certe non tã bonus, cum obligatione restituendi damni, si quod intulit e. Dixi, *damni notabilis*, quia alias tantum venialiter peccaret, vt dixi d.

Tertio peccat, qui false laudatus, sciens, & aduertens inde aliquod damnum notabile insequiturum, non contradicit, saltem quantum oportet, ad illi obuiandum, quãuis regulariter neque approbatio explicita, neque tacita falsæ laudis erit plusquam venialis, si fuerit de re bona, aut saltem nõ nisi venialiter mala, imo non est peccatum, sed virtus audire sine contradictione falsam laudem, modo ea non delectetur eo respectu, quo est falsa, vel laus, mendacium, aut adulatio, alioquin esset saltem veniale a, vnde, quid de aliqua virtute ad suum statum necessaria false laudatur: vt cum vxor occulte adultera de fidelitate laudatur, eam neque approbare, neque reijcere debet: imo neque peccat false laudatus, eo quod gaudeat laudari, non ob falsam laudem, sed quia per opinionem quam habeat alij de virtute suo statui necessaria euitatur scandalum, vt b diximus.

a Cap. primi
2. 2. q. 2. su-
per eod. de
vfur.

b Vbi supra.
num. 137.

e Super
Matth. c. 6.
q. 2.
d. Verb. vana
gloria.
e Vbi supra
n. 147. relatus
f f. 1. d. c.
vni. mini.
f. r. num. 63.
g 2. 2. q. 132.

h 2. 2. q. 117.
in d. c. inter
verba num.
200. cum seq.

i S. Tho. 2. 2.
q. 69. art. 6.
k In 2. part.
tit. 3. cap. 6.
parag. 1.
l Ca. sicut
cum duobus
seq. de conf.
dist. 9.

m 2. 2. q. 17.
art. 1.

n In 3. d. 31.

o Vbi supra.

Quarto peccat, qui res principaliter institutas ob honorẽ Dei & cultũ eius, & salutem animarum, principaliter, vel æque principaliter ob vanam gloriam facit: quale est concionari, missam celebrare, precari, & id genus alia, secundum Abulensem e, & Angelum d, quod post alios e, efficaciter confutauimus f, dicentes solum esse veniale. Nullum autem peccatum, imo meritum est facere illa principaliter propter Deum, vel quia sunt honesta & sancta, & secundario, propter gloriam, vel laudem humanam in finem aptum relatum, per ibi dicta post S. Thomam g. *Quinto*, qui præsumit cum notabili irreuerentia Dei, vel damno notabili proximi spirituali vel corporali, honorario, vel pecuniatio, exercere officium, nesciens illud exercere, vt pote concionando, consulendo, medicando, vt nos post S. Thomam h latius tractauimus, quamuis non sit nisi veniale illud exercere absque irreuerentia, & damno notabili proximi.

Sexto peccat, qui aliena iurisdictione vitur, aut sua extra suũ territorium i, vel absoluit à peccatis, à quibus non potest, aut dispensat, vel commutat vota sine auctoritate ad id sufficienti, secundum S. Antonium k.

Septimo, qui confidit se gloriam eternam sine meritis consequiturum, aut meritis sui liberi arbitrij, absque gratia Dei: quamuis sperare, se (etiam de condigno) gloriam æternam cũ auxilio diuinæ gratiæ adepturum, est meritum, & actus sp̃ei virtutis Theologicæ, secundum S. Thomam receptum m.

Octauo peccat, qui confidit gratia Dei se priuatum non iri, nec punitum, quantumcũque peccator sit, asserens paradisum hominum causa paratum, & non bestiarum, iuxta Richard. n

Nono peccat, qui non abstinet ab occasione, qua semel peccauit mortaliter, associando, videndo, vel alloquendo aliquem, & postea non abstinet ab ea, secundum S. Antonium o.

Quod

Quod est ve
tem probabi
mu veniali
15 Decimo p
mortale, aut
nem ponit, a
re, quam eun
ambientibus
thedias, ben
nominatione
riter appetit
venialis, vt la

Vndecimo p
patibilia. sine
que ad suam
singularem a
per quod vie
quit illam g
cia (quorum
thesaurizand
giores el em
mus g, sed pe
habet locũ q
sufficit) possi
possit dispẽ
sed solum ad
reditus eoru

Duodecimo p
rituale princ
riam, secund
qui esse o inc
supra k dixi
ad cultum di

Decimoteri
erere illud, f
eo, qui quær
rum, quando
nitatem vter
pagis, quibus
16 Decimoqu
genita vanæ
bili Dei, aut
seus, qui dix
nus: aut cum
vel aliquem
tatis, & c. alia
Alexandrum

Quod est verum, si propter suam inconstantiam, vel fragilitatem probabiliter putat se succubiturum; alioquin non nisi ut plurimum venialiter, si aliqua de causa ad id redeat, ut diximus *a*.

15 *Decimo* peccat, qui ambit honorem de se, quæ est peccatum mortale, aut ad committendum mortale, aut in eo ultimum finem ponit, aut ita appetit, ut malit mortale aliquod committere, quam cum amittere, vel non adipisci. Quod est frequens in ambientibus, præsertim per concursum, & oppositionem, cathedras, beneficia, officia, collegia, collationes, presentationes, nominationes ad illa, secundum omnes; quamvis alias regulariter appetitus inordinatus honoris non excedat metas culpæ venialis, ut latius dixi *b*.

Vndecimo peccat, qui appetit, vel accipit plura beneficia incompatible sine iusta dispensatione, aut plura compatible, quæ ad suam honestam sustentationem sufficiunt, iuxta glossam singularem *d*, quæ in ius redacta videtur per sanctum Conc. Trid. per quod videtur sublata moderatio Cardinalis *f*, quæ tenet inquit illam glossam procedere solum in eo, qui capit plura beneficia (quorum unum ei sufficit) ad viuendum fastuosius, vel ad thesaurizandum, & non in eo, qui querit illa ad faciendum largiores elemosynas, & alia opera largiora, quem sequuti fueramus *g*, sed postea *h* noue conclusi, quod prædicta opinio Card. non habet locum quoad hoc, ut quis plura beneficia (quorum unum sufficit) possit obtinere sine dispensatione, sed sic, quoad hoc, ut possit dispensari iuste cum eo, qui non ut fastuosius viuat, vult illa, sed solum ad faciendum plura opera pia, in quæ sola impendit redditus eorum, viuendo ex solo redditu beneficii sufficientis.

Duodecimo peccat, qui accipit beneficium Ecclesiasticum spirituale principaliter propter honorem, aut utilitatem temporariam, secundum S. Antoninum *i*. Quod limito procedere in eo, qui esse indignus ob ignorantiam, vel alium defectum: nam supra *k* diximus, quod falsum est esse mortale facere ordinata ad cultum diuinum principaliter ob bona temporalia.

Decimotertio peccat, qui querit officium aliquod, ne sciens exercere illud, secundum S. Antoninum *l*. Quod non procedit in eo, qui querit illud fide bona, & animo vtendi consilio peritorum, quando fuerit ei necesse, & credit se habiturum opportunitatem vtendi illo *m*, quod frequens est in omnibus oppidis & pagis, quibus iudices ignari iuris præficiuntur.

16 *Decimoquarta* peccat, qui per iactantiam, quæ filia primogenita vanæ gloriæ est, se, aut suos laudat cum inuicentia notabili Dei, aut cum iniuria, vel scâdalo proximi notabili, ut Rhari. seus, qui dixit *a*: *Non sum sicut ceteri hominum, nec sicut iste Publicanus*; aut cum notabili damno proximi: puta asserendo falso se, vel aliquem suorum esse magnum aduocatam, magna sanctitatis, &c. alias enim solum est veniale, iuxta S. Tho. receptum *b*, Alexandrum Alenssem *c*.

a Vbi supra nu. 433. cum seq. & latius supra ca. 3. a num. 5.

b Vbi supra num. 340.
c Cap. de multa, de præb.
d Recept. in cap. unum 2. de elec.
e Sess. 24. c. 17. de refor.
f In clem. gratia de re. script.
g In repet. cap. ad hanc le. præb.
h In Ench. de Ora. c. 12. Miscel. 15.

i 2. par. tit. 3. cap. 5. par. 4.

k Rod. capit. num. 13.
l Vbi supra, par. 5. & probat. l. id. juris. par. 1. ff. ad l. Aquile & c. non est putanda, l. q. 1.
m Argu. l. clari juris, C. de iudic. & c. statutum par. 2. assessoris iuncto principio, de re. script. lib. 6. a Luc. 12.
b Vbi supra c. 2. par. tit. de iactantia.

17 Decimo quinto peccat, qui per inuentionem nouitatum, filiã secundã vanę glorię, adinuenit nouas epulas, nouas vestes, noua exercitia, ludos, aut alia noua de se mortalia in finem mortalem directã: aut in iacturã notabilis cultus aut Dei, aut boni alieni publici, vel priuati, iuxta mentem omnium. Idẽ de illo, qui vestitu, aut ornatu, animo pellicendi aliquem ad sui concupiscentiã mortalem, licet ea non sequatur, iuxta S. Thomam dicitur quia finis mortalis est, & ad minimum tam malus est actus, quã eius finis e. Idem item de illo qui ea se merte quouis ornatu ornat, vt non desisteret ab eo etiãsi vetaretur aliqua lege ad mortale obligante, ob vanam, quã de eo capit, delectationem. Tum quia contra charitatem Deo debitam facit, & cõsequenter peccat mortaliter. Tum quia omne peccatum per eiusmodi complacentiã fit mortale: de tali enim complacentia, & non de qualibet alia debet intelligi illud B. Augusti & Nullum peccatum, inquit, veniale est, quod non fiat criminale, dum placet. Idem de illo, qui ob ornatum omittit adimplere præceptum, vt qui ob eum omittit missam die festo b.

¶ 2. 2. q. 117.
292 art. 2.
e Cap. cum
minister, 23.
q. 5. & que
ibi late dixi
post eundem
S. Th. recep.
q. 10. a. 4. & 6.
f S. Tho. 2. 2.
q. 24 art. 10.
& 117.
g Relatum in
e. vnum, pa-
rag. criminis
25. dist.
h Cap. missas
de consecra.
dist. 1.

¶ Argu. cap.
quifquis, 21.
dist. cap. quæ
cõtra mores,
2. dist.

¶ 2. 2. q. 169.
art. 4.

¶ In d. q. 169.
art. 2.
b. Verbor.
natus.

18 Nemo tamen peccat ornando se etiam splendide pro sui status decetia, & more regionis, modo id bono fine faciat: imo meretur, licet alius, vel alia ad eius concupiscentiam per accidẽs alliciatur i, solumq; venialiter peccat, qui etiãsi sit religiosus, vel religiosa, se moderate ornat, ob solam vanam leuitatem, ostentando suam pulchritudinem, & elegantem corporis habitudinem, & compositionem absque alio fine, vel circumstantia mortali, imo etiãsi notabiliter modum excedendo id faceret, vt egregie adnotauit Caieta. k & merito: quia licet id sit contra virtutem, non est tamen magis cõtra charitatem Dei, proximi, vel propriam, quam prodigalitas, quæ de se non est mortalis, vt infra dicitur, licet sit contra virtutem liberalitatis.

19 Nec mortaliter peccat, quãuis sic venialiter, qui cõtra more se ornat, modo id non veteretur lege aliqua ad mortale obligante, nec consuetudine illi æquipollẽte: nec qui se ornat splendidius, quã status suus requirit, nisi id esset in causa non soluendi debita, vel nõ præbendi alimẽta cui præbere obligatur, etiãsi ob id alius ad mortaliter peccadum moueatur: quia eiusmodi actus suapte natura, vt plurimum ad solum veniale mouet, & ita qui ob id mortaliter peccat, sua prauitate motus sic peccat, ex merte Caiet. a quẽ sequimur: quãuis in hoc, & nonnullis alijs, de quibus statim dicitur, Syluester b, & nonnulli alij cõtradicat: quia non fatis, vt dixit Caietanus, naturã peccati mortalis perpenderunt: neque etiã foemine mortaliter peccant ostentantes pectora nuda quo pulchriores videantur absque alia malã intentione mortali, secundũ eundem: quia id nullo iure naturali, diuino, aut humano, saltẽ ad mortale obligante, veratur: nihil enim aliud est hoc, quam pulchritudinem ostendere, quẽ quãuis summa esset, non tamen, adeo incendit, vt ea, cui inest, dica-
tur pec-

tur peccare, e
ibidem neruo
sione vitanda
sit, vt à locis,
adeo tenui v
ro, quam locu
mortalem pul
20 Non est ta
nem maior
cies mendaci
lem id fiat, se
sicut diximus
dam iuxta et
crimibus siue
nec lana alien
quia de simil
veniale vii e
dadium oper
21 Et vt con
nialiter in ho
bet ei, de que
peccet: quam
quia se mort
mortale, quo
non sit mort
Syluesterum
se prius per se
tinetur, aut n
peccare iud
ponat: aut ce
ponat ab illo
tia præditos n
eius) non hab
22 Decimo sex
ad contraher
dã offert, que
tatur: quia pe
dum est idone
nis ingressur
& se ornare, a
alijs rebus sit
id nullo iure
non dãn indu
titi se vestit, n
micis agnosco
aut alterius o

huc peccare, eo quod alius per eam mortaliter peccet: quo ille ibidem nerveose probat, & deduci potest ex his, quæ de occasione vitanda dicta sunt: quamquam consuetudo hæc digna sit, ut à locis, in quibus est, paulatim excirpetur: vestire se tamen adeo tenui veste, ut pudenda transluceant, est mortale tam viro, quam sceminæ: quia eiusmodi nuditas per se ad luxuriam mortalem prouocat, quod non facit pectorum nuditas, quæ per se solam pulchritudinis ostentationem recipit.

20 Non est tamen de se mortale, augere & fingere pulchritudinem maiorem, quam insit, ornatu & fuce: licet sit quadam species mendacij operis, nisi ob luxuriam, vel alium finem mortalem id fiat, secundum S. Thomam d, quamuis sit graue veniale, sicut diximus e, nisi fiat ad deformitatem aliquam obtegendam iuxta eundem S. Thomam: nullum item est peccatum crinibus siue capillis alienis uti, ad commodum ornatum: sicut nec lana aliena, aut lino terræ uti ad se commode vestiendum: quia de similibus idem iudicandum f, quamuis esset peccatum veniale vii eis fingendo esse proprios, quippe, quod esset mendacium operis, iuxta dicta g.

21 Et ut confessarius absoluere debet, quem videt, nõ nisi venialiter in hoc peccare: sic etiam absolutionem negare non debet ei, de quo intelligere nequit, an venialiter, an mortaliter peccet: quamuis persuaderi illi non possit, ut ab eo temperet, quia se mortaliter peccare non credit: nec persuadeat ei esse mortale, quod forte tale non est, ne postea id faciens, quamuis non sit mortale, peccet mortaliter, iuxta S. Anton. h Rosellam i, Syluestrum k. Nostro tamen iudicio cautiùs ageret resoluendo se prius per se, vel alios an sit mortale, nec ne, & postea impartiretur, aut negaret absolutionem l, per ea, per quæ diximus, peccare iudicem, qui iudicat, antequam dubietatem animi proponat: aut certe ei persuadeat antequam eum absoluat, ut proponat ab illo abstinere, si per viros idonea scientia, & conscientia predictos mortale iudicetur: alioqui enim (ni esset valde doctus) non haberet sufficientem contritionem, aut attritionem.

22 Decimo sexto peccat mortaliter quæ monialis, vel inhabilis ad contrahendũ cũ aliquibus id scientibus, se illis conspiciendã offert, quo ab illis in vxorem sine iusta dispensatione expectatur: quia peccato mortali alieno consentit. Sed quæ ad nubendum est idonea licet nuberet nolit, imo castitatem, aut religionis ingressum secreto vouerit, licite sui cõspectũ facere potest, & se ornare, & velle ut ab aliquibus in vxorẽ appetatur, quo in alijs rebus sibi, vel suis faueant, aut ob alium bonũ finem: quia id nullo iure diuino, vel humano prohibetur, & consequenter non dandũ a. Nullatenus etiã peccat fœmina, quæ veste virili se vestit, nec vir qui fœminea iusta de causa, veluti ne ab inimicis agnoscat, aut quia alia veste caret, vel ob honestam sui, aut alterius oblectationem, secundũ S. Thomã: neq; plusquam venialiter,

e in cap. 3. supra eod.

d 2. 2. q. 169. art. 2. ad 5. e in c. succurre. de consil. dist. 5.

f Cap. dudũ 2. de el. c. & l. illud ad l. Aquil. g in cap. 18. supra nu. 2.

h 2. par. tit. 4. cap. 3. i Verb. ornatus, parag. 17. k Eod. ver. qu. 9. l in cap. si quis autem de pen. dist. 7. num. 13.

a Cap. con. sulisti, 2. q. 4. b 2. 2. q. 169. art. 2. ad 3.

358 De inobedientia vana gloria filia.

venialiter, si ob leuitatem id faciat, absque alio fine & circumstantia mortali, iuxta Caietanum e.

Decimosextimo peccat, qui vestit se habitu religionis in opprobrium illius, aut vt eo ad turpia personatus siue laruatus, aut sine larua vtatur d, secus tamen si ad solam leuitatem, aut ad oblectationem, absque malo fine eo vtatur: modo nullum inde opprobrium notabile religioni, vel alicui proximo contingat.

23 Porro curiositas, quae satis cognata videtur huic secunda filiae vanae gloriae, est vitium mouens ad nimis, vel immoderate fundam, ex mente S. Thomae e, & semper est peccatum, saltem veniale f, siue quis ita scire velit per aliquem quinque sensuum exteriorum siue interiorum, siue per intellectum: quia est contraria virtuti studiositati, de qua S. Thom. g & rationi repugnat.

Mortale vero tantum, quum aliqua circumstantia mortalis ei adiungitur, secundum eundem h, & Caietanum i: vt quum quis scire cupit aliquid transgrediendo aliquam legem ad mortale obligantem, aut ob finem mortaliter malum, se, vel alium obijciendo periculo probabili perdende salutis anime, vel corporis, vel proximum notabili damno honoris, vel fortunarum, per supradicta, & per dicenda k.

25 Exempla quaedam vtilia & quotidiana sunt de virgine, volente curiose nosse, quanta sit copulae carnalis delectatio, quamuis eam experiri nolit: nam si eam experiri vellet, aliud peccatum luxuriae praeter curiositatem committeret a: de illo item, qui vult scire alienum peccatum auscultando confessionem sacramentalem alteri factam b, & de illo, qui vt discat aliquid, missam praecipuam omittit, aut maleficium aliquod conficit, aut diabolo se commendat, aut cum in magistrum ad discendum suscipit, per multa quae diximus c.

26 Et de illo, qui cognitionem rerum officio suo necessarium negligit, quo non necessarias cognoscat: vt parochus, qui ob studium poesis, vel officij mechanici, ignorat res audiendis confessionibus, vel alijs agendis, officio suo necessarias d, vt diximus de illo qui vitia alterius inquiri animo cum notabiliter infamandi: facere enim id bono animo, quo praecleara imitemur, aut praua ex charitatis regula corrigamus, sine alia mala circumstantia, virtutis actus est f, quia id non est appetitus ordinatus, sed ordinatus.

27 Exemplum item est de illo, qui appetit scire aliqua secreta ab eo, qui absque peccato mortali, non violando mortaliter legem naturalem, vel iuramentum, vel promissionem de secreto seruando, non potest ea illi reuelare, per dicta supra g.

28 Et de viro volente videre sceminam nudam, vel eius pudenda: & de scemina volente videre virum nudum, vel eius pudenda, credens, aut credere debens, ex illo aspectu tali loco, & tempore habito consensum iri actui, aut delectationi mortali, aut pollutionem sequuturam.

ibidem.

d Arg. c. eum decorem, de vir. & honest. cler. & auct. de sanct. E. pific. par. 2. h. col. 9.

e 2. 2. q. 167. & S. Ant. 2. part. tit. 27. c. 7. par. 2. f. Cap. nonne 3. d.

g 2. 2. q. 166. h Dicta qu. 167. art. 1. i In summa verb. curiositas.

k Cap. seq. de quinque sensibus.

a Caiet. 2. 2.

q. 167. art. 2.

b Arg. cap.

omnis, de

pen. & rem.

c In c. nonne

de ind. nor.

1. num. 12.

& seq.

d Cap. facer-

dates, 39. dist.

e In Enchirid.

dio, de Orat.

c. 13. n. 175. &

in d. nouit.

art. 2. n. 77. &

num. 15.

f S. Thom. 2. 2.

q. 167. a. 2.

ad 4.

g Cap. 22. n.

23. & c. 18. n.

62.

29 Et de illo, & alia habean
to, credens, au
rum alicui mo
30 Et de illo, q
lasciuorum, &
alium confen
mentem S. Iste
na foret, ne lib
tialis, Iuuenalis
licius generis
31 Et consequ
lis, nisi magna
las Grammatic
Homilia, & au
olim in eis pra
cum literis piet
32 Decimoctas
glorie, modo d
sua opinionone d
res pertinent, c
damnum iniust
venialis, pre ser
dendo, & oper
33 Decimonono
filia vanae glori
circa doctrina b
propria aut ali
rius boni proxi
niale est discor
ceptis, neque et
nialis concordat
bo religionem
34 Vigesimo, qu
contra perspicu
sanctam fidem C
cessaria: alias en

De inob

- 35 Obedientia, e
- 35 Inobedientia
- 37 Obediendum
- 42 Contemptus
- 43 Legis obligati

29 Et de

29 Et de illo, qui vt sciat quantam in castitate constantiam ipse & alia habeant, loquitur solus cum sola, tempore, & loco secreto, credens, aut credere debens, se causam fore, vt alteruter eorum alicui mortali saltem delectationis morose consentiat.

30 Et de illo, qui legit, vel audit libros amorum, & gestorum lasciuorum, & luxuriosorum, credens, aut credere debens, se vel alium consensurum saltem alicui delectationi morose, iuxta mentem S. Isidori h, & S. Antonini. Et certe de Repub. Christiana foret, ne libri Ouidij amatorij in scholis legerentur, nec Martialis, Iuuenalis, Catulli, Tibulli, Propertij, Plauti, Terentij, & alij eius generis, nisi purgati a locis libidinis incontinentis.

b Cap. ideo
37. dicit.
1. 2. Par. tit.
3. 67. parag. 3

31 Et consequenter etiam Celestina, liber vulgo adeo plausibilis, nisi magna ex parte purgatus: quin & reuocarentur in scholas Grammatices hymni, & orationes, quas collectas vocant, Homiliae, & auctores Christiani egregie Latini, qui fere soli olim in eis praelegebantur, vt late diximus k, quo pueri simul cum literis pietatem imbiberent.

k In Enchir.
de Ora. c. 20.
num. 171. &
seq.
a Sup. c. 18.
n. 8.

32 Decimo octauo peccat, qui per Hypocrisim tertiam filiam vanae gloriae, modo dicto, vel a pertinacia quartam filiam, inordinate sua opinionem defendit in ijs, quae ad fidem Catholicam, & mores pertinent, contra communem sensum doctorum Ecclesiae, aut in damnum iniustum proximi notabile: alias enim pertinacia est venialis, praesertim quando se continet intra metas intellectus, creando, & operando secundum communem Ecclesiae doctrinam b.

b Tux. Caie.
in sum. verb.
pertinacia.

33 Decimo nono peccat, qui per discordiam inordinatam quintam filiam vanae gloriae, voluntati alterius non vult suam conformare circa doctrinam boni diuini, aut humani necessarii ad salutem propriam aut alienam, animae, vel corporis, aut honoris, vel alterius boni proximi, secundum mentem S. Tho. e nam solum veniale est discordare sic in alijs, etiam sub poena venialis tantum praecipis, neque etiam veniale in eis, in quibus etiam sub poena venialis concordare non tenetur: vt non concordare roganti, vt ambo religionem ingrediantur, aut ieiunent, &c secundum eisdem d.

e 2. 2. q. 27.
art. 1. 8. Caie.
in sum. verb. discor-
dia.

34 Vigesimo, qui per contentionem sextam filiam vanae gloriae, contra perspicuam veritatem altercatur circa pertinentia ad sanctam fidem Catholicam, aut ad salutem animae, aut corporis necessaria: alias enim non peccat nisi venialiter, iuxta Caieram e.

e In summe
verb. con-
tentio.

De inobedientia septima filia vanae gloriae.

- 35 Obedientia, & inobedientia specialis, & generalis quid.
- 35 Inobedientia quae mortalis, & 36.
- 37 Obediendum in quo non est superiori, & 4. seq.
- 42 Contemptus legis verus quid, & quis praesumptus.
- 43 Legis obligantis ad mortale, etiam recepta, transgressionem quae excusant, & 44.

45 Igno-

filia.
& circum
is in oppo
uatus, aut fi
n, aut ad ob
ullum inde
contingat.
e secunda fi
oderate sum
saltem ve
e sensuum
ia est con
i repugnat.
mortalis fi
quum quis
ad mortale
alium ob
vel corpo
narum, per
virgine, vo
tio, quam
d peccatu
item, qui
m facta
uid, mis
ficat, aut
discendum
necessaria
ochus, qui
audiendis
as d, vt di
otabiliter
mitemur,
mala cir
us mordi
ua secreta
taliter le
de secreto
ius pudē
is pudē
, & tem
tali, aut
9 Et de

560 De inobedientia vanae gloriae filia.

- 45 Ignorantia triplex, & quid vnaqueque illarum, & 46.
 47 Ignorantia interdum excusat à pœna legis & ab ea.
 48 Officium, vel artem sine peritia, & scientia exercens quis peccat.
 48 Lex quae humana obligat ad mortale, & seq.
 49 Lex concepta verbo constituitur, & non præceptiuo, quid faciat.
 50 Lex nullum unicum verbum originario significato signat mortalitatis.
 51 Leges multae naturales ad solum veniale obligant.
 51 Lex Ecclesiastica verbis præceptiuis, maxime istis vtens ad mortale obligat, scilicet de seculari, quae tamen non tollit pœnam per aliam statutam & seq.
 56 Lex pure pœnalis & mixta vt differant.
 57 Pœna magna vt potest esse iusta sine culpa, & seq.
 62 Vidua fornicata peccat fruendo re à marito relicta vt castruat.
 63 Lex in parte recepta ad eam ligat.
 63 Pœna exclusionis à collegio ipso iure incurfa non tenetur quis in conscientia.
 64 Commissum capitur iuste in conscientia, & etiam tacetur.
 65 Laudemium soluerè non tenetur donans, sed sic vendens.
 66 Pœna etiam ipso iure imposta non debetur in conscientia foro, nisi, & e. num. 67.
 68 Consuetudo optima legis interpret.

35 **D**E inobedientia septima filia vanae gloriae dicendum primo, quod obedientia prout est specialis virtus, est virtus inclinans ad faciendum, quod iubetur eo principaliter, quod iubetur. Et contra inobedientia, prout est speciale vitium, est vitium inclinans ad non faciendum quod iubetur, eo principaliter quod iubetur, vt singulariter tradit S. Tho. receptus a, ita quod ex duobus conficitur inobedientia specialis, scilicet ex non faciendo iustum, & ex animo non faciendi illud, eo principaliter, quod iubetur. Et è contrario obedientia, prout est virtus generalis, comprehendit omnes virtutum omnium actus, quibus fit quod iubetur, siue faciendo, siue omittendo: & inobedientia, prout est generale vitium, omnes actus omnium vitiorum, quibus non fit quod iubetur, siue faciendo, siue omittendo, secundum eundem vbi supra receptum. Et ita non est inobedientia non facere consultum, sed sic non facere iustum, etiam si non obliget ad pluraquam veniale, vt probat Cateran. b

36 Est tamen hoc discrimen, quod nõ facere iustum obligans ad mortale, est mortale, quamuis non omittatur eo quod iubetur. Non facere autè quod ad solum veniale obligat, non nisi quado omittitur eo principaliter quod iubetur, quae est inobedientia specialis, vt idem ibidè subtiliter declarat. Hoc præmissò dico, quod peccat, qui deheritate omittit facere quod sibi iubetur satis aperte à superiore, animo cū obligandi ad mortale, nesciens

a 2. 2. q. 104. art. 2.

b Tu dicto art. 2.

nesciens id fib
 primus motus
 eundem S. Th
 tum non est de
 37 Dixi, animo
 mortaliter. Dix
 oportet quod
 biter de illo a
 faciat, credèdo
 faciendo contr
 28 Si tamen
 iussisse, aut non
 ret non pareno
 ditum obligar
 le est contrariu
 pæ, Ecclesie, au
 llas non se exte
 non est opus p
 ibidem dixi: v
 secularis g, & vt
 citus h. Reuelat
 fessionis legitin
 39 Qualis etia
 les asperitatis
 expenditur l, n
 nantur m. Qual
 latio palee à te
 Syluester n. No
 suam & ordina
 test: quia si iust
 eperet subditi
 aut regulam, ce
 tatem: quam ui
 dicta o, quicq ui
 Deo, quam ho
 tur verbis clari
 nim, vt intentio
 40 Dicendum s
 manam iustam
 obligantem ad
 iusta causa aut
 ligandum requ
 quia etiam con
 glol. receptam
 Nam, quia iniust
 q. 1. Clem. 1. de testam
 102. 1. 14. q. 1. a. in c.

nesciens id sibi ab eo iuberi non posse c. Dixi, deliberate; quia primus motus, quo renuitur iussus, solum est venialis, secundum eundem S. Thom. d. Dixi, quod sibi iubetur; quia omittere consilium non est de se vllum peccatum.

37 Dixi, animo eum ad mortale obligandi; quia alias non peccaret mortaliter. Dixi, nesciens id sibi ab eo iuberi non posse. Tum quia non oportet quod sciat id ab eo iuberi posse: satis enim est, ut dubitet de illo a, quavis talē dubietatē deponere debet, priusquam faciat, credēdo id posse sibi iuberi propter auctoritatē eius, ne faciendo contra conscientia dubiam, peccet, per ea que dixi b.

28 Si tamen crederet probabiliter superiorē per errorem iussisse, aut non iussurum fuisse, si veritatem nosset, non peccaret non parendo c. Tum quia multa sunt, ad que superior subditum obligare non potest, secundum S. Tho. receptum d: quale est contrarium preceptis superioris iubentis, scilicet Dei Patris, Ecclesie, aut alterius e: quale illud, ad quod iubentis potestas non se extendit: ut sunt actus omnino interiores, quibus non est opus preceptis exterioribus implendis, ut post eundem ibidem dixi f: ut etiam sunt actus spirituales respectu superioris secularis g, & ut actus gubernandi civitatē respectu ducis exercitus h. Reuelatio item peccati omnino occulti i, & iteratio confessionis legitimæ respectu omnium, ut dictum est supra k.

39 Qualis etiam iussus, ne iubentis superiorē alloquatur: quales asperitatis religionis, ad quas nec expresse, nec tacite regulam extenditur l, nisi in pœnam contumacię, vel alius delicti imponantur m. Qualia itē alia impertinentia ordini & regulę: ut sublatio paleę a terra, aut intuitio volatus auium diu continuatus, Syluester n. Non est tamen tale, id quod est contra regulam suam & ordinem, aut legem, ad quod prælatus dispensare potest: quia si iusta de causa id ei iuberet, parere deberet: ut si præciperet subdito, ne ieiunaret tali, aut tali die precepto per legē, aut regulam, eo quod credit probabiliter eum esse ad id impotentem: quamuis si sciret superiorē falli, non teneretur, per supra dicta o, quicquid dicat Rosella p: quia magis oportet obedire Deo, quam hominibus q. Dixi, Satis aperte, quia sufficit ut iubeatur verbis claris, vel obscuris, satis id significantibus. Sufficit enim, ut intentio iubētis, quod ita voluit iubere, intelligatur r.

40 Dicendum secundo, peccare primo, qui transgreditur legē humanam iustam, promulgatam & receptam, & non abrogatam, obligantem ad mortale sine iusta ignorātia id causante, aut alia iusta causa aut dispensatione valida, elapso tempore quod ad obligandum requiritur s. Dixi, Legem humanam, & non canonicam: quia etiam contra secularem potest mortaliter peccare, iuxta gloss. receptam a, quamuis illa mihi hoc non dicat. Dixi, Iustum, quia iniusta non obligat: qualis est facta a non habente po-

c. 2. de maior. & obiect. c. 2. q. 1. d. 2. q. 1. 05. a. 1. ad 1. & par. rag. h. 3. dist. & Caiet. d. q. 104. art. 4. a. Cap. quod culpatur 23. q. 1. b. In c. si quis autem, de pœ. dist. 7. nu. 21. cum seq. & supr. c. 16. nu. 40. & seq. c. si quando, de c. pœ. talis, de rescript. d. In d. q. 104. art. 5. & in cap. 13. ad Rom. e. C. si dominus e. qui tenet. 1. q. 3. f. In ca. cogitationis, de pœ. dist. 1. g. Ca. fin. de reb. Eccles. ca. Ecclesia, de const. h. 1. Magisterij, de iurisd. omni. iud. i. Cap. erubescant, 2. dist. k. Cap. proximo, nu. 23. & c. 9. nu. 14. & seq. l. Cap. gesta. 74. dist. m. Cap. dilectus, 2. cap. quoniam, de simon. n. Verb. rest. q. 6. o. Syl. vbi sup. p. Verb. obedientia par. 10. q. Ave. 5. & dist. c. si dominus, 1. q. 3. r. Cap. intelligentia de verb. sign. ca. rogo 11. q. 3. cap. dilectus simi, 12. Maior. & c. 12.

q. 1. Clem. 1. de testam. adiunctis gloss. & annot. per Felin. In cap. nam, de const. 3. Cap. 2. de cap. 1. 14. q. 1. a. In c. que in ecclesiis, de const. it.

N n testatem,

testatem b, aut principaliter ob vtilitatem priuatam, non autē publicam, secundum S. Th. c aut cōtra diuinam, naturalem, aut supernaturalem d, & quæ subditis est inæqualis e. Dixi, Promulgatam, quoniam lex ante promulgationem non obligat f, quod recte defendit Decius g.

b Arg. 6. l. de
confi. li. 6. &
l. h. ff. de iu
ris. om. iud.
c l. 2. q. 90. 2.
3.
d Ca. episc. au-
tē lex. 4. dif.
e Ca. cū om-
nes de cōst.
& Panor.
recep. in c. 2.
eod. tit.
f Ca. in istis
parag. leg. 3.
4. di.
g In ca. 2. de
constit.
h In dicto
parag. leges.
i Et in ca. 2.
de consti-
t. In ca. 1. de
sren. & pac.
a num. 12.
l Cap. 1. de
const. li. 6. &
gl. & omnes
in ca. eo. tit.
m Ca. vnum
parag. crimi-
nis, 25. dif.
n parag. fi. 4.
dif. & c. fi. 14.
qu. 1.
o lux. gl. sin-
gul. ca. quis
autē, 19. dif.
vi dictū est
sup. c. 20. n. 2.
p 2. 2. q. 189.
art. 9.
q In c. qui-
cunque 81. d.
r In c. nul-
lus 55. dif.
s In ca. cum
quidē de in-
telur. col. 3.
& 9.
t 2. 2. q. 186.
art. 9.
u In Quod-
li. 1. qu. 10.
x Verbi in o-
bedientia,
parag. 1. &
ver. foris,
parag. 2. &
alibi sape.
y Ca. tua de
sponsal. c.
humane, 22.
q. 5.
z In c. metro-
politianum,
2. quest. 7.
C. Per gl. sing.
q. 2. 2. 2. 99

41 Dixi, *Receptā*, quia antequam recipiatur, saltem per maio- rem partem vniuersitatis, cuius pars est transgressor, non ligat: quoniam promulgari videtur cū conditione, si recipiatur *saltem per maiorem partē*, vt singulariter dixit Dominicus h per receptio- res receptus ibi i, & profundius Felinus k. Dixi, *Non abrogata*, quoniam abrogata per aliam legem contrariam, aut per consue- tudinem, nō obligat l. Dixi, *Quæ ad mortale obligat*, quia transgre- diens eam quæ solum ad peccatum veniale obligat, venialiter tantum peccat m: qui autem solum consultoriā, vel exhortato- riam nec etiam venialiter peccat n, nisi faciat id ex contemptu o.

42 Dicitur autē transgredi legem ex contemptu quisquis princi- paliter mouetur ad id eo quod illā, vel illius auctoritatem paui- facit: nō autē qui mouetur & inducitur ad id principaliter per iram, auaritiā, aut aliam causam etiā iniustam, secundū virumq; Tho. p & Archid. q & Dominic. r quantumlibet illud inuoluat Felinus s. Nec etiam ad id satis est consuetudo peccandi, iuxta S. Th. mētem t, quam optime, & dilucide declarat Caiet. quic- quid dicat Richardus u, quem sequitur Angelus x: quia quāuis consuetudo multū faciat ad præsumendū prædictum contemp- tum in foro exteriori, nil tamen facit quoad interiorius, vbi sola veritas cōsideratur y, vt etiam illa gl. celebris z quæ dicit, eū, qui sine iusta causa transgreditur, videri cōtemnere, intelligen- da est in foro exteriori, nō interiori, per prædicta. Verum tamē est consuetudinem transgrediendi aliquam legem multum in- citare ad contemnendam illam, ideoque ab ea cauendum est.

43 Dixi, *Sine iusta causa*, quia hæc semper à mortali excusat, iux- ta mentem S. Thom. a Archid. b & Pan. c illa vero causa vide- tur iusta, propter quam legislator si præsens foret, eum excusa- ret d, & etiam causa, quæ bona fide pro iusta habetur, & ob quam, nisi talem eam iudicaret, contra legem nō faceret, à pec- cato mortali excusat, quāuis non à veniali, iuxta mentem Pa- ludani e, & Syluestri b, quod singulariter explicat Caieta. c

44 Dixi, *Sine iusta dispensatione*, quia si est iusta, omnino excusat, d imo & si est iniusta, eo solo, quod sit data sine iusta causa, mo- do detur absq; surreptione per eum, qui sine causa iusta valide potest dispēlare, licet sic dispēlando peccet, excusat salte à mor- tali, secundū omnes, licet quandoq; non à veniali, iuxta ea, quæ nuper scripsimus e. Dixi, *Elapso tempore*, quia constitutiones pō- tificiæ, vel imperatoriæ non obligant, nisi post tempus in ipsis præfixum,

a l. 2. q. 5. art. 6. & 2. 2. q. 147. art. 1. b In ca. vnam 76. dif. c In rubric. de obser. eius d receptam l. tale psūm, parag. qui pro uocauit, ff. de pact. 2. In 4. di. 1. 5. q. 4. e Verbi scilicet, 147. 6. 3. d Ca. 1. de voc. & c. de multa, de prob. e In comm. c. 60. licet Papæ, 12. q. 2. parag. 4. præfixum,

præfixum, si q
promulgatione
& veram Ant.
non præfigit t
communem (e
tur, vt iam ind
irritationis a
semper iusta ig
pons lapsum, l
45 Dixi, *Sine ig*
tet quod sit iu
tia: nepe, affec
tata est, qua qu
quo liberius a
causa iniusta p
que adeo nō ex
statiā mali desi
id, quod cōmu
culpā latam, de
46 Iusta vero (c
bilis appellatur
re l, & qua cōn
ta diligentia la
perit consiliū
tia in id suffici
eufat, quando e
cati causa, inter
eius non fieret
caretur, etiam si
vero interdum
47 Ex quo seq
medici, aduoca
iusta scientia, &
requirunt: cum
le proximis eue
ignorantia non
ues communit
Addo his, qu
iusta circa legen
tionem, & quat
penam human
cundum Antor
libet communi
fendimus d pos
Syluester g, &
conscientiæ, qu
xime in materi

filia

atam, non autē
naturalem, aut
e. Dixi, Promul-
obligat f, quod

Item per maio-
fflor, non ligat
recipiatur sicut
h per receptio-

Non abrogat
aut per contue-
quia transgre-
ligat, venialiter

vel exhortato-
ex contemptu
uisquis princi-
ositate paim

incipaliter per
undū vtrumq;
illud inuoluat

eccandi, iuxta
at Caiet. quic-
x: quia quāvis

ctum contem-
terius, vbi sola
que dicit, eū,

ere, intelligen-
. Verum tamē
m multum in-
auendum est.

li excusat iur-
causa vide-
t, cum excusa-
betur, & ob-
faceret, à pec-
a mentem Pa-

t Caieta. c
nino excusat,
ista causa, mo-
sa iusta valide

at saltē à mor-
i, iuxta ea, quæ
stitutiones pō-
mpus in iplis

c. de obser. eius &
4. b Verb teuanā,
ape, 12 q. 2. par. 4
præfixum,

præfixum, si quod præfigatur, alias post duos menses ab ip[s]arū
promulgatione facta in prouincia *f*, iuxta opinionem cōmune
& veram Ant. quam tenuimus *g*. Quamuis lex inferiorum, quæ
non præfigit tēpus, simulatq; promulgatur, & scitur, liget, iuxta
communem (& etiam Pontificia, & Imperatoria, si in illa dica-
tur, vt iam inde à principio obliget) quoad pœnam intrinsecā
irritationis actus per eā prohibiti: nā quod pœnā extrinsecam
semper iusta ignorantia excusat, etiam post quemcunque tem-
pore lapsū, licet postea non ita præsumatur sicut antea *h*.

45 Dixi, *Sine ignorantia iusta causante illud*; quia vt excuset oportet
quod sit iusta, & causa actus: est enim triplex præfata ignorā-
tia: nēpe, affectata, crassa, siue supina, & iusta. Affectata siue op-
tata est, qua quis ignorat quod scire tenetur, quia nō vult scire,
quo liberius absque suæ conscientie conuictione, vel alia de
causa iniusta peccet, iuxta illud: *Noluit intelligere, vt bene ageret*:
quæ adeo nō excusat, aut minuit peccatū, vt etiā augeat obireū-
sitiā mali desiderij. Crassa vero siue supina est, qua quis ignorat
id, quod cōmuniter omnes sui ordinis sciunt: quod cōtingit per
culpā latam, de qua supra *k*, quæ excusat à tanto, sed non à toto.

46 Iusta vero (quæ à Theologis inuincibilis, & à nostris proba-
bilis appellatur) est, qua quis ignorat quod non oportet eū sci-
re *l*, & qua cōmuniter homines eiusdem ordinis adhibita debi-
ta diligentia laborant, iuxta S. Thomam *m*: qualis est eius, qui
perit consilium à viris habitis pro præditis scientia, & consciē-
tia in id sufficienti, qui false illi consulunt *n*: & hæc omnino ex-
cusat, quando est causa actus: ignorātia enim interdum est pec-
cati causa, interdum non, sed eius comes. Est causa, quando ac-
tus non fieret, nisi ignoraretur. Est solum comes, quando pec-
catur, etiam si sciretur: & hæc numquam à culpa excusat: illa
vero interdum omnino, interdum ex parte vt prædictum est.

47 Ex quo sequitur, quod non excusantur omnino prælati,
medici, aduocati, & alij officiales, qui suas artes exercent sine
iusta scientia, & notitia eorum, quæ sua officia & munera præ-
requirunt: cum inde notabile damnum spirituale, aut corpora-
le proximis euenturum probabiliter credi possit: quia eorum
ignorantia non est iusta, cum sit eorum, quæ sui ordinis homi-
nes communiter scire solent, & debent *a*.

Adde his, quod licet ignorantia communiter nequeat esse
iusta circa legem naturalem, vel diuinam quoad eius dispositi-
tionem, & quatenus est talis: potest tamen esse iusta quoad
pœnam humanis statutam, si illa est excommunicationis, se-
cundum Anton. *b* pro quo est casus *c*. Imo etiam si sit alia qua-
libet communiter non statuta eadem ratione, vt efficaciter de-
fendimus *d* post S. Antoninum *e*, cui consentit Angelus *f*, &
Syluester *g*, & Casetanus *h*. Quod maxime procedit in foro
conscientiæ, quoad quod multos pios quis cōsolari potest, ma-
xime in materia cenurarum & irregularitatum.

N n z

Quæ lex

f A rtho. vt
sa c. nouā
con titimō-
nes, col. 5.
g Io. c. 2. de
constit.

h Ca præfa-
mitur, de re-
gul. iu. n. 6.

i Psal. 15. non
la in e adeo
37. dicitur.

k Ca. 17. n. 8.
177.

l l. 9. 4. parag
notandum
m Vbi supra.
n Arg. co-
pellaus iū-
da 2. gloss. 2.
de for. & eo-
rum, quæ
tradit Alex.
consil. 1. col.
4. vol. 2. & S.
Anton. 1. par-
tit. 2. ca. 10.
parag. 10.

a Per s. idem
iuris, parag. 4
b ad lig. A-
qui. & c. nou
est putanda,
2. d. 4.
c In ca. no-
bis, 1. de sen-
excommuni-
c In ca. 2. de
constit. lib. 6.
d In ca. 2. de
constit.
e 1. par tit.
2. c. 13. sub
fin.

f Ver. igno-
rantia, par. 4.
g Ver. igno-
rantia, q. 8.
h 2. 2. q. 76.
art. 3. col. 2.

Quæ lex humana obligat ad mortale.

48 **E**st tamen quæstio quam hoc in loco optaueramus ut determinetur à sacrosancto Conc. Trid. quod & optauerunt alij, in quibus fuerunt Caietanus *i*, & Henricus *k*. Quæ lex humana obligat ad mortale. Pro cuius aliquali explicatione dico primo iuxta doctrinam S. Thomæ *l* communiter per Theologos, & Canonistas approbatam *m*, non solum leges diuinas, sed etiã humanas iustas, etiã quatenus sunt humane, tam seculares, quam ecclesiasticas posse obligare, etiã in foro conscientie, ad peccatum veniale, imo & mortale *n*, & alia multa, quæ nuper adduximus *o*, addendo, mutando, & detrahendo multa *ij*, quæ Castrensis copiose scripsit in duobus libris *p*, in quorum priori *q* late hoc deducit. Quod ipsum etiã facere possunt statuta civitatum, iuxta glossam singularem *r* receptam quoad hoc. quamuis illa id mihi non satis dicat. Imo & de facto obligant ad mortale illæ leges & statuta, quorum auctores intendunt per illa ad mortale obligare, iuxta communem, saltem si vt tales receptæ sunt: quod addo, propter *io*. dictum infra positum.

49 *Secundo*, quod nullæ leges, quarum latores id non intendunt, obligant ad mortale. Tum quia nec vlla diuinæ consuetudinis, etiã ad veniale obligant, iuxta S. Augustinum receptum, & aliquot earum præceptiuarum tantum ad veniale obligant, secundum Caietanum *r*. Tum quia, vt dixit S. Thomas *u* receptus à Ioan. Andr. & alijs & statuta Dominicanorum non obligant ad mortale, nec veniale, sed solum ad poenam exteriorem: quia eorum auctores hanc vim illis tribuere noluerunt. Tum quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum *v*.

Tertio, quod non obligant ad mortale leges etiã canonice, quæ nõ habent verba præceptiua, vel prohibitiua, sed solum ordinatiua, vel constitutiua, etiã si sint imperatiui modi: qualia sunt illa: facite, dicite, faciant, dicant *b*, & alia similia, quæ iuxta communem intelligentiam non significant præceptum, nec prohibitionem, iuxta S. Thomam communiter receptum *e*, probatum à Pauor. & communi *d*, licet Felinus *e* cõtra senserit *f*, cuius opinio procedit in illis, quæ ponuntur in materia, quæ de se ad mortale obligat, quia fundameta eius ad illa sola extendi videntur, & id sentit glossa recepta *g*. Quamuis tunc nõ iam obligat illa lex, quam alia, quæ eiusmodi materiam talem fecit. Exemplum in *g*, statumus *h*, in quo verbum *statuere* importat præceptum, eo quod ponitur in materia alias præcepta, scilicet transactionis iustitie, quæ præcipitur seruari *i*. Ratio huius tertij dicti est, quia illa verba videntur significare, quod quãuis auctor eiusmodi legis habeat animum, vt actus transgrediendi illam legem sit vitiosus, licet ante illa fuisset indifferens, & consequenter voluerit obligare ad veniale, quia vt minimũ tale est quilibet actus vitiosus: quia tamẽ non præcepit, nec prohibet, videtur noluisse obligare ad mor.

i 2. 2. q. 126.
art. 5. col. 4.
k De 1. yoo.
3. part. art. 1.
num. 270.
l 2. 2. q. 49.
art. 5.
m In c. 1. de
con. lit.
in peren. 13.
ad Rom.
n In Com.
ment. c. fra.
ternitas, 12.
o 2.
p De leg.
p. 1.
q Cap. 4.
r Ca. q. 2. in
Eccles. de
constituit.

s Ca. vlt. 14.
q. 1.
t Tomo 1.
trad. 25. q. 1.
u. 2. 2. q. 126.
art. 9. ad 1.
u In ca. rela.
tum de cler.
vel monach.
v In not. om.
nis s. si cert.
per. 1. in a.
gris, ff. de ac.
quis rer.
dom.
w Clem. xi.
in parag. 5.
quia de ver.
bo. signific.
x In c. 1. de
de constituit.
y Ibid.
z Col. 4.
aa In clem. 3.
de testi. ver.
et hortamur.
ab De trans.
ac Per ca. qui.
sunt, de pact.
& l. 1. ff. eod.

ad mortale, ius
59 Quarto, quod
aliqua lege pos
nario mente il
tale, nec conse
illa, Præcipim
hibemus. Tum
obligationem
ideo in dubio
quam de mort
na maiori & m
51 Tum quia
ua ad solũ ven
non mendiando
item lex de ne
te: omnes enim
sio est solũ ven
Thomas agen
sua *a*, & forti
quæ obligant
tradit Caiet. *d*
52 Dixi, De se,
vltus Ecclesiast
Pontificum, &
omnia & sing
Ecclesiastica li
rum obligant
iudicet per d. c.
gare omnes su
continet, eo qu
piens, quod ex
53 Et quãuis
Præcipio,posito
& arctæ regulæ
quãuis item fe
rum legum Ec
gandi restituere
tuone, & vi ven
esse ceseo quod
sequi prædicto
est vnũ quod o
cuiuslibet legi
ceptiuo, aut p
munis *h*, nisi v
trariũ, aut sig
& adhuc à for
sub obiectione i

ad mortale, iuxta singularem declarationem Caietan. k
 50. Quarto, quod nullum est verbum Latinum, quod solum in aliqua lege positum sufficienter significet suo significatu originario mentē illius latoris fuisse, transgressoriē obligare ad mortale, nec consequenter illa verba, *Teneatur, Debeat, Obligetur*, nec illa, *Præcipimus, Obligamus, Vetamus, Inhibemus, Mandamus, Prohibemus*. Tum quia sunt generalia, & tam apta ad inducendam obligationem ad culpam venialem quam ad mortale l. Atque ideo in dubio intelligenda potius de culpa & pœnâ veniali, quam de mortali: cum leges, quæ recte possunt intelligi de pœnâ maiori & minori, in dubio de minori intelligenda sunt m.
 51. Tum quia multæ leges etiam diuinæ, & naturales præceptivæ ad solū veniale obligant, vt probat Caiet. n. qualis est lex de non mētiendo iocose, aut officiose sine dāno alterius: qualis item lex de non furando minima, de non ridendo immoderate: omnes enim hæ leges sunt præceptivæ, carū tamen trāgressio est solū venialis, secundum omnes Catholicos. Tū quia S. Thomas agens de præceptis charitatis o, & prudentiæ p, & iustitiæ q, & fortitudinis b, & temperantiæ c, ita comprehendit eas quæ obligant ad veniale, sicut quæ ad mortale: quod speciatim tradit Caiet. d & à Castro tacito eodem e, & nos nuper f.

52. Dixi, *De se, & suo originario significatu*. nam de accidentali, quæ vltus Ecclesiasticus, & communis interpretatio Conciliorum, Pontificum, & aliorum Prælatorum, & Doctorum illis tribuit, omnia & singula verba præceptivæ & prohibitiuæ posita in lege Ecclesiastica significant in dubio conditorem eius habere animum obligandi ad mortale, nisi aliud in ea positum contrariū iudicet per d. clem. exiij g, quæ habet, S. Frānciscū noluisse obligare omnes suos religiosos æqualiter ad omnia, quæ sua regula continet, eo quod ad aliqua ex regula addidit verbum, *Præcipimus*, quod ex vi sua ad mortale obligat, & ad aliqua non.

53. Et quāvis responderi posset, esse ibi speciale in hoc verbo, *Præcipio*, posito in ore tā magni sancti, & auctoris tam sanctæ, & arctæ regulæ, & ad subditos tantę perfectionis, & asperitatis: quāvis item forte expediret respondere, quo obligatio multarum legum Ecclesiasticarū antiquarum suo pristino statui obligandi restitueretur: quia tamē illa clem. dicit, quod ex significatione, & vi verbi præceptivi nascitur eiusmodi obligatio, tutius esse cæseo quousq; aliter interpretetur sancta sedes Apostolica, sequi prædictos patres clarissimos, & consequenter concedendū est vñ quod est satis durum populo Christiano, quod intentio cuiuslibet legislatoris Ecclesiastici, vtētis in sua lege verbo præceptivo, aut prohibitiuo, est obligare ad mortale, vt tenet communis h, nisi per aliquod aliud verbū, aut signū exprimatür contrariū, aut significetur. Et à fortiori si ita dicat, *Arctè præcipimus*: & adhuc à fortiori si ita, *In virtute sanctæ obediētiæ præcipimus*, k aut sub obiectione iudicij diuini l, cum per eiusmodi additiones obligationis

k 1. 2. 6. 69.
 ar. 4. & d.
 opul. 25. 9. 1.
 l. Arg. c. 2. de
 despon. imp.
 & princip.
 regulæ S. Au-
 gustini. & for-
 quæ haben-
 tur 6. i. i. h. c.
 de præcepto,
 quod sit a-
 ctus prudenti-
 æ.
 m. l. inter-
 pretatione, &
 l. h. præf. ff.
 de pœn. & c.
 in pœnis, de
 regul. iur. l. 6.
 n. Vbi supra.
 o. 2. 2. qu. 94.
 p. Quæst. 56.
 a. Quæst. 72.
 b. Q. 2. ff. 147.
 c. Quæst. 79.
 d. 2. 2. qu. 11.
 126. art. 9.
 e. l. h. de
 leg. pœn. c. 4.
 f. In ca. fr-
 ternitas, 12.
 9. 2.

g pars, cum
 autem de
 verb. sig.

h In d. e. n. 5.
 i. Vt in clem.
 dudum de
 sepul. in
 prin.
 k Glos. ele-
 men. si do-
 minu. parage
 edo que, de
 reliqu. 8.
 ven.
 l. Cl. men. 1.
 de in mun.
 eccles.

In e. de
pen. tract. de
ic. anno, col.
35.
n in d. ca. 5.
o lux. gl. of.
ca. 2. de re-
scrip. lib. 6.
p In l. r. ff. de
iust. & iur.
q l. illud, ff.
de acqu. her-
red. c. prae-
rea, de offic.
deleg.
r Ca. penul.
de sent. ex-
commu.
n Caeteran. in
dic. art. 9.
b Ca. nemo,
c. nullus 11.
q. 1.
c Ibidem n.
338.
d Vbi sup. 5.
e Ca. si ciui-
tas & c. si
sententia, de
sent. excom.
li. 6. & c. si
quis viduum
tum gl. of. 55.
dist.
f Ca. fa. 2. 4.
dist. 8. l. 1. ff.
de iur. & iur.
g Ca. ipi. fa.
cerdotes 1.
qu. r. e. quem
pen. rec. de
pen. dist. 1.
verf. ipi. e-
nim, & cap.
quodcumque
24 q. 1.
h In dicto a. 5.
i Cap. sicut
quidam, 25.
qu. 2. elem.
no Romani,
de elect.
k Arg. e. cum
inferior de
maior. &
obedi. c. in-
ferior, 25.
dist. 1.
l Ca. secun-
dum 19. dist.
ca. de libel-
lis 20. dist.
elem. ad
nostrum, ad
h. r. et. cum
eis annoi &
eorum, quae
nor. S. Thom.
quodlib. 2.
art. 20.

gationis incrementum significetur. Propter quod iustus nobis videtur, quod doctissimus Medina dicit *m*, quae dictum Castrensis *n*, scilicet hoc verbum (*oportet*) in lege Canonica positum tantum obligare, quam illud (*debet*) aut (*obligatur*) quia usus factorum canonum, & ipsorum interpretum ita communiter interpretatur, & Fort. *p* a fortiori lex, quae continet poenam praesupponentem peccatum mortale, ad hoc obligat: quamvis verba praecipientia, & prohibentia non contineat: cum illa magis, quam praedicta verba animum ad mortale obligandi significet: nam qui vult aliquid, videtur velle aliud, sine quo id esse non potest. *q* Atque ideo ad mortale obligat lex, quae praecipit, aut vetat aliquid sub poena excommunicationis maioris, aut simpliciter sub poena excommunicationis, quia de maiori intelligitur, siue addatur ipso iure, sine non: quia excommunicatio maior praesupponit peccatum mortale *b*, nisi praerequirat monitionem, iuxta Caeteranum *e*, & Castrensem *d*. Non est tamen idem de poena suspensionis, interdicti, aut irregularitatis, quae aliquando sine culpa adhibetur *e*. Sed sic de aeternae indignationis Dei, & S. Petri, & Pauli, aut alia simili, quae solum in statu infelici peccati mortalis locum habet. Et idem dicendum est de lege, quae continet has & alias coniunctim poenas temporarias.

54. Quinto, ex hoc quarto dicto sequitur, quod leges seculares ad mortale non obligant eo solo, quod verba praecipitua, & prohibitiua contineant. Tunc quia nec significatio & vis eorum originaria, nec accidentaria inducta per usum secularem, talem obligationem indicat. Cum manifestum sit, reges & iudices seculares nunquam regulariter interpretatos fuisse ita, ut in eiusmodi legibus talis obligatio contineretur: quia principaliter poenas temporarias (quas infligere & tollere transgressoribus possunt) respiciunt, non spirituales, quas nec infligere, nec tollere possunt etiam ministerialiter, ut Ecclesiastici *g*. Tum quia eadem ratione neque etiam leges divinae obligationem ad mortale inducunt eo solo, quod per verba praecipitua ferantur, ut recte notavit Castrensis: *h* cum usus iuris canonici sicut robur diuino non admittit *i*, ita etiam non addit, ut quatenus est diuinum, obliget magis quam ante illum obligaret: & atque ideo voluntas Dei an fuerit obligandi nos ad mortale, vel non per suam legem in qua ponitur verbum praecipiens, & mandans, colligenda est ex declaratione Prophetarum, Apostolorum, summorum Pontificum, Conciliorum, aut Doctorum sanctorum & sapientum, qui sua auctoritate, aut rationibus efficacibus illam eiusmodi esse persuadent *l*.

55. Sexto, quod quousque contrarium a sancta sede Apostolica declaratur, probabilius nobis videtur, leges humanas etiam praecipientes (praesertim seculares, quae poenam temporariam constituunt) in dubio ad aeternam non obligare, quatenus sunt leges eius, qui eam poenam statuit. Tum quia si hoc defendi iuste posset

posset, defendi
ad mortale ob
in quibus sunt
leges, quamvis
humanae, ad m
dalo obligare
esse iustam, &
transgressoris
debemus lege
bus propositis
ita legislator q
obligare, hac i
Mathes. docto
videtur interpo
gressionem non
etis, nec in ocl
alijs cuiusvis c
cum per eas et
nica infringere
aeterna nil cura
riuntur, qui dic
poenam tempo
ad quam diuini
56. Tum quia
hoc est legem
tione, ad aliqu
xerunt Henr. e
inter hanc & il
poenam decernit
non erat dignu
sus Castrensi. c
& puerile app
poena non sem
tuit poenam, n
ponere obligat
probauimus i. l
interdu ob sol
loquuntur de p
sum. Et sicut h
legem ad culpa
altera in hoc d
tra colligimus
altera differat,
lectio eo magi
poena minuit
non praesuppo

posset, defendi deberet: quia conueniret, vt leges humanæ, quæ ad mortale obligarent, pauca essent. Tū quia multi Catholici, in quibus sunt Imol. *m* & Felinus *n*. & Cajet. o renuerunt nullas leges, quamuis pœnas temporarias non statuant, quatenus sūt humanæ, ad mortale transgressorem sine contemptu, & scandalo obligare: licet nobis oppositum videatur, si constat legem esse iustam, & voluntatem legislatoris fuisse, eius simplicem transgressoriē ad mortale obligare. Tum quia in dubio iudicare debemus legem esse minus pœnalem *a*. Tum quia qui de duobus propositis alterum affirmat, alterum negare videtur *b*. Et ita legislator qui ad pœnam æternam & temporariam potest obligare, hęc irrogando, illam excludere videtur, vt dixit Matt. Mathes. doctor doctissimus *c*. Tū quia consuetudo antiqua ita videtur interpretata, præsertim leges seculares, de quarū transgressione non consuevit fieri scrupulus conscientia, neque doctis, nec indoctis, neque pœnitentibus, nec confessarijs, neque alijs cuiusuis conditionis, ordinis, vel sexus hominibus, nisi cum per eas etiam lex diuina, naturalis, aut reuelata, aut canonica infringatur. Tum quia gentiles legumlatores de pœna æterna nil curarunt: & paucissimi seculares ex Christianis repertiuntur, qui dicant suam intentionem, quando eas ferunt, aliam pœnam temporariam imponendo, esse ad æternam obligare, ad quam diuina vel naturalis non obligat.

36 Tum quia satis superque probat Castri. *d* legē pure pœnalē, hoc est legem, quæ constituit pœnam absque aliqua prohibitione, ad aliquā culpam non obligare, quatenus est talis, vt dixerunt Henr. *e* & Angel. *f* & non est magna differentia realis inter hanc & illā, quam idem mixtā appellat, quæ prohibet, & pœnā decernit, vt sentit Henr. & probat Syluest. *g* qui profecto non erat dignus tanta reprehensione, quanta præfatus Alphōsus Castrensi. eum reprehendit, eo quod distinctionem verbalem & puerilē appellasset, quā quāuis, sicut efficaciter ille probat, pœna non semper præsupponat culpam *h*, ideo licet qui constituit pœnam, non semper ad culpam obligare velle. nec præsupponere obligationē ad illam videatur, cōmuniter tamen sic, vt probauimus *i*. Regulariter enim ob culpam statuitur, quamuis interdū ob solam causam *k*. & prædicti Henr. & Ang. & Syluest. loquuntur de pœnā constituta ob male commissum, vel omisum. Et sicut hac nostra consideratione colligit Syl. *l* vtramque legem ad culpam obligare, quia cū altera obliget, & neutra ab altera in hoc differat, etiam altera dicitur obligare: ita nos cōtra colligimus quod cū altera non obliget, & neutra in hoc ab altera differat, etiā altera non dicitur obligare: quæ nostra collectio eo magis est recipienda, quā sua, quo mitior est, & magis pœnā minuit *m*. Dixi in hoc sexto dicto, Pœnā temporariā: quæ non præsupponit æternā, ad excludendā eā, quæ imponit excō-

m In repet. c. cū constituat, de iur. iuran. col. 17
n In c. n. 12. de sponsal.
o In summa verbo clerici, par. 1. v. 1. & verb. ieiunium par. 1. v. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100.

municationem, aut aliam praedictarum, quas in 4. dicto diximus praesupponere culpam mortalem. Dixi etiam, *In dubio*, ad excludendas illas, in quibus utraque poena exprimitur, & eas, de quarum auctoris intentione constat, eum ad utramque obligare voluisse per aliquam aliam legem, aut consuetudinem, aut per alium modum legitimum. Dixi, *Quatenus sunt leges eius, qui solam temporariam posuit*, quia si sunt etiam leges aliorum qui ad mortale obligare voluerunt, ad illud obligabunt quatenus sunt tales, per quod respondetur ad c. *perpetuo*, & c. *commissa a*, quae pro singularibus citantur ad probandum oppositum praedictorum, scilicet, quod illa expriment utraque poenam, & quod loquuntur de legibus poenalis, quae poenam temporariam imponunt ei qui per transgressionem aliarum aeternam incurrit, ut pridem post Decium b respondimus c: non enim intendimus dicere unam legem, quae poenam temporariam imponit, tollere aeternam per aliam statutam, praesertim quando sunt diuersorum Legumlatorum.

57 *Septimo*, quod sextum dictum praecedens locum habet etiam in legibus, quae statuunt poenam amissionis magnorum honorum, & etiam famae, & alicuius membri, & vitae: quia eadem ratio in istis, quae in illis militat. Nec obstat, quod aliqui dicunt, eum, qui periculum magnae iacturae bonorum aut famae subit, mortaliter peccare: id enim non est verum, ut diximus d, cum non adest alia circumstantia quae mortale faciat. Nec etiam obstat, quod saltem est mortale se periculo probabili amissionis vitae, aut membri obijcere: & qui contra hanc legem facit, huic periculo se obijcit: quia aliud est dicere aliquem peccare, eo quod temere se tali periculo obijcit, quod est quintum Decalogi praecipuum violare, & aliud dicere, eum peccare eo quod facit contra legem, quae tale poenam statuit: nam tanta cautione quis hanc legem violare potest, ut probabile poenae ab ea constitutae periculum non incurrat.

58 Nec obstat dicere, quod ex hoc sequeretur, legem, quae tale poenam statueret, iniustam fore, eo quod adeo magnam poenam statuit ob actum qui non est peccatum mortale. Tum quia ad legis iustitiam satis est, ut praesumatur mortale in foro exteriori, quamuis tale non sit in interiori. Et legislator praesumere potest, imo re vera praesumit, eum, qui sine iusta causa legem suam iustam violat, per contemptum legis, aut ipsius auctoris violare, iuxta glossam quae ita intellecta est vera e, & concordat communis, quod certum est peccatum mortale esse f. Tum quia non esset iniusta lex, in qua eius lator exprimeret, se nolle, ut illa sui transgressore ad mortale sine dicto contemptu, & scandalo obliget, sed velle, ut qui sine iusta causa eam transgredietur, praesumatur per contemptum id facere, & ob id poenam illam incurere, per dicta S. Tho. & Caiet. a & nostrorum b. Et consequenter etiam iusta erit lex quae tacite hoc contineret, quod nostrum septimum dicitur intendit, cum solum intendat, quod legislator, qui talem poenam temporariam ob contemptum praesumptum exprimit, videtur

b De elect.
lib. 6.

b In ca. nam
in 2. lectura
de constit.
e In d. cap.
perpetuo.

d In repet. c.
inter verba,
2. q. 3.

e Ca. Metro-
politana. nu. 3.
q. 7.
f per gloss.
sing. cap. quis
autem, 10.
distin. argu-
a fortiori.
2. 2. q. 2.
186. artic. 9.
b In ca. rela-
tum, ne cle-
rici, vel mo-
nach.

videtur tacite
eam violat, quae
dens ad multa
responsiones
ta, quae pro co-
netuorum ro-
cuimus d, &
tuum ductore
furta, quae de
nam militare

Olauo, quo
claravit de int
postolica alite
59 Et credim
beiorum & in
non reputari
legum pure h
nentiū in foro
catum mortal
turalium, aut f
praecipientur
crasam, nec a
uionem leuis
habita, bona t
ris non fuisse,
tur, iuxta men
Archid. h nec
ponderentur:
60 Nono, quo
marum & pe
docti ab ijs, qu
eis prohibita
gali & portor
li, & Galli, Gal
tur in flumini
scunt, aut ce d
milibus qui se
rem poenalem
61 Per que re
praesupposita
tans vetita, pe
stodes ei aufer
iuxta doctrina
fuga, vel bla d
ret. Ad secunda
nens aliquam
ti aliquid, pra

videtur tacite æternam excludere ab eo, qui sine contemptu eam violat, quod etiam satis aperte sensit Ioan. Imola c, respondens ad multa argumenta, quæ aptius per hoc, quam per eius responsiones solui possunt. Per quod etiam solvuntur argumenta, quæ pro contraria parte maiore verborum apparatu, quam neutorum robore adduxit vbi supra Castrensis, vt olim explicuimus d, & nuper in vrbe e. Ad quæ facit, quod aliquot exercituum ductores nostra ætate laudati sunt, eo quod ob minima furta, quæ de se non erant mortalia, aliquot milites ad disciplinam militarem conseruandum morte affecerunt.

Ostauo, quod seruandum est id quod antiqua consuetudo declarauit de intentione legum humanarum, quousque à sede Apostolica aliter declaratur, quia optima est earum interpretatio. Et credimus quod consuetudo communis non solum plebeiorem & indoctorum, sed etiam nobiliu & doctorum habet, non reputari peccata mortalia in foro interiori transgressiones legum pure humanarum aliquam pœnam tēporariam continentiu in foro exteriori: nisi sint tales, quæ præsupponant peccatum mortale: vt transgressiones aliarum legu diuinarum naturalium, aut supernaturalium. Nec transgressiones aliaru legu præcipientium non pœnalia, factas per ignorantiam non crassam, nec affectatam, aut optatam, sed per incuriam, aut obliuionem leuis culpæ, aut cum causa probabili vera, aut pro tali habita, bona fide sine dolo, aut credendo intentionē legislatoris non fuisse, ita obligare in tali casu: quod iuri consonare videtur, iuxta mentem S. Tho 2 quod non videtur contra mentem Archid. h nec Panor. i & aliorum à Felino relatorum k, si bene ponderentur: quin per hoc omnes fortasse conciliari possunt.

60 Nono, quod ex predictis elicienda est determinatio plurimarum & perplexarum questionum, quas passim interrogatur docti ab ijs, qui important in regna, vel vrbes, vel exportant ab eis prohibita inferri, vel extrahi, vel permissa, non soluto vectigali & portorio, quæ Hispani *Alcauala*, & *Portazgo*, & *Sisa*, Itali, & Galli, *Gabella*, vel *Dogana*, & *Datio*, vocant. Qui item piscantur in fluminibus vetitis, aut montes, vel prata prohibita depascunt, aut cedunt ligna in syluis eis vetitis. & de alijs rebus similibus qui solam legem humanam, Ecclesiasticam, vel secularē pœnalem, vel non pœnalem violant.

61 Per quæ responderetur ad primum hic noue quaesitum, quod præsupposita opinione quod non peccat importans, aut exportans vetita, peccat tamen volendo ea defendere vi & armis, ne custodes ei auferat illa: quia qui resistit iuste aggredienti, peccat, iuxta doctrinam Bar. receptam a. Dixi, *Vi*, vel *armis*, quia secus, si fuga, vel blâdis verbis, aut alio modo licito & honesto id faceret. Ad secundum autem noue quaesitum, quod prælatus imponens aliquam pœnâ temporariam ipso iure incurrendâ facienti aliquid, præsumitur excludere spirituale b, etiam si iuberet, ne confessus.

c In c. cum contingat. colum. 7. de iurciur.

d In rubrica de pœnit. e In d. cap. fraternitas.

f Minimè ff. de leg. & cap. cum dilectus, de consuet.

g In 4. dist. q. 15. q. 3. & 2. q. 147. art. 2. ad 2. Colle. in c. 2. de consi. Card. in ca. fina. de obseru. ieiun. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 3. h In c. vltimam. 76. di. i In rub. de obseru. ieiun. col. fin. k In cap. 1. de consi.

a In l. vi vim ff. de iust. & iur.

b Per diau 6

ale.
to diximus
excluden-
de quarū
re voluisse
aliū modū
porariā po-
e obligare
er quod res-
laribus ci-
t, quod illa
gibus pœ-
transgres-
cium b res-
em, quæ
aliam sta-
torum.
bet etiam
ū honorū,
em ratio in
nt, eū, qui
mortaliter
adest alia
quod saltē
it mēbri o-
se obijcit:
se tali pe-
olare, & a-
æ talē pœ-
olare po-
i incurrar.
quæ talē
m pœnâ
uia ad le-
exteriori,
ere potest,
m iustam
re, iuxta
nis, quod
et iniusta
ansgresso-
sed velle,
ur per cō-
dicta S.
m iusta e-
num di-
qui talem
exprimit,
videtur

e Arg. l. si
quædo, C. de
iust. testa.
d Arg. gl. fin.
adiuncto tex.
c. 2. verb.
omn. de haz.

e l. in con-
ditionibus,
ff. de condit.
& demonst.
f Nu. 42.
g Arg. l. quæ
de roto, ff. de
rei vend.
h De reb. ec-
cl. i.

i Iuxta ca. is
qui & c. tua
de sponsal.

a C. potuit
de loca. l. 1.
& 1. C. de iur.
amphyr.
b Per extra-
uag. C. unus
latam anno
1568. & re-
latam ad
verbum supr.
c. 17. n. 234.
& in com-
men de vsu-
ris, nu. 34.

cōfessarius absolueret eū, nisi præuia solutione: quia ille iustus potest operari effectus alios ab isto, & sic nō erit inutilis e, imo etiā potest absolui auctoritate bullarū Papæ ante solutionē d. 62 Ad tertium demū quod vidua realiter fornicata nō potest sana cōscientia retinere bona relicta sibi à marito ea conditione, vt caste viueret, per supradicta. Dixi, *realiter*, quia secus si tantū mente, verbo, vel alio actu citra copulā lasciuo: quia nō videtur hoc intendisse testator, cuius voluntas est primum attendēda e.

Decimo, quod sicut lex in nihilo recepta ad nihilum obligat, vt paulo ante dictū est, ita lex in vna sola parte recepta quoad illam solum obligat g. quo fit, vt aliquot leges obligent ad suā dispositionem principalem, & non quoad pœnam: quia quoad illam sunt receptæ, & non quoad hanc, & aliquot quoad vnā partem pœnæ, & non quoad aliam. Exemplum de extrauag. 2. h quam definitiue pronūciauimus olim Salmanticę in illius dice- cese receptam esse quoad suam dispositionem, & pœnā intrin- secam annulationis locationis factę ultra triennium, nō autem quoad extrinsecam excommunicationis, & consequenter fieri posset, quod aliqua lex humana, etiā Ecclesiastica ligaret quoad pœnam exteriorē, & non quoad interiorē, licet eius lator vtrāque ponere intendisset, si quoad hanc non esset recepta, & quoad illam sic: sicut & quęlibet fundata in præsumptione ligat in foro exteriori, & nō interiori, quoties veritas præsumptiōni est contraria i Equidem optarem multas leges pure humanas, siue pœnales, siue non pœnales, esse hoc modo, vel alio cōsue- tudinis, vel declarationis, saltem mentalis, earum latorū, quoad pœnas spirituales, & forum conscientię derogatas: quin etiam cuperem, vt omnes legislatores in condendis legibus imita- rentur auctores instituti illustriissimi ordinis Prædicatorū, quos alij multi clarissimi ordines imitati sunt, quatenus earum au- ctores ad nullam pœnam etiam minimam animæ interiorē, & ad grauem corporis subditos obligant, modo etiam imita- rentur eorundem in puniendis eis seueritatem, & diligentiam in foro exteriori pœna corporali, vel alia.

63 Porro ad primum hic noue quæsitum respondeo, quod col- lega vel municeps transgrediens statutum imponens pœnam exclusionis à collegio, vel municipio, ipso iure non tenetur in foro conscientię relinquere collegium vel municipium ante- quam iubeatur id facere, per prædicta.

64 Ad secundum, quod pœnam commissi, siue quæ ipso iure cō- mittitur, iuste capere potest is, in cuius fauorem committitur, si iuste fuit imposita a, secus si iniuste: qualia sunt quæ in em- ptione censuum super immobilibus imponuntur sub pœna cō- missi, siue rei, super qua imponitur in casum nō solutionis per biennium dilate, quod iniuste solebat olim poni, & nūc per mul- ta, quæ non oportet afferre: quia fel. recor. Pius V id, & aliquot alia, quæ in eiusmodi contractibus fiebant, prohibuit b.

Ad ter.

Ad tertium, quæ-
stare rem in
65 Ad quartum
soluere in foro
ni, per allata late
uendū illud in v
ob quod emp
decet tā pœna,
66 Secundo pœ
ob legē violata
dice, quia non s
pœna ipso iure,
tiorū, quam ter
& Caietanus l,
olim copiose m
exequutionē re
aut proditiōne
regulariter alia
laris pœnalis ac
est supra proxim
nens pœnam te
ad illam, quam
non est creden
tē habere debet
cem b, præsertim
fortunis. Tum o
ex solo Franc. A
meminerat, pro
sed etiam ab ex
aut solutionem
quæ est optima
67 Dixi, Regula
nis, suspensioni
ipso facto, & ali
requirunt, conf
luit vt pars ipsa
quibus pœnis s
possit, in alijs ta
beret magnā su
citant fieri pœn
vt vbi supra dic
& communis n
na imposita à te
e Cap. cum dilectus de
du. vt censu ancha in
dicto cap. 1. de consuet.

Ad tertium, quod non tenetur quis in foro conscientie manifestare rem in commissum cecidisse. c

65 Ad quartum, quod vere donans emphyteusin, non tenetur solvere in foro conscientie laudemium, imo nec in foro exteriori, per allata late a Iafone d. Vendens autem videtur teneri ad solvendum illud in utroque foro, quippe quod videtur esse pars pretii ob quod emphyteusis fuit minori pretio concessa, quod non videtur tam poena, quam interesse, quod in utroque foro debetur. e

66 Secundo peccat, qui iussus a iudice solvere notabilem poenam ob legem violatam non solvit, secundum S. Thome f. Dixi. Iussus a iudice, quia non solvendo priusquam iubeatur, non peccat g, etiam poena ipso iure, & ipso facto incurritur, iuxta communem recentiorum, quam tentavit tenere Felinus h, & sensit i, & asserit Syl. k & Caietanus l, quam semper secuti sumus, & etiam probavimus olim copiose m, veram esse, quando poena est talis, quae aliquam executionem requirit: qualis est amissionis honorum ob haeresin, aut prodicionem n: qualis est de soluenda tali, vel tali summa, & regulariter alia quaevis. Tu quia regulariter lex humana secularis poenalis ad poenam peccati mortalis non obligat, ut dictum est supra proxime o. Et sub lege gratiae omnis lex poenalis continens poenam temporariam determinatam, est pure humano quoad illam, quamvis sit quoad alia divina aut naturalis. Tu quia non est credendum, legislatorem (qui praec oculis semper equitatem habere debet a) velle facere partem ipsam contra se executricem b, praesertim quando poena est gravis corpori, honori, aut fortunis. Tum quia clem. 2. c. adiuncta glossa, quam didicimus ex solo Franc. Aretino, d cuius nemo ex tot commentantibus meminerat, probat transgressorem legis non solum a peccato, sed etiam ab excommunicatione ob illud incursum absolvi posse, aut solutionem poenae ob eam debitam. Tum quia consuetudo, quae est optima legis humanae interpretis e, id habet.

67 Dixi, Regulariter, quia id fallit in poena excommunicationis, suspensionis, interdicti, irregularitatis, amissionis beneficij ipso facto, & aliorum similium, quae executionem iudicis non requirunt, considerata mente, saltem tacita legislatoris, qui voluit ut pars ipsa contra se foret executrix. Quod quamvis in aliquibus poenis spiritualibus, & alijs parvis temporarijs iuste velle possit, in alijs tamen gravioribus (ut credimus) non possit, quia praebere magnam subditis peccandi occasionem, qui naturaliter recusant fieri poenarum contra se ipsos impositarum executores f, ut vbi supra dicimus, respondendo ad fundamenta Caltrésis g, & communis nostrorum h, quorum opinio locum habet in poena imposita a testatore, iuxta glossam i non eo solo, quod ipso

c Arg. praedict. d in f. 2. c. de iure emphy. e Per l. 3. ff. de eo quod cer. loc. & l. 2. c. de sent. quae pro eo, quod inter prof. & glos. c. conquesinus de viur. f 2. 2. q. 62. ar. 3. recepti. g Iuxta gloss. ling. in c. fraternitas, 12. q. 2. arg. cap. sine, par. 1. in hoc 33. qu. 1. & commun. inc. 1. de constit. h In c. audiuimus, de summon. i Ancha. in c. felicitis, collat. 8. de poenit. lib. 6. k Verbo poenae. q. 25. & verbo haeresis, 48. Maior in 3. d. 25. qu. 3. & in fin. l In d. q. 2. ar. 1. In fin. Tabii. verbo excommunicata. 5. casu 2. par. 1. m In rub. de poenis, & nuper in d. ca. fraternitas. n Cap. 11. in secundum, de haeret. li. 8. & l. quilibet quis, c. ad l. Jul. maie. o Et cap. 1. num. 202. p l. quod si Ephes. ff. quod cert. loc. b Arg. l. nimis graue, c. de tracta. & l. humanitatis c. de executu. c Verbo officii, de haeret. d In l. 4. par. 1. rago f. de verbor. obligat.

iure

e Cap. cum dilectus de consuet. f Contra ea ex part. de consuet. & l. conueniri, ff. de pact. d. ut sentit Ancha in cap. possessor, n. 11. de reg. iur. lib. 6. g In lib. 1. de leg. poen. h In d. 1. de consuet. i In cap. Raynaldus, a Panor. & sommani ibi recept. de testa.

ale.
a ille iustus
tis e, imo
olutione d.
o potest fa-
onditione,
us si tantu
no videtur
rendeda e.
n obligat,
pta quoad
ent ad sua
ua quoad
ad vnam
trauag. 2. h
illius dice-
na intrin-
no autem
enter fieri
garet quo-
eius lato
cepta, &
ione ligat
umptioni
humanas,
io consue-
ru, quoad
in etiam
is imita-
oru, quos
arum au-
eriores,
m imita-
gentiam
uod col-
penam
netur in
m ante-
iure co-
mittitur,
e in em-
cena co-
onis per
per mul-
aliquot
Ad ter.

k In summa
verbo pœni.
l Vbi supra.
m In cap. r.
de constitu-
num. 43.
n Ibidem.
num. 2.
o In d. cap.
possessor.

p Cap. sum.
de pœnit. &
cap. fraterni-
tas, 12. q. 2.

a Cap. pecca-
tum, de reg-
iuris, lib. 6.
num. 10.
b Quæ vlti-
ma est d. c.
peccatum.
c In l. c. de
sent. quæ
pro eo quod
iur. prof.

iure & facto incurritur. sed quia potius est legatum conditiona-
le, quam pœna, iuxta Caietanū k, & ante ipsum Panor. l. sensu.
Est etiam eidē locus in pœna conventionali, quā partes in suis
contractibus adhibent, secund. Felin. m & Decium n. Quorum
opinio, quamuis hætenus placuerit, nūc tamen plurimum dis-
plicet. Tum quia Ancha. o cuius illos ad id auctoritas mouit, nō
id affirmat. Tum quia nemo quamlibet iustus, & religiosus eā
nisi coactus soluit. Tū quia eū in omnibus fere instrumētis cō-
tractuum apponantur pœnæ, & frequentissime incurrantur,
maxima mundi pars ad magnam restitutionem teneretur, dur-
rumque confessarijs esset, negare absolutionem ijs, qui resti-
tuendi firmum propositum non haberent, quales essent fere
omnes, qui huiusmodi pœnas incurrissent. Tum quia viros ho-
nestos dedecet pœnam accipere, nisi quando ob interesse acci-
pitur p, quamuis de rigore iuris exigi posset.

68 Tum quia videtur nō esse partibus eiusmodi pœnas in suis
contractibus constituentibus intentio, vt qui eas incurrit, vltio
sōlutionem earū offerat, vt sōlutionē debri principalis offer-
re debet, sed vt per eas ad obseruationem contractū cogatur,
vt per pœnas ad legum obseruationem. Tum denique quod
non solū communitè tam boni, quam mali ita concipiunt, sed
etiam consuetudo ita interpretatur. Quare limitanda est eorū
opinio, vt procedat in illis pœnis, quæ in satisfactionem inter-
esse debentur, iuxta Ancha. receptum a. Hæc enim pœna licet
sit pœna ex parte soluentis, non tamen est ex parte recipientis,
secundum omnes, & hoc sentit glossa recepta b. Itaque qui eam
incurrit, ad eius sōlutionem in conscientia teneretur, aut saltem
ad tantam eius partem quantum est verum interesse eius cui
debetur, iuxta late tradita per textum, glossam, & doctores c.

De auaritia secundo vitio capitali, & filiabus eius.

- 69 Auaritia quid, & quæ contraria est iustitia, & charitati, & 72.
69 Liberalitas virtus inter quæ vitia media, & 70.
70 Prodigalitas quid, & quæ mortalis.
71 Pecunia dicitur numerata, & quidquid ea est estimabile.
72 Auaritia capitale vitium has septem habet filias.
73 Iniustitia omnis genere suo mortalis.
74 Auaritia in retinendo superflua quæ mortalis.
75 Beneficiarius superflua retinens, vel prophanis impendens, peccat
mortaliter.
77 Duritia cordis quæ mortalis, & vt confitenda.
77 Prudentia vera, & carnis seu mundi quid, & quo differant.
77 Astutia quid, & quod duobus ministris vitatur.
77 Dolus & fraus quid, & sunt genus & species.
78 Pretium rerum iustum quid, & triplex, & 79.

79 Merx

79 Merx pen
80 Valor rei i
81 Pretium no
82 Pretium m
83 Pretium au
mentis
84 Pretium
85 Pretio ma
86 Retrouende
87 Pretio min
88 Pretium q
89 Emens vel
90 Vendens a
91 Emens tri
cusetur.
92 Emens, vel
93 Vendens v
94 Pecunia p
95 Homini
95 Emptio lib
96 Emptio A
97 Proxenet
98.

69 Prænot
atitibus
de qua S. Tho
finiri potest
m. Datur au
& propter qu
Secundo, quod
vitiōrum extre
dum, alterum
constitit inter
appetitus dan
per excessum
tur, s. vitium
S. Thomæ &
ordinatum e
ritus quæren
deest aliqua p
70 Tertio not
contingere m
betur sine dan
sit venialis ta
etiam iustitie
tas quæ fit li

- 77 *Merx penes unum cur plaris valet, quam penes alium.*
 78 *Valor rei iustus est quo presenti pecunia vendi potest.*
 79 *Pretium non augetur periculo recipientis rem creditam.*
 80 *Pretium non auget, nec minuit dilata solutio.*
 81 *Pretium auget utilitas vendentis, non utilitas, vel necessitas e-*
mentis.
 82 *Pretium minuit copia venditorum, & auget paucitas eorum.*
 83 *Pretio maiore, vel minore dimidio, vt peccatur.*
 84 *Retrouendendi pactum diminuit pretium.*
 85 *Pretio minore iusto emere volens quis non peccat.*
 86 *Pretium quando taxandum, & taxatum, & seruandum.*
 87 *Emens vel vendens aliud pro alio, vel vilius pretiosiore, vt peccat.*
 88 *Vendens arma iniuste bellaturo, vel alia nociua, vt peccat.*
 89 *Emens triticum, vel vinum tempore messis, vel vindemie, vt ex-*
cusetur.
 90 *Emens, vel vendens monopolio, vel solus privilegio, vt peccat.*
 91 *Vendens vetita infidelibus vt peccat, & est excommunicatus.*
 92 *Pecunia publice custos, ea & vtendo, & emendo vt peccat.*
 93 *Homini liberi emptio regulariter illicita.*
 94 *Emptio liberi hominis alicui perituri licita.*
 95 *Emptio Aethiopum liberorum pro seruis vsitata, peccatum.*
 96 *Proxenetes vendens plaris quam sit mandatum, cui restituet, &*
 97
 98.

69 **R**emorandum primo, quod liberalitas est vna virtutum
 attributarum iustitie, qua dicitur pars eius potentialis,
 de qua S. Thomas a. Quæ ex eius mente, & Aristot. 4. Ethic. de-
 finiri potest esse virtus inclinans ad appetitum dandi ordinate pec-
 uniam. Datur autem ordinate, cum datur quid, cui, vbi, quomodo,
 & propter quod oportet.

Secundo, quod quia quælibet virtus consistit in medio duorum
 vitiorum extremorum, quorum alterum opponitur ei per defe-
 ctum, alterum per excessum, vt dictum est supra b. a. liberalitas
 consistit inter vitium auaritie, quod opponitur ei per defectum
 appetitus dandi, & vitium prodigalitates, quod opponitur ei de
 per excessum appetitus dandi. Et cõsequenter auaritia definitur
 esse vitium inclinans ad inordinatum appetitum pecunie, ex mente
 S. Thomæ, & quod prodigalitas est vitium inclinans ad appetitum
 inordinatum effusionis pecunie, de qua S. Thomas d. Ille vero appe-
 titus quærendi, vel effundendi pecuniam dicitur inordinatus, cui
 deest aliqua prædictarum circumstantiarum.

70 **T**ertio notandum, quod quia prædicta inordinatio potest
 contingere in damnum alterius, & sine illo, fit vt auaritia quæ ha-
 betur sine dano alterius, opponatur tantum liberalitati, & dese-
 sit venialis tantum, & quæ fit cum alterius damno, opponatur
 etiam iustitie, & de se fit mortalis. Et eadem ratione prodigali-
 tas quæ fit sine damno alterius, opponatur tantum liberalitati,
 & de se

a. 2. q. 127.

b. Eod. cap.
num. 2.

c. Quæ d. 1. d.

d. Ibidem q.

119.

e. lb. n. 1.

f. lb. n. 2.

g. lb. n. 3.

& de se sit venialis tantum. Prodigalitas vero, quæ fit in damnum alterius, opponatur etiam iustitiæ, & de se sit mortalis, secundum mentem S. Thomæ recepti e.

71 Quarto, quod per pecuniam intelligimus hic pecuniam numeratam, & quidquid est ea estimabile, consequenter quod appetitus dandi, vel retinendi pecuniam per se nec est bonus, nec malus, sed indifferens. Ita quod recte ordinatus est bonus, & prave ordinatus est malus, vt supra g diximus de appetitu gloria, honoris, & fame.

72 Quinto, prænотandum, quod auaritia est vitium capitale, siue cardinale, iuxta S. Gregorium a, & S. Thomam b: quia est fons septem aliorum vitiorum quæ suapte natura tendunt in finem, quem auaritia pretendit. *Primum* est duritiæ cordis, quod est vitium à compatione pauperum auertens, & sepe ad nimium seruandam pecuniam tendit. *Secundum* inquietudinis metis, quod est vitium animum ab ordinata quiete auertens, & frequenter nascitur ex nimio acquirendi studio. *Tertium* violentiæ, quod est vitium ad vim inferendam inclinans, & frequenter in eundem tendit finem. *Quartum* fallaciæ, quod inclinatur ad decipiendum verbis, & sepe in eundem sit finem. *Quintum* periurii, quod est vitium inclinans ad decipiendum verbis iuratis, quod in eundem finem sepe fit. *Sextum* fraudis, quod est vitium inclinans ad decipiendum factis quoad res, quod frequenter fit in eundem finem. *Septimum* proditionis, quod est vitium ad decipiendum factis quoad personas, iuxta S. Thomam c. Et quia supra actum est de periurio d, & de proditione e, de violentia f, & de fallacia g, de reliquis tribus hic agendum est.

73 Circa auaritiam igitur peccat mortifere primo, qui delibere & inordinate appetit querere, vel retinere pecuniam in damnum notabile alterius h. Dixi, *delibere*, quia in deliberatus appetitus ad summum est venialis, iuxta supradicta. Dixi, *inordinate*, quia ordinate appetere est virtus. Dixi, *Pecuniã*, quia appetitus aliarum rerum non est vere auaritia. Dixi, *In damnum alterius notabile*, quia sine illo solum est veniale, per dicta i.

Secundo, peccat mortifere, qui inordinate retinet, aut prodigit pecuniam in alterius damnum, quia horum prius est actus auaritiæ, nõ solum qua parte opponitur liberalitati, sed etiam qua opponitur iustitiæ, & posterior est etiam actus prodigalitati vniq; contrariæ, & constat omnem iniustitiã suo genere esse mortalem, vt docet S. Tho. receptus k: & idem de illo, qui periculo mortis corporalis, aut spiritualis propter appetitum pecuniæ querendæ, vel effundendæ se obijcit, secundum mentem vtriusq; Tho. l.

74 Tertio peccat, qui pecuniam superfluam, hoc est, maiorem, quam necessitas vel decetia status requirat, seruat cupiditate inordinata delectandi se illa, in dies eã augendo, & nõ subueniendo pauperibus, secundum Caietanum m. Quod est certum, si id faciat negando opẽ extreme egentis, vel transgrediendo aliquã

e In predi-
ctis duabus
quæst.
f Iuxta cap.
rotum, l. q. 3.
g Eod. cap.
num. 9.

a Lib. 13 Mo-
ral.
b 2. 2. q. 118.
art. 7.

c 2. 2. q. 118.
art. 8.
d In secun-
do precepto,
in cap. 12.
e In cap. 15.
f In 17.
g In 18.
h Ca. pen-
ale, l. 4. q. 5.
adiuncto ca.
sape, de re-
stit. spal.
i In d. c. 11.
num. 4.

k 2. 2. q. 59.
art. 4.
l In dicta q.
118. art. 4. ad
3. & 119. art.

m In di. qu.
3. 18. art. 4.
sup. hñ.

aliam legem
si id faciat ad
do pauperibus
ues tenetur su-
neatur illa su-
quos elegerit
gloss. comm.
men habet
nenda. Tum
sitatem facien-
nem, vt infra
gentium rece-
tempore, etia
ad dandum su-
prafatas glos-
grandis neces-
Dixi, *Inordinate*
cessitati suæ,
trimonio, vel
Reipubl. ciui-
ctus vitiosus,
suum statum,
tioribus virtu-
prudentiam à
alioquin nulli
nobilis suum
d nec ob id di-
pauperibus te-
75 Quarto pec-
superflua qua
pijs operibus
pendendo, iux-
Caietanus g, e
carum, sed et
mush, & nup

De filiabus

76 Per duriti-
qui nõ
cepto obliga-
k alias enim h
nũquã sunt m
nõ sunt neces-
talia, quæ per

aliam legem ad mortale obligantem, & etiam secundum eum, si id faciat ad solū se delectandū eius possessione, non erogando pauperibus occurrentibus, quia transgreditur legem, qua diues tenetur superflua illis erogare: licet enim nullus eorum teneatur illa singulis erogare, teneatur tamen erogare aliquibus, quos elegerit. *a.* Adeo quidem, ut ad id cogi possit, secundum glossam communiter receptam, & putatam singularem *b.*, quæ tamen habet duas similes. Ampliatio autem hæc non videtur tenenda. Tum quia æquiparat laicos beneficiariis, quoad necessitatem faciendi elemosynam, contra S. Thomam, & communem, ut infra insinuabitur. Tum quia videtur noua, & nullibi gentium recepta. Tum quia consequeretur eam, quod quolibet tempore, etiam affluentia, posset iudex cogere laicos diuites ad dandū superflua pauperibus, quod videtur durū, & contra præfatas glossas, quæ significant id solum fieri posse tempore grandis necessitatis, in quo solo posset procedere hæc opinio. Dixi, *Inordinata*; quia coaceruare ad prouidendum futuræ necessitati suæ, vel suorum, maxime filiorum collocandorum matrimonio, vel munere aliquo aut gradu honestandorum, vel Reipubl. cuius est princeps, ab inimicis defendendæ, non est actus vitiosus, sed prudentiæ: imo nec si id faciat ad augendum suum statum, & se in altiore ordinem promouendum, quo altioribus virtutibus seruiat Deo, & Reip. iuxta sapientiam, vel prudentiam à Deo immediate acceptam ex mente Caietani *c.*, alioquin nullus plebeius iuste suum statum mutare posset, aut nobilis suum augere, quod est absurdum, & ideo non dicendū, nec ob id dicitur habere tale superfluum quod de præcepto pauperibus teneatur erogare, iuxta dicendæ.

75 Quarto peccat beneficiarius Ecclesiasticus, qui non erogat superflua quaesita ex redditibus Ecclesiasticis pauperibus, vel pijs operibus, siue id faciat auare retinendo, siue prodige impendendo, iuxta mentem S. Thomæ: *f.* quia ut recte insinuat Caietanus *g.* est contrarium iustitiæ, non solum legum canonicarum, sed etiam naturalium, quod nos latius olim probauimus *h.* & nuper latissime in tractatu de redditibus ecclesiasticis

n Per supra dicta.

a Cap. sicut hi 47 dist. cum concord. *b* In d. cap. sicut hi.

c Vbi supra art. 3.

d I. nam quod absurdum, s. de bon. liberi.

e In c. seq.

f Quolib. 6.

g art. 12.

h 2. 2. q. 118. art. 4.

i In cap. 1. & cap. cum secundum, de prob.

k Quæst. 1. monit. 24. & 15.

l Verè de annotauit Caiet.

De filiabus auaritiæ duritia cordis, & inquietudine mentis.

76 **P**er duritiam cordis, & inquietudinem mentis peccant, qui non subueniunt pauperi, quoniam tenentur de præcepto obligante ad mortale, quod quando contingat dicitur: *k* alias enim hæc venialia tantum sunt. Imo, & quia hæc tere nūquā sunt mortalia, nisi cōiungantur alijs actibus mortalibus, nō sunt necessario confitenda, quia satis est confiteri illa mortalia, quæ per prædictam duritiā & inquietudinē admittuntur.

k In ca. seq.

l Verè de annotauit Caiet.

De emptio-

De emptione & venditione, dolo, & fraude filij avaritiae factis.

77 Per astutiam vero, dolum vel fraudem peccant primo, qui contrahendo, vel quasi contrahendo, afficiunt alium damno notabili per commutationem rei minoris valoris, vel pretij minoris pro alia maioris, vel pretio maiori: quia id est contra septimum praecipuum, & contra illud: Ne quis supergredatur neque circumveniat in negotio fratrem suum. Pro quibus facit primo, quod prudentiae verae duo vitia sunt contraria per similitudinem: prudentia carnis, vel mundi: & astutia in malam partem accepta: nam vera prudentia est virtus, quae inclinatur ad querendum vera bona per vere bona media, iuxta Aristotelem c, & S. Tho. d Prudentia vero carnis, vel mundi, est vitium inclinans ad querendum bonum apparens, & non existens, per bona, vel mala media. Astutia vero, est vitium inclinans ad querendum vera bona per media mala, iuxta eundem receptum e. Cuius astutiae ministri sunt duo, dolum, qui est circumventio mala ad decipiendum adhibita f, & comprehendit tam eam quae fit verbo tantum, quam quae facta tantum, vel utroque modo. Fraus autem, quae tantum facta fit, ita quod fraus est species doli, quod eleganter insinuat Iuriconsult. g dicens, fraudem inesse dolo, quod solerter exponit Accurs. de illa in hestione, qua species inest generi, & clarius S. Thomas h.

78 Secundo, quod pretium iustum rei (cuius notitia maxime necessaria est plurimis utriusque iuris, & aliquot Theologiae locis intelligendis) est pretium pecuniarium, quo communiter aestimatur res valere tunc attendita illius intrinseca bonitate & vendentis utilitate, loco tempore, & copia, vel defectu rerum illius generis, & emptorum & venditorum eorum, & modo vendendi eam statutum a gubernatore loci, vel domino rei. Dixi, Pretium, pro genere, & Pecuniarium, ad excludendum pretium affectionis i. Dixi, Communiter, ad excludendum pretium privati affectus, quo unus, vel alter rem suam aestimat k. Dixi, Tunc, quia praesens tantum aestimatio, & quam haberet vendita praesenti pecunia est attendenda l. Dixi, Attenta bonitate intrinseca, quia ob eam una res plura valet, quam altera eiusdem speciei & quantitatis m. Dixi, Utilitate vendentis, quia venditor tanto plura vendere potest rem aliquam unius generis, quam alij similes quanto utilior est illa ei, quam alij illis, secundum S. Tho. n & Scotum o communiter receptos, secundum quos utilitas emptori proventura, vel necessitas habendi eam nil pretium auget. Dixi, Loco, quia eadem res plura valet in uno loco quam in alio p. Dixi, Tempore, eadem ratione a. Dixi, Copia vel defectu, quia hic auget, illa minuit, secundum omnes. Dixi, Emptorum vel venditorum, quia copia horum minuit, & defectus auget: & contra copia illorum auget, & defectus minuit, etiam secundum omnes. Dixi, Modo vendendi, quia minoris valet

a 1. ad Thef. 4
b Ca. 1. de
empr.

c 4. Ethic.
d 2. 2. q. 58.
art. 1.

e 2. 2. q. 55.
art. 1. 2 & 3.
f 1. 1. ff. de
dol.
g In iurif.
gentium pa.
rag. sed si
fraudand: ff.
de punda.
h Vbi sup.

i De quo l. si
in emptione
ff. de minor.
k parag. pre
iustitiam, ff.
ad l. falc.
l l. in lege
Falcid. parag.
fin. ad leg.
Falcid.
m l. vbi au.
tem non ap.
pare 1. ff. ver.
oblig.
n 2. 2. q. 77.
art. 1.
o 2. 4. dist.
19. q. 2.
p l. 1. & toto
tit. ff. de eo
quod certo
loco.
q l. vinum,
ff. de rebus
credif.

merx, quum
illud vulgatum
& idem liber m
proxenete qu
que victor ex
alia eiusdem ge
vrbibus pac
re b. Dixi, A
gubernatoris
industria, imp
alium locum
subijcit, solici
79 Tertio, quo
non constitit
mum inferius
inter illa duo
vnius vniq; par
vel minus: ita
decem, & qu
Ex quibus inf
esse illud, quo
quo in hoc lo
ri potest. Secun
cum, & casum
nes nundinatu
rum, & defect
ctiones public
lationes meri
facit emption
80 Quarto, qu
vendi potest, si
illo loco, temp
presente pecu
dolum, iuxta S.
di in forum m
deprompta, qu
si Contra pra
rius vendi posse
anticipata: qui
pretium prop
bitor fieri pote
denda mercē,
eam neruose c
quod est noua,
quod Ecclesia
nia eius argum
minare pericul
merx

merx, quum rogatur emptor, quam quum rogatur venditor, iuxta illud vulgatum, *utronea merces vilescunt*, quo fit, ut idem pannus, & idem liber maioris valeat in taberna mercatoris, quam in manu proxenetę que rentis emptorę: & longe minoris valeant spolia, que victor exercitus vendit statim a direptis hostiũ castris, quam alia eiusdem generis, que etiam a proxenetis deferuntur vendenda vrbibus pacatis. Dixi, *A gubernatore*, quia illius est illud statuere. Dixi, *A domino*, quia deficiente æstimatione communi, & gubernatoris, potest ipse dominus illud statuere consideratis industria, impensa, & labore, quem illis deportandis de vno ad alium locum suscepit, & periculo, quod transferendis mercibus subiicit, sollicitudine item & impensa illas conseruandi c.

79 Tercio, quod, ut cum primis dixit Scotus d, pretium iustum non consistit in indiuisibili, imo habet latitudinẽ, cuius extremum inferius appellatur pium, & superius rigorosum, & quod inter illa duo interiacet medium, vel moderatũ. Verbi gratia, vnus vnus panni iustum pretiũ dicentur decẽ Iulij, vno plus, vel minus: ita quod vndecim erunt rigorosum, nouem pium, & decem, & quodlibet aliud interiacens medium, vel moderatũ. Ex quibus inferitur primo, non solum pretium alicuius rei iustũ esse illud, quo cõmuniter in aliqua regione venditur, sed etiam, quo in hoc loco, tempore, & modo vendendi cõmuniter haberi potest. Secundo, quod non est peccatum expectare tempus, locum, & casum, in quo res vilius vendatur, vt aliqui expectant fines nundinarum, in quibus vt plurimum ob copiam venditorum, & defectum emptorum, merces minoris valent, & alij auctiones publicas bonorum viuorum, vel defunctorum & alij delationes mercium proxenetarum: nam necessitas venditoris nõ facit emptionem iniustam, vt probat Caietanus e.

80 Quarto, quod dictũ illud commune, *Tanti valere rem, quanti vendi potest*, intelligendum est de pretio, quo vendi potest in illo loco, tempore, & modo communi vendendi venditoris, presente pecunia g, modo cessent omne monopolium, fraus, & dolus, iuxta S. Antoninũ h, in quibus est altitudo illa depromenda in forum multa venalia quo pretium decreseat, & emendi deprompta, quo pretium augeatur.

81 Cõtra prædicta facit primo opinio Medinę tenentis res carius vendi posse credito quam præsentis pecunia, & vilius emi ea anticipata: quia modus vendendi a videtur augere, vel minuere pretium propter periculũ, quod contingere potest, eo quod debitor fieri potest inops, & impotens ad soluendũ pretiũ, vel tradendã mercẽ, vel ingratus, & malignus, qui nolit id facere, sed eam neruose cõfutat Scotus b, & neruosius cõfutari potest, eo quod est noua, & cõtra omnes alios Theologos, & Canonistas, & quod Ecclesia declarauit id esse illicitũ, per quod soluuntur omnia eius argumẽta, cũ ex illo inferatur, Ecclesiã Catholicã de terminare pericula illa nõ esse magis considerabilia ad augendum pretium,

b l. 1. parag. cura carnis ff. de offic. Præf. vrb.

c Gab. in 4. di. 55. q. 10. d. in 4. dist. 15. q. 2.

e In d. ar. r. & in summa verb. em. re. ff. l. 2. parag. si heret. ff. ad Trebell. l. quæretur ff. ad l. falci. l. si quis vxor. ri. parag. vit. de furt.

g Arg. d. pretia rerum ff. ad legem falci. iuxta. Alex. ibi. h 2. par. tit. 1. c. 16. para 2 per l. 1. C. de monopo. a In C. de reb. rest. q. 32 b Lib. 6. q. 4. art. 1. de iust. & iur. c Per ca. in ciuitate, de vsur.

Q Q

pretium, quam ad aliquid dandum ultra sortem mutuanti, & lege ipsa naturali & diuina, qua verantur usure, concluditur, illa non esse considerabilia in mutuo ad augendum pretium.

82 Facit *secundo*, quod præfatus Sotus tenet licitã esse emptionem lanarũ anticipata solutione minoris iusto pretio, modo illa fiat ante annum, & quod etiam mercator deferens per mare magnam mercium quantitatem, potest credito vendere maioris iusto pretio, quò venderet pecunia præsentis: quæ tamen opinio non est tenenda. Tum quia noua est, & rationes eius infirma, & æque fere concludentes opinionẽ Medinæ, quam reprobat, ac suam. Tum quia iustius potuit concedere mercatoribus aliarũ mercium facultatem carius vendendi propter verum interesse lucri cessantis (quã tamen eis præfatus Sotus negat) quã mercatoribus lanarũ & mercium nauticarum propter respectus, quos tangit; nam quicquid ille dicat, certum est nobis cum comuni licere in foro cõscientiæ mercatori carius vendere propter verum interesse lucri cessantis. monito emptore, quod vere corã Deo cessat lucrari propter dilatã solutionem, tantũ quanti maioris iusto vendit ei merces ob dilationẽ, & quod si nolit emere ea cõditione, non emat: qua sola ratione possent etiã defendi supradicti emptores lanarũ, & venditores nauticarum mercium si vere corã Deo interueniret tãtundem interesse lucri cessantis quanti carius ob dilatã solutionem vendunt. Dixi, *in foro cõscientiæ*, quia in exteriori difficile excusaretur, attenda præsertim extratragante Pij V. d. quare eadem leges seruandæ sunt in lanis, & nauticis mercibus vendendis, quæ in alijs.

83 Ex quibus omnibus sequitur primo, quod non peccat qui rẽ, qua magnopere opus habet, importunitate alterius ei vendit tanto plus iusto pretio quanto dãno (sãltẽ affectionis) eius venditione afficitur. *Secundo*, quod peccaret, qui hoc faceret ob magnã necessitatem emptoris, vel magnam utilitatem, quæ inde illi proveniret; licet honestũ esset, vt emptor, quia ea multũ lucraretur, aut se iuuaret, plus aliquid iusto pretio venditori daret. *Tertio*, quod licet minori iusto pretio aliquid emere, quãdo plurimi referunt venditoris eam vendere, & emptoris parui eã emere, & pietate motus emit: vt cum quis emit à paupere suã operã solo victu, quẽ ei præbet, ne fame pereat. *Quarto* quod etiam licet emere minoris prædium aliquod cũ pacto, vt venditor, quãdiu vixerit, fructus eius percipiat, aut in tot annos, quã si fructus statim percepturus esset. *d.* pro quo est textus in c. *cum Ioannes e.* *Quinto*, quod etiã licet venditori vendere dilatã solutione, tanto plus addendo pretio iusto postea soluendo, quãntũ credit se in eo recuperando insumpturum, modo proponat id remittere debitori si absque impẽsis statò die soluerit, f. quod nõ videtur tutũ Syluestro g. quia veditor potest mutare voluntatẽ, aut eius obliuisci, aut mori, & ita emptor cogi totũ soluere: sed occurri potest omni periculo, tradẽte veditore schedã

d Relata c.
17. num. 300.

a. In v. S. Tho.
& Scot. sup.
citatos.
b Secundum
eosdem.

c Sylu. verb.
emptio. q. 7.

d Maior, in 4
di. 15. q. 40.
e De fide in
strum.

f Maior vbi
supra.
g In rosa su-
tem casu.

subscri-

subscriptã, q
die soluat qu
expressione,
omnia clarẽ
fuit ultra di
pretium sup
ptio fuit vl
vendendo in
esset in parte
modo esset r
in foro interi
co per viam
85 Admoner
pe quod ad r
oportet prob
contractus tã
communem
valuisse in illo
& quo mode
ret rẽ nõ esse
no illo, tẽpor
lo, vel peite, a
dantia vender
pta, & penuria
rogabat empra
res empra mu
per dictã sup
venditam pre
modo se hab
di lites. Tum
demnare deb
tur, præsertim
lis persona, qu
te absque vi
test iudicari v
Anch. b quem
denuntiationi
ptionem e, &
dari huiusmo
86 Admoner
dendo multũ
quantur de de
debere intelli
minuti: frequ
pretij diminiu
censum duode
trouendendo)

subscripta, qua promittat se tantum de pretio remissurum, si stato die soluat quantum iusto pretio adiecit, sine causa remissionis expressione, ne in foro exteriori presumatur usurarius. Per que omnia clarè verba posita supra b. cui addo, quod si deceptio fuit ultra dimidium iusti pretij, deberet rescindi contractus, vel pretium suppleri, vel diminui in utroque foro i. In o. & si deceptio fuit ultra quartam partem iusti pretij, cum pacto de retrovendendo in Regnis Lusitanie per statuta regia k. & si deceptio esset in parte minore dimidio, & etiam quarta parte iusti pretij modo esset notabilis, peccaretur cum obligatione restituendi in foro interiore, iuxta S. Thom. l. & etiam in exteriori canonico per viam denuntiationis, vt efficaciter probauimus m.

85 Admonemus tamen hoc loco id quod ibi non fecimus, nempe quod ad rescindendum hac ratione contractum, non solum oportet probare rem emptam, vel alias commutatam, tempore contractus tato pluris, aut minoris valuisse in illa regione, iuxta communem estimationem, sed etiam tanto pluris, aut minoris valuisse in illo loco, & tempore, & modo vendendi, quando, vbi, & quo modo vendita fuit. Et quod etiam emptor, qui prater de- ret re non esse emptam pretio minore iusto, probare poterit anno illo, tempore, & loco homines laborasse caritate annonæ, bello, vel peste, aut alia simili calamitate, ob que fuit tunc abundancia vendentium res venales eiusdem qualitatis, cuius erat empta, & penuria pecuniarum, & emptorum, ob quod venditores rogabat emptores, qui egre emebant, pro probato, probaretur res empta multo minoris valuisse quam alio tempore, vel loco, per dicta supra a. & etiam venditor, qui pretendere re non esse venditam pretio maiore iusto, posset probare predicta contrario modo se habuisse, & ideo non sunt facile contulende huiusmodi lites. Tum quia sunt periculosæ, tum quia facile condemnare debet in iudicio, vel extra eos contra quos intenduntur, presentim si damnum passus sciebat se illud pati, & erat talis persona, quæ illam, vel eius partem donare poterat, & sponte absque vi, metu, & graui necessitate id passus est, quia potest iudicari voluisse illud damnum donare, secundum Petr. ab Anch. b quem post Salycetum defendimus d. Tum quia via denuntiationis Evangelicæ est fragilis contra negantem deceptiorem e, & iudices seculares iam non permittunt alia via tractari huiusmodi lites apud iudices Ecclesiasticos.

86 Admonemus ite per dicta alibi f, quod pactum de retrovendendo multum diminuit de pretio, & consequenter leges, quæ loquuntur de deceptioe ultra dimidia, vel quartam partem pretij, debere intelligi de dimidia, vel quarta parte, vel ampliore minuti: frequenter enim tale pactum quartam partem, vel ampliore pretij diminuit, arg. extrauagantium g, quatenus probat annum censum duodecim emi posse iuste pretio 100. cum pacto de retrovendendo perpetuo, qui sine illo valeret 200. & amplius.

h Tr. p. 2. d. 1.
peccati di
modo.
i l. 2. C. de
res. vend. &
c. cum dile-
cto de empr.
& vend. cum
annot. 15.
k Lib. 4. Or-
dina. tit. 4.
par. 8. & se-
folle. tit. 27.
par. 1. & 2.
l. 2. qu. 77.
art. 1.
m In cap. no-
uit. de iudic.
notab. 6. nu.
114.
n Rod. c. nu.
78.
o In co. pecc-
catorum de
reg. iur. lib. 6.
nu. 2. arg. l.
quisquis, C.
de r. se. ven-
dit. 20. in ca.
l. quod quis
sciens, ff. de
cõdit. u. d. b.
e In Authen.
sed huc C. de
vsur. q. 2.
d In c. noui.
de iudic. no-
tab. c. nu. 15.
e Per nota
in d. c. noui.
f Sup. c. 77.
num. 148.
g 1 & 2. de
empr.

h Syluest. in
Aur. ref. c. 15.

87 *Secundo* mortaliter peccat qui vult deliberate emere, aut per alium contractum obtinere aliquid minoris iusto pretio pio, aut vendere, vel dare per alium contractum carius iusto pretio rigoro notabiliter, secundum omnes. Dixi, *deliberate*, ad excusandos innumeros, qui sensualitate ad id pronocant, sine iusta deliberatione eiusmodi desideria concipiunt h. Excusatur etiam a mortali qui non vult emere rem minoris iusto pretio quod valet in loco, tempore, & modo quo emit, sed sic minoris pretio pio, quo venditur in officina, aut ubi emptores rogant. Ob quod a mortali excusantur scholastici males emere libros aliorum discedentium, aut vita functorum minoris iusto pretio pio, quam in officina bibliopolarum valet apud venditorem, eo modo, quo eos vendit. Et qui obseruant occasione emendi pannum, telam, aut alia in auctionibus, vel a proxenetis quarentibus emptores mercium sibi ad vendendum traditarum quae minoris aestimantur, & emuntur: qui vero per ignorantiam probabilem emit, aut vendit notabiliter iniuste, non peccat, donec id resciverit, & satisfacere noluerit, iuxta S. Thomam a, & alios, quos adducimus b.

a 2. 2. q. 77. 2.
2. & 5. Ant. 2.
par. tit. 1. ca.
16. par. 3.
b In repet. c.
quod de iu.
di. notab. 6.
num. 66.
c Codic. de
restit. q. 36.
d De l. pen.
lib. 1. ca. 12.
e Supr. c. 17.
num. 81.

88 *Tertio* peccat mortaliter, qui vendit triticum, aut aliquid aliud aestimatum certo pretio iusto a Repub. maiore notabiliter illo, cum obligatione restituendi illum excessum, secundum Medinam c, & Castrensem d, nec a peccato excusat poena in edicto estimatorio statuta, secundum eosdem, nec donatio emptoris facta in emptione, quia presumenda est non esse facta voluntate libera, sed necessitate coacta. Dixi, *in emptione*, quia facta postea cessante necessitate, excusaret, per dicta e: quia in re, quod dicitur de laicis, dicendum videtur de clericis, quia quavis hi legi seculari non subijciantur, subiecti tamen sunt legi naturali & diuinae, quae precipit, ne quis sua ultra iustum pretium vendat. Iustum autem pretium est, quod ab habente in id potestatem praestituitur, secundum omnes: quod etiam tenendum est in terris, ubi limitatur pretium rei in illis collectae, & non aliunde importatae, etiam si res clericorum eque bonae sint, ac importatae, quia licet ipsi ita sint exempti a iurisdictione edicentis, ac exteri f, & etiam sua quoad aliqua g, consistendum tamen est, illa quoad aliqua alia magis subijci illi quam extera, & quod causa prouidendi necessitati suae Reipub. iuste potest dari privilegium bonis externis, utraque subditi, quam exteri possint importare illa vendenda in suis terris, excludendo ab eo bona suae terrae, quae sunt exemptorum ab eo, quavis charitatis Christianae foret, ut Principes Ecclesiae, qui maiore misericordia resplendere debent, taxas, & poenas secularium, quas ob misericordiam faciunt, suis edictis inuarent. Dixi, *iusto aestimatum*, quia aestimatio iniusta non obligat, saltem in foro conscientiae, secundum omnes. Arbitror autem rarissime imponendam esse hanc taxam. Tum quia dat occasionem vendendi corrupta, & fere inutilia eodem pretio quo sincera & utilissima. Tum quia superueniente maxima necessitate tollitur omnino

f Ca. decret.
nimus, de iu.
dic. & co. h
diligenti de
foro comp.
g Cap. heu e
quidem, 96.
ca. Ecclesia
S. Mariae de
const.

XVIIII

taxa, &

illa, & illa non occurrente, parum est necessaria. Tum quia nemo diuitum vult mutare, nec vendere credito res taxatas, nisi pretio taxæ, etiam in tempore abundantie. Tum quia præbet occasionem innumerorum peccatorum mortalium, mille modis taxam fraudantibus, quorum vnus est nolle vendere rem taxatam, puta triticum, nisi ematur etiam non taxata, puta vinum duplo, & quadruplo maiore pretio, quam valet, quem speciatim reprobatur Medina *b*.

h vbi supra.

39 Quarto, qui sciens emit vili rem pretiosam ab id ignorante, puta aurum, vel equum sanum à putante esse aurichalcum, vel infirmum, aut contra, vendit vile pro pretioso, puta plumbum pro stanno, stannum pro argento, aurum alchymisticum pro naturali, &c. cum obligatione restituendi damnum, secundum mentem S. Th. receptam *a*. Idem de venditore, qui sciens rem vitiosam sine declaratione vitij vendit nescienti, & ea de re non monito, secundum eundem S. Th. *b* nec satisfacit, dicendo se nolle teneri de aliquo eius defectu: & quod vendit cum omnibus suis defectibus exprimendo mendaciter longe plures, quam habeat, etiam si occultum inter illos falsos exprimat, ita ut emptor moueatur ad credendum non inesse illi occultum verum, cum iudicat eum mentiri in patentibus, ut cum ait, vendo hunc equum tibi pro claudo, cæco, manco, mutilo, & quouis defectu laborante, mentiendo circa patentibus defectus secundum Specul. receptum.

a. 2. q. 77. 2. 2. adiuncto Caiet. in summa ver. alchimia. b vbi supra.

Tum quia tenetur speciatim declarare defectum, quem ipse scit, & emptor ignorat. Tum quia mouet emptorem ad credendum, ipsum mentiri in occultis, cum in patentibus patenter mentiatur. Dixi, sciens, quia nesciens celando non peccat licet cum resecuerit tenebitur ad resarciendum damnum emptori. Dixi, occultum, quia manifestum non tenetur declarare, veluti si equus patenter est cæcus, vel claudus, &c. modo non faciat, aut dicat, quo id non appareat, nec etiã occultum, quod emptori non erit notabiliter damnosum: nec tale, propter quod desineret emere, licet egius esset empturus, modo tantum de pretio detrahat, quanti ob illud vere minoris valet, iuxta eundem Mai. *e* post venditionem tamen admonere debet emptorem illius vitij, & quod ob id minoris ei vendidit, ne si emptor alteri pluri venderet, esset causa damni illius tertij, ut recte annotauit Caiet. *f* idem de vendente rem quam sciebat cito corrupendam ementi ad diu seruandum *g*.

c De rescin. vend. par. 7. n. 7. Mai. in 4. d. 15. q. 40. c. 1. d. Arg. c. sent. malus, de re. iur. lib. 6.

e vbi supra.

f 2. q. 77. ar. 3. pro quo est c. fin. de iniur. g l. 2. C. de per. & cum rei vend.

Queritur hic noue, an peccet mortaliter, qui vendit aliquid amissum ipso iure ob heresim, crimen lesæ Maiest. aut aliã simile causam, emptori id ignoranti, eaq; de re non admonito? Respondeo quod sic: quia per supradicta vendens aliquid non manifestando vitium occultum illud ignoranti, peccat, & satis superque vitiosum, quoad hoc viderur, re vendendam non esse vendentis, posteq; ab emptore iura auferri, etiã non reddito ei pretio quod emit: eiusmodi sunt prædicta ipso iure amissa secundum Ioan. And. communiter receptum *h*, nisi tam occulto modo fuisset

h In c. cum secundum de hæret. lib. 6.

amissum, quod probabiliter credit vendens illud nemini detestū iri, nec consequenter rem venditā ab emptore cuiusdam iri. Tunc enim cessante causa ob quam peccaret, cessat peccatū. **90** Quinto peccat mortaliter qui vendit arma ei, quē scit emere ad nocendum iniuste, aut ad bellum quod scit esse iniustum, vt tenet S. Anto. k vel dubitat, & non est subditus Principis, cui vult militare: subditus enim potest dubietatem deponere n. Quid autem sit dicendum de illo, qui vedit illa sine vilo malo fine ob iustum lucrum, licet credat ementem iturum ad bellū iniustum, colligendum ex resolutione posita supra b. Ex quoloco colligitur item, quid sit dicendum de vendente, vel habente venialia toxica, aconita inutilia, chartas lusorias, taxillos, fucos, & pigmenta, & id genus alia.

91 Sexto peccat mortaliter, qui tempore messis, aut vindemiarum emit tam immoderate oleum, triticum, aut vinum, quo postea carius vendat, vt charitatem inducat c. Dixi, vt charitatem inducat, alias enim secus, presertim ad prouidendum suae domui alendae, etiam paulo plus quam egeat, & postea quod super fuerit pretio currente vendat: vel si emit ad prouidendum Reipublicae, vt Ioseph dicitur: aut pauperibus egentibus, aut ne exportetur, vel dissipetur: aut ob alios fines honestos, secundum mentem Innocentij e.

Ad noue autem quaesita super eo, quod Itali *Stochi*, & Hispani *Mohatra* vocant, nimirum quum quis non inueniens pecuniam mutuam emit credito argentum factum, vel pannum, aut alias merces, quo statim eas minoris vendendo pecuniā cogat: Respondeo primo, quod vendens illa ei pretio iusto etiā rigoroso non peccat, alioqui sic, per dicta supra f. Secundo, quod non decet eū denuo emere à se vedita etiam iusto pretio minore illo quo vedit, ne pro iniquo mercatore, vel vsurario palliato habeatur, cuius infamiae periculo probabili se exponedo peccaret.

g Tertio, quod de rigore iuris ei liceret denuo emere illa iusto pretio mediocri, vel pro minore rigoroso, quovedit: quia nulli legi iustitiae videtur contrauenire, & si alicui legi charitatis scandalizādo alios cōtrairet, peccaret quidē, sed non teneretur ad restitutionē, ad quā solus legis iustitiae trāsgressio obligat b. Ad aliud etiā noue quaesitum super venditione celsus, respondeo, quod quidquid alias hoc in loco dixerim, non licet hodie post praefatam extrauagantē Pij V. emere vel vendere censum noue imponendam, vel iā impositum pluris, vel minoris, quā in prima impositione fuit emptus vel venditus, propter vitandam fraudē: quia quis posset simulare se emere censum pro se magno pretio ad reuendendum illum postea tertio minore pretio.

92 Septimo peccat mortaliter, qui facit monopolium cum alijs mercatoribus, ne illas, aut illas merces minore pretio, quā illo, vel illo vendat i, aut à Principe priuilegium impetrat, ne certi generis merces ab alio, quam ipso vendantur in populi damnum notabile,

f Arg. c. cum cessante, de appel. & l. 2. digere parag. quamuis, ff. de iure pat. & 2. par. cit. 2. c. 2. parag. 2. arg. c. not. 5. 2. qu. 1. a Arg. cap. quid culpa, tur. 23. q. 1. b c. apit. 20. num. 16.

c Ca. quicumque 11. q. 4.

d Gen. 41.

e In ca. 14. 1. ne cle. vel mon. & 5. Anton. 2. par. tit. 1. c. 23. parag. 16.

f Cap. 17. num. 228.

g Arg. c. non sunt iudicandi 11. q. 3.

h Iuxta, d. c. 27. nu. 11.

i Arg. l. 1. c. de monop.

notabile, ex matorum in boni soli deputati a vendant, puta

Octavo peccat, vt supra e.

93 Nono peccat, vt supra e.

94 Thesaurariorum, vt supra e.

95 Decimo peccat, vt supra e.

96 Undecimo peccat, vt supra e.

97 Duodecimo peccat, vt supra e.

98 Tertiodecimo peccat, vt supra e.

99 Quattuordecimo peccat, vt supra e.

100 Quindecimo peccat, vt supra e.

101 Sedecimo peccat, vt supra e.

102 Septimo peccat, vt supra e.

103 Octavo peccat, vt supra e.

104 Nono peccat, vt supra e.

105 Decimo peccat, vt supra e.

106 Undecimo peccat, vt supra e.

107 Duodecimo peccat, vt supra e.

108 Tertiodecimo peccat, vt supra e.

109 Quattuordecimo peccat, vt supra e.

110 Quindecimo peccat, vt supra e.

111 Sedecimo peccat, vt supra e.

112 Septimo peccat, vt supra e.

113 Octavo peccat, vt supra e.

114 Nono peccat, vt supra e.

notabile, ex mente Ros. & quomodo liceat Principi aut Gubernatori in bonum publicum obligando ad id aliquos statueri, vt soli deputati ab eis talia, aut talia pretio tolerabili minutatim vendant, puta vinum, oleum, &c. iuxta Rosellam b.

Octavo peccat mortaliter, qui emit vel vendit frangendo fella, vt supra e, vel peierando d, vel mentiendo e.

93. Nono peccat mortaliter, qui ad terras infidelium res vetustas exportat, veluti arma, ligna, & alia ad bellum pertinentia: & est excommunicatus f, quod late declarauimus g.

94. Thesaurarius item, aut receptor alicuius ciuitatis, communis aut domini, qui emit aut negotiatur pecunia publica in custodia recepta, per tres leges h: quod limitandum est procedere solum in eo, qui id facit sine superioris consensu, vel non soluendo quibus debet statim temporibus absque consensu eorum expresso, vel tacito, vel soluit, sed cum damno notabili, quod restituere tenetur ex mente S. Anto. i Item, qui societatem habet cum alio, nolens discedere ab eo non respiciente, per dicta supra k.

95. Decimo peccat mortaliter, qui emit hominem liberum non constitutum in extrema necessitate se vendendi, vel possessum pro seruo, quem credit aut credere debet esse liberum, eo quod credit, aut credere debet illum non fuisse captum in bello iusto, nec ob crimen amississe, sed surreptum aut captum a latronibus, quales, vt fertur, sunt multi Ethiopes, & Indi capti a Piratis Christianis, vel latronibus suae regionis, & postea venditi exteris pro seruis: & obligatur restituere illum suae antiquae libertati. Dixi, non constitutum, propter eos, qui emunt captos male per paganos, destinantes eos in cibum, ob idque eos impinguantes, quod passim contingit Brasiliae, ac in alijs terris, quas incolarum Antropophagi licet enim eos comedere & illis emptioni suae consentire. Tum quia vita pretiosior est libertate m. Tum quia pater tempore famis extreme filium vendere potest n. Tum quia id potius est eripere illos a morte iniusta, ad quod tenemur, iuxta illud o: Erue eos qui ducuntur ad mortem p, qua emere. Tum per ea quae tradit Imola q, & Salycerus r. Tum quia nemo tenetur ad gratis subueniendum egenti, etiam extreme: modo commodando, vel mutuando satis ei succurrat, per dicta s. Tum quia emptio illa temperatur, eo quod huiusmodi emptio per se, vel per alium se redimere licet, reddito pretio, quo constiterunt, vel saltem eo, quod valeret tempore redemptionis si vere serui essent, etiam inuito possessore: & eo quod redempti fiunt liberi, & non liberti, perinde ac si numquam fuissent capti instar filiorum a patre ob famem venditorum t, desumpto argumento ab aequiparationibus b, ex quo fit, vt moneri debeat secundus emptor modum, quo ille fuit antea emptus: vt secundus emptor filij a patre ob necessitate venditi est monendus: minoris enim valet ob privilegium redimendi se inuito possessore: vt minoris valet pretium cum pacto de retrouendendo emptum, iuxta supradicta c. Non obstat, quod melius faceret, qui gratis illum ab extrema illa necessitate

a Verb. emptio, par. 23.
b Vbi supra.
c Cap. 13. num. 8.
d Vbi supra. cap. 12.
e Per ca. ita quorumdam de iura. Schulla. c. 2. de Dom. n. 1.
f In reperi. p. 2. d. ca. 1. h. C. de his quae ex publico collat. l. 1. c. 1. ad unct. c. 1. penale. 14. q. 3.
i 2. par. tit. 2. c. 15. par. 5.
k Ca. 17. nu. 15.
l Arg. 1. & liber homo & liberi hominis, ff. de contrah. empt. m. l. seruicium ibi fere ad iuncta glo. & l. quod arg. tinet, ff. de reg. iur. n. 1. 2. C. de par. qui fil. dist. 1. o. Prout. 23. p. Relatum in c. non in inferenda. 23. q. 1. q. in l. 2. ff. de pub. iud. r. In dict. l. 2. C. de patri. qui fil. dist. 1. a. Inx. predi. cum, l. 2. b. Ex. gloss. 2. solenni cap. miramur de seru. non or. & gl. in d. l. si quis seru. C. de iure. c. Cap. 17. n. 148.

liberaret. Tum quia id non arguit hoc esse malum, quia bono melius datur d. Tum quia vtilius est dicere hoc, quam contrarium, ne bona opera impediatur, quum illud nemo, vel rarus facturus sit: hoc vero multi facient, & faciunt, quos arbitror iuste posse capere etiam interesse iustum pretij pro eis dati.

d. l. vbi autem
ff. de ver. obl.
c. Arg. l. i. cū
el adnot. C. de
sen. quæ pro
eo, quod inter
& alijs supra
sæpe citatis.
f. Arg. gloss.
singul. in l.
Titio. f. idus,
ff. de condit.
& demonstr.
& notat. per
glo. in c. qua-
liter & quā-
do. i. de ac-
cus. & c. illud
de cler. ex-
com. ministr.

g. Ver. extra-
uag. ad cui-
randā. Marti.
V. relar. inf. c.
27. num. 35.
h. Vtibi di-
cetur
i. Verb. emp-
tio. para. 23.
k. Arg. c. non
sane 14. q. 5.

l. Vbi supra.

m. 2. par. tit.
l. c. 1. para. 4.
n. In pat. 2.
d.iones Inf.
de actio.
o. In 4. dist.
23. q. 41.
p. Gabr. in 4.
dist. 25. q. 1. o.
art. 3. dub. 4.
q. Caietan. in
spm. verbo,
proxeneta.

96 Quæritur autem hic noue, an peccent, cum obligatione restituendi, ementes Æthiopes, Indos, vel alios delatos è suis terris in alias. Respondeo quod non: si sciunt, aut probabiliter credunt eos fuisse à se, vel ab alijs cum consensu eorum venditos, vel in bello iusto captos: alias secus. Is autē mala fide credit eos esse seruos, qui scit, aut credit esse famam publicam ex fide dignorum relatione ortam, quod dolo, vel vi extra bellum iustum fuerunt capti, vel in naues introducti, ac postea volentes nolentes adducti: quod aiunt esse frequentissimum, per illud iuris f. quod singulariter probat sufficere iure antiquo ad aliquem vitandum, famam quod sit excommunicatus: & quamuis iure nouo nec fama, nec scientia excommunicationis ad id sufficiat g, sufficeret tamen fama quod est denunciatus h.

97 Vndecimo peccat mortaliter proxeneta, vel licitator, qui aliquid ad vendendū accipit, & sibi partem pretij notabilem retinet, cum obligatione restituendi, iuxta Ang. i nisi pro iusto sui laboris stipendio à domino nō soluto acciperet, & etiam si pro stipendio acciperet, si gratis se venditurum promisit k, quāuis si accipit certo pretio vendendum, retinere potest id quo plurius illud vendiderit, nisi excefferit pretium rigorosum, talis enim excessus emptori est restituendus, iuxta Ang. l. quod limto procedere, quando expresse, aut tacite agitur, vt id sibi retineat: vt cum conuenit nihil ei pro stipendio dandum. Contrarium vero quod tenent S. Antoninus m, & Ioan. Tabienna &, Iason n & etiam Maior o, quando id non esset actum, vt quum quis famulo suo stipendio condicto, vel amico gratis id facturo tradidit aliquid vendendum certo pretio, vel proxenete conuento stipendio: licet proxeneta, qui sua industria illud pretiosius reddit, cum ad id non teneatur, excessum sibi retinere possit p.

98 Duodecimo peccat mortaliter, qui suo stipendio iusto nō contentus, rei domino dixit, neminem pro illa plusquā centum dare velle, & accepta potestate dandi illam eo pretio, vendidit centum & viginti, sibi retinens 20. a cum obligatione restituendi.

De simonia, quæ per speciem emptionis & venditionis auaritiæ cognata est.

99 Spirituale etiam vt hic s. mitur multiplex.

99 Spirituale alterum à solo Deo, alterum ab eo, & homine, sed vtumque iure diuino vendi vetatur.

99 Spirituale humanum antecedens, & consequens.

99 Spirituale purum, & mixtum, & hoc vt vendi potest.

Definitio

99 O Misti
viti
lendo emere
vel iuda, qui
ditionem i
primo, quod
ritualis: cui
spirituale si
Spiritus aut
attenuabitur. I
flationem ap
tamquam adu
iuxta illud f
ideo necess
catur: & ita
re pertinent
re incorpore
est cuiusdam
Quare om
quati Io. An
& commun
turale à Deo d
naturaliter ab
naturali, & g
definitio fat
cap. quam pio
& Panor. b. E
dendum spir
tualium, qu
cludenda inf
di Regibus,
salutem anim
institutum sup
spirituale pe
institut: & se
est supra c. D
cludenda spi
ritualia statu
dem instituta
conseruantu
uatorum, orn
orcismus, cat
personation
dam, quia om
omnis non g

99 **O** Missa breuitatis causa inquisitione illa inutili, cur hoc vitium simonię potius denominetur à Simone, qui volendo emere spiritualia illud incurrit, quā à Giezi, vel Balaan, vel Iuda, qui volēdo ea vendere illud incurserunt, cum per venditionem ita committatur, sicut per emptionem, *præmittendum* primo, quod ut ait Ioan. Maior. *b* non est facilis definitio rei spiritualis: cuius ratio, licet eam ille non assignet, potest esse quod spirituale siue spiritale dicatur omne, quod pertinet ad spiritū, Spiritus autem dicitur proprie halitus, iuxta illud. *Spiritus meus attenuabitur*. Improprie vero per figuram, metaphoram, siue translationem appellatur nunc anima d: *Tradidit spiritū*. nunc vctus, *tamquam aduenientis spiritus vehementis*. nunc omne incorporeum, iuxta illud *f*: *Spiritus est Deus*. nunc alia, ut ait S. Thomas *g*, & ideo necesse videtur esse, ut spirituale quoque multipliciter dicatur: & ita in hoc proposito non capitur pro halitu, neque pro re pertinente ad illum, neque pro vento, neque generaliter pro re incorporea: sed pro re pertinente ad salutem animæ, quæ est cuiusdam generis spiritus improprie accepti.

Quare omisso stylo, quo in vulgari hoc loco vsi fuimus, sequi Io. And. Panor. & communem *h*, adiunctis, quæ S. Tho. & communis ait *i*, spirituale, ut huc pertinet, est donum supernaturalē à Deo datū ad animarū salutē, vel aliquid aliud institutum supernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab Ecclesia potestate supernaturali, & gratis sibi data ad conficiendum illud, & gratis dandū, quæ definitio satis colligi potest ex ca. *gratia*, & ca. *qui studet*. *h* & cap. *quam pio l*, & ex Durando *m*, & ex S. Tho. *a* & Ioann. And. & Panor. *b* Dixi, *donum*, pro genere. Dixi, *supernaturale*, ad includendum spirituale per essentiam, ad differētiā donorum naturalium, quæ naturaliter dantur. Dixi, *ad salutem animarū*, ad excludenda insignia, seu arma, dotes, & victorias, & alia huiusmodi Regibus, & Principibus aliquot, vel alijs in alium finem, quā salutem animarum supernaturaliter concessa. Dixi, *vel aliquid institutum supernaturaliter ab eodē ad eam efficiendā*, ad includendum spirituale per causam, qualia sunt Sacramenta, quæ ipse solus instituit: & sola efficiunt instrumentaliter gratiam, ut dictum est supra *c*. Dixi, *vel ab Ecclesia potestate supernaturali sibi data*, ad includenda spiritualia, quæ à Ioan. Andr. & Panor. *d* vocantur spiritualia statuta, qualia sunt Sacramentalia, & eis annexa ab eadem instituta, quibus Sacramenta parantur, conficiuntur, & conferuntur: ut consecratio & benedictio Ecclesię, vel altaris, valorum, ornamentorum, aquæ baptismalis, vel benedictæ, exorcismus, catechismus, iusparronatus, beneficia, collationes, personationes, renunciationes, & id genus alia. Dixi, *gratis dandū*, quia omni rei spirituali repugnant emptio, venditio, & omnis non gratuita donatio, triplici ratione, secundum S. Th.

O o s receptum

b In 4. l. Cent. dist. 25. q. 1.

c Job. 17.

d Ioan. 19.

e Act. 1.

f Ioan. 1.

g 2. pa. q. 41.

art. 3. ad 4.

h In d. c. 6. fulere, de simon.

in 4. di. 25.

k 1. quæst. 1.

1. quæst. 2.

m Dist. dist.

25. quæst. 1.

2. 2. q. 100.

art. 1. 3. & 4.

b In c. con-

fulere, de si-

mo.

c Ca. 22. nu.

1. & 2.

d In c. confu-

lere, de simo.

e 2.2. q. 100.
art. 1. in cor.
q. 2.

receptum e, scil. quia nō est pecunia aestimabilis: & quia nemo alius à Deo est verus dominus eius: quia origo eius procedit ex gratuita Dei voluntate.

f In c. nonit.
de not. iud. 3.

g Num. seq.
h 2.2. q. 9. 2. 3.
i In c. nulli.
& c. prædia
2.2. q. 2.
k Per cap.
prædicta.

l Vbi supra.

m In c. non
lic. ac. 1. q. 2.
per. 17. 2. d.
7.

n 2.2. q. 100.
art. 4.

Ex qua definitione inferitur primo, quædam esse spiritualia, vt hic accipiuntur à solo Deo immediate creata, vel instituta, vt sūt gratia gratū faciens, septem dona Spiritus sancti, & septem Sacramenta, & gratiæ, quas gratis datas appellant, & iurisdictio Ecclesiastica supernaturaliter primum à Christo Domino nostro data, vt diximus f. Alia vero ministerio Ecclesiæ instituta, qualia sunt reliqua prædicta. Non tamen ex hoc inferas, quod solum priorū venditio est iure diuino prohibita, & cōsequenter prohibita quia simoniaca: quia etiā venditio posteriorum est eiusmodi, vt infra tangetur g: non item pates, quod omne sacrum est spirituale, vt hic accipitur. Bona itē mobilia, & immobilia Ecclesiastica sunt sacra, iuxta S. Thomam receptū h: & probatur i, quæ tamen non sunt spiritualia, vt hic sumuntur, & ita eorum emptio etiam iniusta non est simoniaca, licet sit sacrilega, quia definitio eis non conuenit: nam licet dedicentur ad sustentationem spiritualium, vt ait S. Tho. l non tamen per benedictionem sacri constitutiuiam, quæ de sola potestate supernaturali, & spiritali fluere potest, vt noue resoluiimus nuper m.

Secundo inferitur, quod omnia spiritualia instituta ab Ecclesia sunt instituta virtute potestatis acceptæ, & ideo merito vocantur annexa spiritualibus, quia sunt superaddita humanitas spiritualibus datis diuinitus: quædam quidem antecedenter, puta quæ non requirunt in habituro illa aliud spirituale, quam Christianismum: vt ius patronatus, ius sepulture, calix, & similia. Alia dependenter siue consequenter quæ requirunt aliquid spirituale ultra Christianismum: qualia sunt beneficia, & officia Ecclesiæ, quæ est doctrina S. Thom. communiter recepta.

Tertio, quod quædam sunt spiritualia pura ab omni rei temporariæ mixtione: qualia sunt gratia, & dona Spiritus sancti: alia mixta ex spiritali, & temporario, & horū quædam habet plus spiritalis quā temporarij, vt Sacramenta & actus cōficiendi ea, qui constāt ex parte pure spiritali, & labore temporali: alia cōtra, quorū maior est temporalis, & minor spiritalis, vt calix sacratu, & ornamenta sacra, in quibus materia, quæ est maior pars est res temporaria, & consecratio, & benedictio, quæ est spiritalis minor. Et quamuis neutra horum pretio vèdi possint, quoad partem spiritalē, neque eius ratione debeāt maioris aestimari: tamē ea quæ sunt generis posterioris, vèdi, & emi possunt ratione partis temporariæ. Ea vero quæ sunt prioris generis nō.

Definitio Simoniæ.

100 Simonia definitio declarata.

100 Emptio & venditio proprie, & improprie sumuntur.

100 Simo-

100 Simonia
100 Simonia
100 Simonia
101 Simonia
101 Causa n
102 Simonia
demp

100 S^{ecund}
Studio
secundum g
nisti, & à T
gnificandum
tere simonia
mortale simo
quia radix m
actu interior
a Non quod in
peris eius dē
niam conuer
quia talis vo
nisi peccatū s
male deridet
men non dic
sed non facer
iura vocāt fir
fixit: quod
lapi sunt. De
amendi vel ven
vel accipiend
pretium, ve
iure id non p
xi, spirituale, a
tutum ad salu
tum ad incē
testatem diu
seruandum f
dum, quod in
prædicta i.
Ex qua def
nunquā com
quæ sunt nat
rituale sumit
tam iniis, ve
lia, licet cont
ber non licer
stitutum, inue

- 100 *Simonia absque re temporali formaliter inuenitur.*
- 100 *Simonia non est emptio, vel venditio artis vel consilij.*
- 100 *Simonia omnis datio spiritualis pro pretio.*
- 101 *Simoniam vt non faciat causa minus principalis.*
- 101 *Causa non omnis, ob quam non fieret actus, est principalis.*
- 102 *Simonia non est dare pecuniam pro alimento, pœna, vexationis redemptione, missa, precibus, vel laude.*

100 **S**ecundo principaliter premitto, quod simonia est voluntas

studiosa emendi vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum, secundum glossam solemnem breceptam ab omnibus Canonistis, & à Theologis d, & à S. Thoma e. Dixi, voluntas, ad significandum quod simonia mentalis, qua quis vult committere simoniam conuentionalem, vel realem, est vere peccatum mortale simonię, etiam non sequuta conuentionali, nec reali: quia radix malitię simonię, sicut & cuiuslibet alius peccati, in actu interiori voluntatis consistit, secundum S. Thom. receptum.

a Non quod intrat per os, & c. b Tu quia peccata cordis, oris, & operis eiusdę speciei, & malitię sunt c, & constat admittere simoniam conuentionalem, vel realem esse peccatum mortale d. Tu quia talis voluntas est peccatū mortale, secundum omnes, & non nisi peccatū simonię: ergo est simonia: propter quod Maior e, male deridet glossam f, putans eā dicere contrarium, quod tamen non dicit, imo expresse aiunt ambę glossę esse peccatum: sed non facere quem simoniacum, id est, de numero eorū, quos iura vocāt simoniacos, id est, punibiles pœnis contra eos constitutis: quod quia nō satis aduerterunt aliqui, grauitur in hoc lapsi sunt. Dixi, studiosa, ad excludendam indeliberatam. Dixi, emendi vel vendendi, ad includendum omnem voluntatem dandi vel accipiendi aliquid pro spirituali non gratuito: sed in quoddam pretium, vel interesse formaliter, vel equipollenter temporale, iure id non permittente, vel prohibente, per infra dicenda. Dixi, spirituale, ad includendum omne diuinitus datum, vel institutum ad salutē animatū, iuxta dicta g. Dixi, vel spirituali annexū, tum ad includendum omne spirituale humanitus per potestatem diuinitus datam adhibitum ad conficiendum & conseruandum spirituale diuinitus datum h. Tum ad significandum, quod in nullo alio, etiam sacro committitur simonia, per prædicta i.

Ex qua definitione, & eius declaratione inferitur primo, quod nunquā committitur simonia circa corporea, vel incorporea, quę sunt naturaliter quesibilia: quia nō sunt spiritualia, vt spirituale sumitur in hac definitione, & cōsequēter nec circa sciētiam iuris, vel aliam, & artem, & consiliū naturaliter quesibilia, licet contra senserit glossa violans textum k, quatenus habet non licere Doctori vedere consilium sine studij labore præstitum, innuens id esse simoniam, cui cōsequens est, quod grauitur

b In summ. 1 q. 1.
c In rub. de simon.
d In 4. dist. 25.
e 2. 2. q. 100. art. 1.
f 2. 2. q. 20. b. Matt. 15.
g S. Thom. 1. 2. q. 72. a. 7. & didum est supra præl. 9. & c. 16. num. 1. sub fin.
h Cap. tanta, & toto tit. de simon.
i In 4. dist. 15 q. 1.
k Dist. esp. fin. cui concordat glos. præfati ca. consuler.

g Sup. m. 99.
h Per ibidem dicta.
i Num. 99.

k In ca. non liceat, 13. q. 2.

quia nemo
us procedit
ritualia, vt
ituta, vt sūt
septem Sa-
iurisdicō
omino no-
ae instituta,
eras, quod
cōsequēter
riorum est
omne sacrū
immobilia
& proba-
r, & ita eo-
sacrilegā,
ur ad iuste-
er, benedi-
supernatu-
uper m.
ab Ecclesia
to vocātur
ritas spiri-
ter, puta
uam Chri-
similia. A-
quid spiri-
o fficia Ec-
a.
ei tempora-
cti: alia
abēt plus
ficiēdi ea,
ali: alia cō-
te calix sa-
nator pars
t spiritua-
int, quo-
ioris assi-
ni possunt
eneris nō.

oo Simo-

interlabuntur Hostiensis, Cardinalis, & Panormitanus, & aliquot alij, sentientes committere simoniam illos, qui docent aliquam scientiam pecunia, si habent unde se aliunde sustentent: quia non vendunt quid spirituale, vt hic sumitur: & grauius Panorm. significans scientiam, vel laborem docendi esse tale spirituale, quod aliquo modo ad quandam permutationem cum beneficio spirituali accommodari possit m.

Secundo, quod duplex est simonia. Altera prohibita, quia simonia, id est, iure diuino prohibita: altera simonia, quia prohibita: non quidem, quod solo iure humano sit prohibita, vt sentit glossa, & communiter à Canonistis recepta, sed quia iure humano ab Ecclesia per potestatem supernaturaliter, & diuinitus ei traditam instituto, est prohibita. Prioris generis est voluntas emendi vel vendendi vere spiritualia, siue à solo Deo sunt data, vel instituta, siue ab Ecclesiastica potestate diuinitus accepta, iuxta dicta: posterioris generis est voluntas faciendi collationes, renuntiationes, vel recipiendi eas factas cum conditionibus, modis, vel pactis in alijs licitis, & etiam in his, nisi ab Ecclesia prohiberentur: & ita frequenter simonia committitur sine interuentu pecunie numeratae, vel rei ea aestimabilis, nam cum quis renuntiat beneficium suum in fauorem alicuius, vt ille, vel alius renuntiet aliud in fauorem alicuius, vel alius renuntiet aliud in fauorem alterius: vel suffragatur cuiquam in aliqua electione, vt alius suffragaretur alteri: vel renuntiat beneficium suum simpliciter, vt alius impetret sibi aliud ab Episcopo, vel alio collatore: & alijs similibus casibus non datur formaliter pecunia, neque aliquid aliud ea aestimabile, & tamen est simonia secundum Raymundum, quem sequuntur Angelus b, & Syluest. c. Tum quia id tamquam simoniam prohibet Ecclesia. Tum quia id merito prohibet: nam his omnibus datur, vel relinquitur ius spirituale cum onere, vt fiat aliquid quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali immediata eam habendi, quod prohibetur d, & includitur sub declaratione tertia definitionis: quae tamen non procedunt in conditione & modo, quae iure insunt e, modo exprimitur eo solo modo, quo insunt, vt Felinus, & citati ab eo ibi declarant f. Per quae pridem defendimus collationem cuiusdam commendae factam cuidam adiecto modo, vt solueret quadraginta aureos annuos, quos ordinis statuto soluere tenebatur quisquis eam haberet.

Tertio, quod permutatio beneficiorum, etiam quoad titulum est simoniaca, si fiat absque superioris auctoritate g: quonia per eam quis vult dare, vel facere aliquid pro querendo aliquo spirituali in quoddam pretium, vel causam principalem, & immediatam querendi illud, licet non sit pecunia aestimabile, vt palam est: quamuis licita sit, si fiat auctoritate superioris: quia id iure permittente sit h. Et quia iura solum permittunt permutationem beneficiorum, quae sunt permutantium, ideo simoniaca est permutatio, qua quis ius ad rem, quod habet per regressum, accel-

1 In cap. quia nonnulli, de mag.

m Arg. c. ad quatione, de rerum permut. male a hoc applicati.
n Ca. ex parte: de offic. deleg.

a Num. praeced.

b In summa verbo simonia, 3. paragra. c. Verb. simonia, qu. 13. num. 4.
d in c. sicut 3 & c. non satis de sim. cap. quam p. 1. q. 2. c. in de par. tis.

e Ca. 1 signifi. castri cum gl. de elec. & cap. ad audientiam, 2. cum gloss. de scripte.
f Arg. l. 3. ff. de leg. 1.
g Cap. quatione, & c. pen. de rer. permut.

h Ca. cum olim, c. cum vniuersoru, de rer. permut. & clarus in ca. 1. cod. de h. s. & clem. 1. cod. sit.

sum, electionationem, per quam quosdianians beneficiuit pensionem illa: quibus bona in istem, refunda per quod ictione titulor

Quarto, quod quam pro pministrorum tione obligat & exprimit Ccat pretium, ficatione acceli, vel ei anne minimum, se sam impulsu praedictis, & quid pro spiritor. Quinto, c nos principa pro spirituali que aiunt, sin uit principali ueniente pac spectu inseru spem inseru quia glossa ad maturinas dianas, non a uiat, & minus quia Urbanus clericis seru tates illarum maioris com dicit expresse fia ad queren id non seruia q recepta con habet, quod non tamen, qu is minus pri tem impulsu

sum, electionem, presentationem, optionem, vel aliam nominationem, permurat cum alio simili iure, vel beneficio alteri iam qua sit, vel vacanti. Et idem de permutatione, qua renūtiat beneficium minoris valoris reddit pecuniam, vel constituit pensionem annuam alteri permuranti maius ad aquandum illa: quia id nullo iure permittitur: quamuis quum Ecclesia bona inaequalia habentes permurantur, quoad proprietatem, refundi possit separatim pecunia, qua bona illa equentur, a per quod idem fieri posse auctoritate superioris in permutatione titularum, dicit Anch. b quod commendat Felinus c.

Quarto, quod non est simonia dare, vel accipere alia ratione, quam pro pretio querendi spirituale: puta pro sustentatione ministrorum, vel pro liberalitate, vel elemosyna, vel pro solutione obligationis legis, vel consuetudinis, vt sentit S. Thom. & exprimit Caietanus d. nam praepositio, pro, aliquando significat pretium, vel causam principalem immediatam, in qua significatione accipiendo vniuersaliter est verum, nil pro re spirituali, vel ei annexae posse accipi: nil, inquam, etiam paruum, vel minimum, secundum S. Thomam f. Aliquando significat causam impulsivam, vel remotam, vel sustentationem, vel aliam ex praedictis, & in hac significatione verum est posse accipi aliquid pro spirituali, iuxta gloss. iuncto text.

Quinto, quod licet dare vel accipere aliquid temporale minus principaliter, & tamquam pro causa impulsiva, & excitativa pro spiritualibus. Tum per proxime dicta. Tum per glossas h, que aiunt, simoniam quidem admittere illum, qui prelato inseruit principaliter ob beneficium Ecclesiasticum praesertim interueniente pacto, non autem qui principaliter ob alium iustum respectum inseruit, licet secundario, & minus principaliter ob illam spem inseruiat, quod pulchre de more declarat Adrianus i. Tum quia glossa illa celeberrima ait peccare quidem eum, qui surgit ad matutinas preces principaliter propter distributiones quotidianas, non autem illum, qui surgit principaliter, vt Deo inseruiat, & minus principaliter, & secundario, vt eas lucretur. Tum quia Urbanus Papa l, & Celestinus m determinatunt, licere clericis seruire Deo in Ecclesijs ob spem ascendendi ad dignitates illarum. Imo Gelasius n, dixit eos ad hunc ascensum spe maioris commodi compellendos. Tum quia glossa recepta dicit expresse per illum textum licere clerico seruire in Ecclesia ad querendam aliquam dignitatem, modo principaliter ob id non seruiat, cui similis est glossa p. Tum denique, quod glossa q recepta communiter, confirmata a multis contra Scotum r, habet, quod licet peccet, qui mutuat principaliter ob lucrum, non tamen, qui principaliter id facit, vt iuuet proximum, quamuis minus principaliter, & secundario id speret. Causam autem impulsivam & excitatiuam voco etiam illam, sine qua non fieret

i. per d. c. ei adnotat per f. r. m. per Ioan. Andr. & Frac. a capite ad quaestiones, de rer. permur. b In consilio 280. c In ea quia vt simile praesumptum 1. d Vbi supra art. 3. & melius in summa verb. simonia. e Vt probat praedictum c. licet, & c non satis de simon. & declarat Archid. in e. ordinationes, & c. iudices, 1. q. 1. f In 4. li. sen. d. 25 q. 3. a. 1. ad 1. & dicta q. 206. a. 3. g In dict. c. iudices, & c. Agatho. 83. d. vbi etiam Archid. & communis, in ca. ad Apostolicam, de simon. h Ca. cu effect de simon. & c. cum ad no. tra, de elect. i Quodlibet 9. a. sub. lit. E. M. N. O. k In c. 1. de cler. non re. fid. l. 6. l In c. si offic. 59. d. m In c. quid proderit 61. d. n In c. consulti 74. dist. o In d. c. quid proderit. p Cyp hoc ad nos 59. d. q Ca. consulti de vsur. r Supra 17. iun. 109.

a In 4. dist.
25. q. 2.
b Quodlib. 8.
art. 1.
c In commu.
cap. cum mi-
nister. 23. q.
5. dnm. 27.
d In 1. pa.
rag. si ff. de
donat.

e Per addu-
cta in d. com-
minister post
Adrian. ibi
citatum.
f Psal. 138.
g Iunen. lat.
10.

h Vbi supra.

a Vbi supra.
b Arg. c. ve-
nerabilibus.
parag. porro.
de sentent. ex-
commun. li. 6.
c Arg. c. dile-
ctus. de pec-
nis.
d In 4. sent.
dist. 25. §.

fieret actus: modo ille fiat principaliter ob aliam, quam illam, ut in hac specie dixit Maior a, & ante illū sentit S. Thom. b loquens de clerico surgere ad matutinas ob distributiones, alias nō surrecturo. Tū quia, ut e probauimus, non est bona definitio illa Bartoli d, qua definit causam principalē esse causam, qua cessante, cesset effectus: tū quia multis causis minus principalibus, sine quibus actus non fieret, conuenit: tum quia secundum eam omnis causa, sine qua non esset principalis, quod est falsum, secundum omnes, & per supradictos textus, & glossas que habent locum etiam in his, qui non seruirent Ecclesijs, vel praelatis, nisi speraret beneficia: & quia actus virtutum, licet fiant vitiosi ob finem principalem temporarium: non tamen fiunt tales ob minus principalē e. Alioquin enim omnes fere actus nostri essent vitiosi: quia paucissimi fiunt pure propter solum Deum, & solā virtutem sine aliquo respectu retributionis, quam etiā David habebat, inserviēdo Deo, inquiens: *Inclinavi cor meum, & propter retributionem, & ut quidam dixit g. Quis virtutem amplectitur ipsam, Præmia si tollas?* Ita que vere coram Deo incurrit simoniam, quicumque dat, vel facit aliquid temporariū etiam minimum, vel spirituale pro spirituali tanquam pretium eius, vel causam principalem, & immediatā eius habendi: & e contrario nemo, qui alia ratione, & minus principaliter dat, vel accipit etiam temporale pro spirituali, vere coram Deo, in foro conscientie simoniam committit: quamuis in foro exteriori interdum præsumatur committere, quæ resolutio ex prædictis, & ex Archidiacono & Caietano h irrefragabiliter colligitur. Per que pridem respōdi, non comisisse simoniam, qui mutuauit Episcopo noue prouiso bonam pecunie summam principaliter, & immediate, ut ei beneficeret, & ad inuendam amicitiam, sperans secundario sibi, vel alij gratiam alicuius beneficij: quia non mutuauit pro pretio neque pro causa principali, nec immediata rei spiritualis, saltem ut hic accipitur.

102 Sexto, quod nō est simonia dare, vel accipere aliquid pro sustentatione ministri: quod proculdubio procedit in sustentatione necessaria quoad utrūq; forū, & etiam in non necessaria quoad forū conscientie: quoniam licet diuites accipientes pro illa ex facto præsumi possint eam admittere, vere tamen non admittunt, si nō accipiunt pro pretio, vel causa principali, & immediata sue actionis spiritualis, per prædicta: & pauperibus licet in utroque foro, etiā ex pacto accipere, ut dixit Caiet. a quæ sane differentia non potest defendi, nisi ratione diuersitatis inter utrumque forum, & inter veritatem, & præsumptionem.

Septimo, quod dare, vel accipere pecuniam pro impensis, vel pœna excommunicationis, vel absolutionis per iurisdictionem spiritualem imposita, nō est simonia b, etiamsi pœna non erogetur pauperibus c, licet id esset melius. Ad quod reducendum est quod ait S. Thomas d, cum alijs quibusdam.

Octauo.

Octauo, que
nē est vere si-
etiā in posses-
dem quoad f-
quid aliud ea-
est vere simo-
tionis causa
quisitio: licet
citiā cōcilian-
rū vitatio: ut
impediti acci-
piunt præten-
ratione, donec
questum, quia
impedientib-
rent vim infer-
occurreret dig-
Nono, quod
missa, vel orat-
illa emēdi dare
actus simoniæ
qui hoc nō di-
est intelligend-
de impropria,
de dante alicui
accessorie inte-
Decimo, quod
à manu, lingua
preces, que sur-
tio, & causa pr-
xx: ut dū cōuen-
vel illum, illo v-
in illo, vel illo r-
& alter dabit e-
non darentur,
cipalem & im-
eūt fines sue na-
& obsequia pe-
b cui satis conc-
cōtradicat quo-
blatas, quod tan-
eas quidem pec-
dū est etiā id, q-
indigno benefi-
dicendi missam
cipaliter ex spiri-
ali ad id cōce-

Octavo, quod neque datio pecunię ob verationis redemptione est vere simonia e, modo qui dat iam habeat ius acquisitū, etiā in possessione s, quę ampliatio per prædicta procedit quidem quoad forū exterius & presumptionem simonię: nisi aliquid aliud eam tollat: sed non quoad interius, quoad quod non est vere simonia, si dans nil in iis intendit emere, neque eius dationis causā principalis, & immediata est iuris possessionis acquisitio: sicut illa sit causa, sine qua non daretur: sed alia, vel amicitia cõcilanda, vel litium, vel aliorū scandalorū, & damnorū vitatio: vt respondi de datione cuiusdam habentis ius firmū impediti accipere possessionē per arma cuiusdā nobilis, nil aliud iuris prætendentis quā potentia, vel indignationis, & irā durature, donec aliquid tēporale ei daretur. Dixi, *modo habeat ius* *questum*, quia ante non liceret dare aduersarijs, etiam malitiose impediētibz eius promotionē, secundū S. Th. g nisi impediērent vim inferendo, vel procurando pro indigno, vel solus ipse occurreret dignus qui eligeretur, vt recte animaduertit *Sotush.*

Nono, quod largiri elemosynam pauperi, vel sacrificio promissa, vel orationibus non est simonia, nisi pro pretio, & animo illa emēdi daretur: quō animo dare, etiam pro vita æterna esset actus simoniacus, quidquid aliqui dicant citantes pro se S. Th. qui hoc non dicit: nā & illud h: *Peccata tua elemosynis redime* l, non est intelligendum de venditione, & redemptione propria, sed de impropria, & metaphorica, vt idē S. Thom. m intelligit. Idē de dante alicui, vt excubias in domo defuncti agat: quamuis accessorie intelligatur illum Psalterium recitare debere n.

Decimo, quod est simonia dare, vel accipere aliquod munus à manu, lingua, vel obsequio o, quādo obsequia, vel laudes, vel preces, quę sunt munera linguę, dantur, vel accipiuntur pro pretio, & causā principali, & immediata rei spiritualis, vel ei annexa: vt dū cõuenit inter duos, vt alter alterum laudet apud illū, vel illum, illo vel illo loco, vel tempore: aut inseruiat sic, vel sic in illo, vel illo negotio, vt sic, vel sic roget aliquem pro aliquo, & alter dabit ei aliquod beneficium, vel ordinē: secus autem si non darentur, vel acciperentur in pretium, vel in causam principalem & immediatam, vt dantur & accipiuntur, cum non exerēt fines suę naturę: quāuis laudes essent falsę, & preces male, & obsequia peruersa, iuxta mentē S. Thomę a, quamuis glossa, b cui satis concordant Antoninus, Cardinalis, & communis, cõtradicat quoad preces carnales, & pro se, vel pro indigno oblatas, quod tamen singulariter refellit ibidem Innoc. dices per eas quidem peccari, sed non peccatū simonię: ad quod reducendū est etiā id, quod idem sanctus Tho. ait e de rogante pro se indigno beneficium. Idem dicendum de dante aliquid causa dicendi missam, vel faciendi alia similia, quę cõponuntur principaliter ex spiritali, quod est ipse actus qui fit potestate spiritali ad id cõcessa, & minus principaliter ex tēporali, quod est labor,

e Per text. sing. in cap. dicitur a. de simon. Flux communem ibi.

g 2. 2. q. 100. ar. 6 pro quo casus in cap. Marthade simon.

h Li. 9. q. 6. de iusticia & iur.

i 2. 2. q. 100. ar. 1. ad 3. k Daniel. 4.

l Relatum in c. medicina de pen. dir. m Ibidem, & in 4. li. sen.

n Host in summa de simonia, parag. qualiter, verb. si clericus.

o De quibus in ca. sunt nonnulli, r. q. 4.

a 2. 2. q. 100. ar. 5. explicatam à Caier. ibi & in sum. verb. simo.

b In c. ruf. de extor. & qualiter.

c Eadem q. ar. 5. ad 2.

Octavo

d r. 1. quæ r.
100 art. 3.

e Per supra-
dicta, & per
c. significati,
de prebe. vbi
id latius di-
vinitur.
f In ca. quo-
niã, de prel.
VII. sum.

a Per cap. 11.
de simon.
b Cap. Iaco-
bus, cod. tit.
& c. ex mul-
tis, l. 9. 3.

c In d. c. la-
tobus.
d Sess. 24. c.
24. de refor.
e Vbi supra.
f In d. c. ex
multis.

g Dico e. ex
multis.

labor, qui in eis agendis suscipitur: distinguendum enim est, an detur in pretiũ, vel causam principalẽ, an ob minus principalẽ, vel alias rationes supradictas, post vtrumq; Thomam d: quã ratione Episcopi, clerici, monachi, & monachę, siue sint pauperes, siue diuites, siue proprii, siue alieni, sine peccato accipere possunt portiones, eleemosynas, & stipendia, quæ pia consuetudine, aut lege naturali diuina, aut humana iusta iis, qui tale vel tale opus spirituale faciunt, debentur, nõ quidẽ pro pretio & causa principali immediata eorũ, nec laboris, qui in opere suscipitur, sed tãquam pium debitum, vel causa excitatiua, & minus principalis e. Quibus addo, quod etiam pro pretio, & causa principali immediata potest dare quis aliquod temporale pro obligatione exercendi munus vicarij Episcopi, vel parochi, vel capellani, vel concionatoris vnum annum, mensem, aut hebdomadam, secundum Innocentium receptum f, vel subeundi laborem, adeundi aliquem locum longinquum, vbi rogatur missam dicere, aut aliquem alium actum spiritualem agere, quia huiusmodi obligatio vel labor non sunt de se accessoria illis actibus, vt recte declarauit Caietanus, & ante illum sensit Innocen. vbi supra.

Vndecimo, quod non committit verã in foro interiori simoniã, qui notario Episcopi pro instrumento ordinis dat aliquid, etiã amplius quam debet, vel etiam ipsi Episcopo pro pastellis prefertim post susceptum ordinem sine vlllo pacto, modo non dederit pro pretio formali, vel æquipollenti ordinis: quamuis in foro exteriori possit præsumi contrarium a. Idem arbitrator de beneficiario, qui soluit aliquid in possessionis ademptione alijs beneficiariis, ad quod nõ potest cogi b, etiã stante consuetudine si dandũ vertitur in priuatum, vel publicum profanũ commodum: quale est prandium, vel symposium, aut pretium eorũ: siue si pro fabrica, pauperibus, vel alio pio opere, vt constat per Panormitanum cõmuniter receptum c, quod confirmare videtur Conc. Trident. d saltẽ à contrario, quatenus videtur permittere dationẽ ad pia, si non habet speciem simoniã: quod tamen videtur in hoc equare statutũ & consuetudinem: & ita corrigere Panormitanum, & commune m e, quẽ sequitur Alexander f, quatenus contra eorũ sententiam exæquat in hoc constitutionẽ consuetudini, quod ipsum videtur statuere de marcha argenti, vel alia summa, quẽ alicubi datur pro titulo beneficij, se pro comodo data possit accipi, etiam stante consuetudine: quin etiam puto non posse nunc capi pro rebus piis, quod consueuit capi pro comodo proprio: quia non erat consuetudo, vt pro illis caperetur: & ea quæ pro comodo proprio accipiebatur, sublata est, & iure cõmuni, etiam pro illis non debet capi g. Notarium autẽ, qui magis accipit pro instrumẽto, quo de ordine maiori datur fides, & Prelatum, qui eo plus exigit pro titulo, quomaius est beneficiũ, arbitrator esse plane simoniacos: quia vendunt temporale mixtũ spirituali maioris, quam venderent pu-
rura

rum h, præter
arbitror de da
quem in nec
muniter recep
nam & in nec

D
103 Simonia
103 Simonia
103 Simonia
103 Simonia
103 Resitutio
103 Ecclesia

103 Tertio p
mentã
nia mentalis rã
conventionem exp
duplex, altera,
dationem: alter
uentiõnem: q
nia supra pro
probo neutra
gare ad restituti
ue temporariu
datur, nec acc
rem, qua aliqu
tione expiessit
Adrianus d; &
gat ad restituti
mentario h: &
nia mentali i, f
irrefragabiliter
tam manifeste
inficiari, adije
Secundo, quod
sa & tere omni
Innocent. IV. i
mea communẽ
tum sic, id est, e
beneficiũ accipere
uit & ita intell
zur, vel accipit
dicat Sotus n, q

rum h, præterquam quod contraveniunt prædicto Conc. Idem arbitror de dante aliquid presbytero, vel alteri, vt baptizet aliquem in necessitate constitutum, iuxta Panormitanum communiter receptum i, quidquid dicat glossa secum pugnans k nam & in necessitate licite accipitur ab heretico l.

h Per præd.
ca num. 99.
i In eccl. Ec-
clesia de si-
mon.
k in c. hapti-
zandis 1. q. 1.
l lux gl. in c.
præter parag.
hæc 3a. di.

Diuisio Simonia, & quid mentalis.

- 103 *Simoniam triplex, mentalis, conuentionalis, & realis.*
- 103 *Simoniam mentalem duplex, & utraque mortalis.*
- 103 *Simoniam mentalem non obligat ad restitutionem, etiamsi sit diuinitus prohibita.*
- 103 *Simoniam nullam mentalem obligare ad restituendum defensionem.*
- 103 *Restituere non obligant opera sola intentione interiori mala.*
- 103 *Ecclesia non punit interiora, nec exteriora sola intentione mala.*

Tertio principaliter præmitto, quod simonia est triplex, mentalis tantum, conuentionalis tantum & realis. Simoniam mentalem tantum est simonia mente tantum concepta, citra omnem conuentionem expressam, vel tacitam, siue res tradatur, siue non: & est duplex, altera, quæ neque peruenit ad conuentionem, neque ad dationem: altera, quæ peruenit ad dationem citra omnem conuentionem: quarum utramque esse peccatum mortale simonia supra probatum est, & in prædicto commentario a, ubi probato neutram harum simoniarum mentalium tantum obligare ad restituendum per eam acceptum, siue id sit spirituale, siue temporarium: & quidem quoad priorem, in qua realiter nil datur, nec accipitur, omnes conueniunt: sed quoad posteriorem, qua aliquid datur, vel accipitur, etiam sine vlla conuentione expressa, vel tacita, contrarium tenet Ioan. Maior, & Adrianus d, & Sotus e: eo quod usura mentalis tantum obligat ad restitutionem f, & dictum est supra g, & latius in commentario h: & quod eadem ratio idem debet suadere in simonia mentali i, sed nobis semper placuit communis opinio, quæ inrefragabiliter probamus k. *Primo*, quia illud in secunda parte tam manifeste id dicit, vt nimia cuiusdam audacia fuerit illud inficiari, adijciendo ei glossas octauino dissonas. *Secundo*, quod ita in hodiernum diem intellexerunt illud glossa & fere omnes doctores Theologi, & Canonistæ in quibus est Innocent. IV. ibi, quidquid illi imponat Sylueter, tenens rationem communem l: exponit eorum verbum *Vtrumque* in eo positum sic, id est, ex parte dantis, & accipientis beneficium, qui idco seruit, vt beneficium acciperet, & ille, qui dedit beneficium, idco dedit, quia sibi seruit, & ita intelligit illud de secunda simonia mentali, in qua datur, vel accipitur aliquid: in ijs etiam est S. Thomas m, quidquid dicat Sotus n, quod in prædicto commentario efficaciter mon-

a Cap. 5m.
b Num. 12.

c In 4. d. 25.
q. 2.
d in quolib. 9.
e Li. 9. q. 8. a.
f de iust. &
iur.
g Ca. consult.
uit. de usur.
h Cap. 174.
i De usur.
j Vt in c.
mandato de
simon.
k In dicta
comment. 1.
n. 12.
l Verbum simo-
nis, q. 20.

m 2. 2. q. 100.
n ad 6.
o Vbi sup.

stramus, vbi etiam idem probamus de Hostien. Ioan. And. & Caietano, quos aliqui suspicantur fuisse in contraria sententia: nam alij omnes sunt in nostra communi.

Tertio, quod illud cap. non potest intelligi quomodo illud intelligit Maior o, vt clare ibidem monstramus per multa, quæ breuitatis gratia prætermittimus.

q In 4. di. 25.
q. 1.

p Quolib. 9.

a In d. c. m. a.
dico de simo.

b In d. l. o.
comment.

c In d. c. final.

d Vt supra
n. 101. ostenditur.
o Arg. ca. ego
solu. 9. d. 11.

f Vbi supra.

Quarto, quod illud c. nō potest intelligi sicut Adrianus p sentit, quem Sotus vbi supra sequitur. Tum quia vt contextum in suam trahant sententiam, iubent demi notam rubeam (quæ paragraphum, & diuisionem significat) positam ante illa verba *Et ad, &c.* & ita tacite, *E*, maiusculum sententijs, & periodis aptum, quod semper in prædicta connexionione adhibitum est, in *e*, paruum mutari iubent, contra perpetuam consuetudinem à Gregorio IX. hucusque seruata, nullo ad id producto exemplari: sicut videmus mutatum esse dudum in quadam Parisiorum impressione. Tum per alia omni responsione maiora, quæ b afferimus, præsertim quod impossibile est secundum eorum intelligendi modum aptare constructionem aliquam tolerabilem illi versiculo *Eos, &c.* vt eum construere volenti palā erit.

Quinto, quod nō obstat fundamentum aduersantiū, videlicet, quod nō potest dari ratione apta diuersitatis, cur vsura mentalis obliget ad restituendum, & non simonia mentalis, eo quod Paterni e probat nō esse idoneas ante ipsū redditas, nec approbat quas ipse reddit, & merito: quia postrema, quæ videtur ei alij præstare, præsupponit falsū, nēpe quod ca. illud loquitur de illo, qui non dat, vel facit temporariū principaliter pro spirituali, sed minus principaliter, & secundario: quod est falsum, quia illud cap. agit de simonia quæ est peccatum mortale, vt supra probatū est, quale non est facere aliquid minus principaliter, & secundario pro spirituali d. Nihil, in quā, obstat prædicta eorum ratio. Tū quia debemus assentiri humiliter declarationi Papæ: licet rationē, qua ille motus fuit, non attingamus e, credentes nō defuisse illi rationē ita declarandi. Vnde dixit Ioan. And. ibi, quod ratio iusta illius decisionis ab auctore petēda erat. Tū quia factis apta est, quā reddit Caietanus, scilicet, quod id, quod pro vsura datur, coacte datur: quod autē pro simonia spōte: vt quod datur pro emptione, aut vēditione. Nec obstat replicatio Soti, videlicet, quod pares sunt in hoc soluens vsurā, & dans aliquid pro beneficio, quia vterque mallet habere gratis, & vterq; ideo dat quia non potest quod desiderat habere gratis. Nō inquam, obstat hæc replicatio cōtra Caietanū, quia ad hoc vt consensus dantis impediatur restitutionē, non sufficit quod mallet habere gratis, quam pretio, quoniam alioqui etiam omnis vēditor teneretur restituere pretiū ementi, sed sufficit consensus præstitus via cōtractus approbati: & quod datur per viam simoniae datur per viam commutationis, quæ de se iure probatur: non autem quod datur per viam vsuræ, Et ideo consensus datū per viam

simoniae

simoniae Gre
consensum a
tem Vrbanu
supradicta n
& male recip
autē sic b, &
stituerē dan
male dat, be
tem accipit a
restituere, sal
supra d posit
male dat, ad
illud cuius ca
Et quāuis de
id iubet e, nul
imo contra ri
quod simonia
per eam, siue
etiam in simo
illud e. gener
Tū quia speci
pro statu spir
dicta supra h
cat Med. i qu
eit per solū p
etiā non solu
committit, se
Tum quia ap
his verbis, Vt
ratio Maior.
in duobus, q
illud ei pro se
aliquid temp
rum eorum al
caum, ac illos
procedit etiā
siue a lingua,

Si

104 Simonia ca
104 Simonia ca
104 Emi. oblig
104 Domini r
104 Collatio be
104 Excommu
104 Emphyteu

simonia Gregor. & sufficientem ad impediendam restitutionem
 confensum autē dantis per viā vsurę rep. auit ad id insufficiē-
 tem Urbanus h. Tum quia etiā alia ratio diuersitatis efficacior
 supradicta noue reddi potest, scilicet, quod vsura bene soluitur,
 & male recipitur: nā vsurā soluere non est peccatum a, recipere
 autē sic b, & qui male recipit ab eo, qui bene dat, tenetur id re-
 stituere danti e. At qui per simoniā mentalem accipit ab eo qui
 male dat, bene suscipit ob ignorantia male intentionis, aut sal-
 tem accipit à male dante, & cōsequēter nemini tenetur illud
 restituere, saltē si prætter id propter quod datū est, per regulam
 supra d. positā, scilicet eū qui bene, aut male accipit ab eo, qui
 male dat, ad illud restituendū ex præcepto non teneri, saltē si
 illud cuius causa datū est, fecit, & nulla speciali lege id iubeatur.
 Et quāuis de accepto per simoniā reale sit lex specialis, quæ
 id iubet e, nulla tamē talis est de accepto per simoniā mentale,
 imo contraria expresse ponitur f. Cōcludo igitur procul dubio,
 quod simonia mentalis nō obligat ad restituendum quæsitum
 per eam, siue illud sit spirituale, siue temporariū: quod procedit
 etiam in simonia iure naturali vel diuino prohibita. Tum quia
 illud e. generaliter loquitur, & ita generaliter est intelligendū g.
 Tum quia speciatim agit de simonia, qua tēporarium fuit datum
 pro statu spirituali religionis, quæ iure diuino prohibetur, per
 dicta supra h. Procedit etiā quoad vtrumque forū, quidquid di-
 cat Med. i qui nescio cur illa verba, *In quo casu de in quibus suffi-*
ciat per solā pœnitentiā suo sãis facere Creatori, non pōderarit. Procedit
 etiā non solum quando altera pars simoniā tantum mentale
 committit, sed etiam quando vtraque, quicquid aliqui dicant:
 Tum quia aperte agit textus de quæsito, ab vtraque parte in il-
 lis verbis, *Vtrinq; taliter acquiruntur*, & nihili facienda est decla-
 ratio Maior. k. Tum quia Innoc. quartus ponit exemplū textus
 in duobus, quorum alter seruitur pro beneficio, & alter dedit
 illud ei pro seruitio. Procedit etiam non solum in eo, qui querit
 aliquod temporale nō dato spirituali, sed etiā qui querit alte-
 rum eorum altero dato: quia verba & ratio textus æque hunc
 casum, ac illos cōprehendunt, per prædicta, quidquid dicat Sot.
 procedit etiā in datione cuiuscumque rei temporaria, à manu,
 siue à lingua, siue ab obsequio, de quibus supra eadem ratione.

g In d. ca. fin.

h In d. cap. consuluic.

a Ca. debito- res de iure- iur.

b Ca. quoniā, de vsur.

c Ca. non sa- ne cum glo.

d Cap. 17. nu. 32.

e Cap. de hōe de simonia

f In d. c. fin.

g l. de pretio ff. de pub. in rom. at. ca. si Romanorum.

h Nu. 100. in Cod. de rest. in q. de vsur. restit. fol. 240.

k Vbi supra

Simonia conuentionalis quid.

- 104 Simonia conuentionalis quid, & peior mentali tantum.
- 104 Simonia conuentionalis non fit realis, nisi sic vtrinq; completā.
- 104 Em. obligari, & stipulari possunt futura.
- 104 Domini translatio per simoniā solo iure diuino non impeditur.
- 104 Collatio beneficij pura, quod non possit pendere, fallit hic.
- 104 Excommunicatio pura, quod non possit pendere, fallit hic.
- 104 Emphyteusis amissio pendet à voluntate domini cui acquiritur.

104 *Simoniacus celebrans ante completam vtrique an irregularis.*
 104 *Pensionarius solo lapsu terminu non excommunicatur.*

104 **S**imonia vero cōventionalis tantū, est simonia conuenta ex-
 presse, vel tacite, nondum tamen ab vtraque parte executā. Et est
 duplex: altera ex neutra parte executā, altera ex vna tantum,
 & vtraque est peior mentali tantum: quia etiā prior est mentalis,
 vt illa, quoad forum interius, & etiā punibilis quoad exterius,
 cum sit peccatum mortale graue *a*, & probabile: quia est exte-
 rior actus. Posterior vero adeo quidem quod (vt audio) grauissi-
 mum Rotę pretorium propter eam commissum super benefi-
 cio soleat priuare eo illam cōmittentem: licet, quia non perue-
 nit ad realem, nō declaret eū ipso iure illo esse priuatum. Quod
 satis mite est, quum etiā ab officio deponere posset de rigore
 iuris: quia pro crimine graui id potest, iuxta resolutionē Panor-
 mitani & Decij *b*. Tum quia obligat ad restituendum acceptū
 ei, qui dedit etiā ante iudicis sententiā, vt Caietanus annotauit:
 quod verum est, si acceptum est temporale: falsum autem si ac-
 ceptū sit tale spirituale, quod accipiens nō potest reddere dātū si-
 ne renūtiatione preuia, & collatione superioris subsequuta: quale
 est beneficium ecclesiasticū: quamuis priuari posset eo propter
 illud delictum, vt prædictū est, & falsius si acceptū est tale, quod
 nullatenus auferri potest: qualis est character impressus per sa-
 cramentū ordinis, qui nulla potestate humana est debilis *c*. Di-
 xi, *Ab vtraque parte*, quia implementū ex parte promittentis tē-
 porale nō efficit vt simonia desinat esse cōventionalis tantū, &
 fiat realis: quod etiā concedit Caietanus *d*, quem sequitur Sotus
 quorū tamen vterque negat idē esse de implemento ex parte
 promittētis spirituale, quia secundū eos sufficit illud ad consti-
 tuendam simoniā realem. Primum quidem, quia S. Thomas ait
 simoniam esse conferre beneficium ob obsequia futura. Deinde
 quod credito vendere, est vendere. Sed contrarium est tenē-
 dum, donec aliud statuatur, cum Casadoro *f*, & Gomez *g*, quos
 ille non citat, dicentibus collationem beneficij per simoniam
 conuentionalem factam valere. Tum quia, vt illi testantur, id
 obseruat stylus Curie Romanę, quę facit ius *a*, cuius in hac re
 notitiam per eos habitam magnificimus olim, vt scripsimus *b*.
 Tum quia non est sufficiens ratio, qua mouetur Sotus, dicens,
 quod conferre, & tradere statim beneficium dilato pretio est
 simonia mentalis, & conuentionalis ab vna parte perfecta: nam
 etiā tenetur confiteri, quod dare, & tradere pecunias statim
 pro beneficio promisso, & conferendo tempore, quo vacabit,
 est simonia mentalis & conuentionalis ab vna parte perfecta:
 & ita confiteri debet incurrī penas per vtrāque, vel neutram:
 & cum secundum eum non incurratur per vtramque, per neu-
 tram debet incurrī. Non item sufficit dicere, quod S. Thomas
 ait, quod est simonia conferre beneficium ob futura obsequia,
 sicut

a Cap. cō pri-
 dem, de pac-
 & c. cum effet
 de simonia.

b In esp. ar. si
 cler. nu. 33. de
 iudic.

c Ca. offendi-
 tur, ca. qui-
 modo de cō-
 fess. d. 4. &
 notat glo. vi.
 in c. degrada-
 tio de pen.
 l. 6.

d 2. 2. q. 100.
 q. 6. ad 6. & in
 summa vtrb.
 simonia.

e l. 1. q. 9. a.
 1. de iur. &
 iur.

f In decis. 5.
 de constit.

g In regul.
 Cancell. de
 trien. qu. 12.

a Ca. ex lite-
 ris, de consti-
 tu. qua graui
 de crimina.
 fal.

b In c. si qua-
 du de rescrip.
 in excep. no-
 ue 4. nu. 3.

sicut etiam e
 etiā dixisset e
 postea cōfere
 presentē pro
 posse merces
 sicut & obli
 fateur, & re
 collati impo
 ecclesiastico.
 moniam data
 tantū i, Syluest
 nis cōtra simo
 curri, quaten
 pressum, quod
 cōpletam ex p
 parte dantis t
 has penas in
 tantum cōtra
 mittunt. Nec
 cōmittunt dan
 in simonia qu
 tanus, & Sot
 sunt danda, su
 pretij, nisi ad
 gans nō magis
 genda est de v
 dam magnum
 grauissimo Ro
 soluit, & mult
 proposuimus
 ganda solutio
 nulla collatio b
 dens, sed statim
 linū b. At secur
 pacto dandi cer
 valet, si soluant
 catio pure lata
 tionem, excōr
 dens: quia si sol
 à principio, & f
 iam considerat
 stant Caietano,
 dendum omne
 quidem, quod i
 nicatio potest
 nō naturale, nec
 re scripto, vel n

sicut etiam est venditio vendere aliquid dilato pretio: quoniam etiam dixisset esse simoniam dare statim pecuniam pro beneficio postea conferendo: sicut dixisset, quod est emptio dare pecuniam presentem pro merce postea tradenda. In concesso est enim emi posse merces futuras, etiam nondum natas, imo et spem earum, sicut & obligari *d.*, & promitti *e.*, & legari *f.* Tu quia idem Sotus fateatur, & recte *g.*, quod translatio domini beneficii per simoniam collati impeditur non iure naturali, nec diuino, sed humano tantum ecclesiastico. Quod ipsum est dicendum de translatione pretii per simoniam data, quidquid ille dicat, secundum Panormitanum *h.*, Caietanum *i.*, Syluestrum *k.*, & communem. Et idem a fortiori de alijs poenis contra simoniacos statutis: ergo eatenus est dicendum eas incurri, quatenus iure humano id exprimitur: & nullo tali est expressum, quod magis incuratur per simoniam conventionalem completam ex parte dantis spirituale tantum, quam completam ex parte dantis temporale tantum. Tum denique, quod extrauag. 2. que has poenas induxit, non induxit eas contra omnes simoniacos, sed tantum contra eos, qui simoniam in ordine, vel beneficio committunt. Nec etiam contra hos omnes, sed solum contra eos, qui committunt dando, aut accipiendo: ita quod non habet locum nisi in simonia que ad opus dandi, aut accipiendi peruenit. At Caietanus, & Sotus non possunt dicere dationem vnius eorum, que sunt danda, sufficere, quia uterque fateatur non sufficere dationem pretii, nisi ad dationem beneficii perueniatur. Et quum extrauagans non magis de datione vnius, quam alterius loquatur, intelligenda est de utraque. Multo fortiora sunt argumenta que quedam magnum aduocatum consistorialem proposuisse in huius grauissimo Rotæ Auditorio refert predictus Cassador, qui ea in soluit, & multo magis quam illa obitat vnū, quod nos pridem proposuimus Auditorio nostro Commblica, quo se in inuestiganda solutione exerceret, qua nunquam inuenit, scilicet, quod nulla collatio beneficii pure facta sine conditione potest esse pendens, sed statim aut valet, aut est nulla *a.*, & late traditur per Felinum *b.* At secundum eorum opinionem collatio pure facta cum pacto dandi centum ad finem anni pendet: si enim non soluantur, valet, si soluantur non valet iam inde a principio. Item excommunicatio pure lata non potest esse pendens *c.* At secundum eorum opinionem, excommunicatio lata per predictam Extrauag. esset pendens: quia si soluantur illa centum, erunt excommunicati iam inde a principio, & si non soluantur, nunquam. Post autem maturam considerationem animaduerti, quod hæc omnia æque obstant Caietano, & Soto, ac Cassadaro, & Gomez, & quod ad decidendum omnes eos nouissime responderi posset concedendo quidem, quod iure canonico antiquo nec collatio, nec excommunicatio potest esse pendens: sed quod illud ius est humanum, & non naturale, neque diuinum, & consequenter tolli potest alio iure scripto, vel non scripto nouo *d.*, & quod ius, quod colligitur ex

e Nec emptio, de con. d. que non dicitur de pi. gnor.
f Interdum, ff. de verb. obligat.
g Para. ca. que in h. de leg. g. Vbi supra.
h In d. ca. fin. & ca. de hoc de simonia.
i In summa verb. simonia & 2. q. 100. ar. 6.
k Verb. simon. 1. qu. 20.
l De simon.

m Vbi supra

a Arg. ex 2. de elec. l. 6.
b In c. consuetus de re. script.
c Cap. ad huc quoniam de appellat.

d Cap. fin. de consuet.

e Cap. 1. de
cont. lib. 6.
f Per cap. po.
reit. de lora.
& lib. 2. C. de
iur. emphy.

g In decif. 2.
& 3. locat.

h In d. decif.
2. & 3. de lo.
cat.

a In Capitu.
Rudolph. nu.
43. de refer.
b Iuxta glo.
penult. com.
muniter re.
cep. in cap.
folet. de fen.
ex cont. lib. 2.
c In c. pasto.
ralis, parag.
vera de app.
& Domi in d.
c. folet. & Fel.
in d. ca. Ru.
dolph.
d In c. ad pro.
bandum nu.
2. de re iudic.

prædicta extrauag. inducta modo supradicto, stylo curiæ ad
iuncto, est nouum, contrarium in hoc a dicto antiquo: & ita
tollit illud tamquam posterius e. Pro a solutione viget, quod
amissio emphyteusis ipso iure in e. est ita in peditu, quod
si dominus proprietarius antequam m petat, vel declarat se
velle petere, moriatur, non censetur amissa: & si petatur, sic. Et
idem si ipse emphyteuta moriatur, antequam ab eo illa petatur
per ea multa, quæ dictus Cassador, adducit g. Facit etiam, &
proprius, quod excommunicatio lata ipso iure contra pensio
narium in casu solutionis faciendæ in certo termino, eo lapsa
non censetur incurfa, donec is, cui illa debetur, declaret se velle
iam esse incurfam: & illo etiã post mensem & annum declarate
habetur pro excommunicato iam inde à termino lapsa: & si an
tequam declaret moriatur, vel soluatur pensio vel fiat concor
dia, vel pensionarius moriatur, censetur nunquã incurfa, vt sty
lus habet, & prædictus Cassador affirmat h. Itaque dici potest,
quod illa extrauagans interpretata per stylum Curia antiquum
Papa sciente, & tolerante seruatum, probat singulariter, quod
nullitas tituli, & excommunicatio inducte per illam, sint ita in
pendenti, quod non liget, donec ab vtraque parte compleatur
simonia: impleta vero ab vtraque parte etiam si longe postea
impleatur ab altera, censeri eas inductas iam inde à contracta
simonia. Non ignoro facilius responderi posse dicendo, nullita
tem tituli, & excommunicationem non inde ab ipso tempore da
te tituli incurri, sed à tempore Simonia: ab vtraque parte per
fecte, nisi contrarium seruaret stylus antiquus, cui standum est.

Succedit tamen questio non minus quotidiana quã grauis,
An incurrat irregularitatẽ, qui celebrat post completam ab al
tera parte simoniam, & ante completam ab altera: In qua idẽ
videretur respondendũ, quod de pensionario celebrante post lap
sum termini ad soluendam pensionem sub pœna excommunica
tionis late sententię præstituti. Equidem arbitror eã non incur
rere, saltẽ quoad forum conscientię. Tum quia appellans à de
claratione excommunicationis, de cuius valore dubitatur, non
incurrit irregularitatẽ, vt pulcre declarat Felinus d. Tum quia
appellans ante excommunicationẽ, & fidens appellationi cele
brando non incurrit irregularitatẽ, etiam si declaratur male ap
pellasse b. Tũ quia, vt ait Panormitanus c, pœna irregularitatis
ponitur ob contemptum, quem prædicti vere non habent, nec
presumuntur habere, attẽto quod in casu simonia non cõpleta
non est incurfa excommunicatio: & in casu non soluta pensio
nis credere potest pensionarius se excusatum iri per impoten
tiam, vel concordiam, vel bonitatem eius, cui debet, quod non
volet eum declarare, &c. Facit quod Rota nõ iudicat irregula
rem eum, qui celebrat post intimationem executorialium, an
tequam declaratur, vt sentit Felinus d, quatenus ait, Rotam suo
tempore iudicasse validam collationem factam ab Episcopo
excom

excommunicat
ante declarati
minis, de quib
nendum, done
per quam ipse
tionem, & ali
Pij V. vt e non
alijs sit è re C

105 Simonia ve
105 Simonia ve
105 Renuntiat

105 Simonia

que part
vtriusque part
solis nutibus q
significat se fac
accipere aliqui
faciendo scom
stam 100. vel 1
tale vacans nisi
la, confert illud
regi percipient
ret viginti mill
ieftati, ego solu
bonis maternis
lo expresse de e
mittebat: nam t
eius filium, & n
simonia realis,
parte completa
impleatur ab v
noue, Saltem qu
includendum i
partes in totum
pro renuntiat
tantum, & solu
Porro hæc sim
talis, & conuerti
nori, vt mentali
etiã punitur an
restituendiq; e
non querunt v
teneatur relinc

excommunicato, eo quod non paruerit executorialibus intimatis ante declarationem, quae fieri non potest, nisi seruat quatuor terminis, de quibus ibi per eum. Quare hoc videtur procul dubio tenendum, donec aliud statuatur, excepta simonia confidentiali, per quam ipso iure annullari titulum, & incurri excommunicationem, & alias poenas probant duae nouae extrauag. Pij IV. & Pij V. ut et notatur. An autem earum exemplo statuere idem in alijs sit esse Christiana, scribetur in comment. praedicti cap. fin.

Simonia realis quid.

105 *Simonia realis quid, & in quo peior mentali.*

105 *Simonia realis omnem dispositionem beneficalem annihilat.*

105 *Renuntiatio per simoniam realem facta non valet.*

105 **S**imonia realis est simonia conuenta expresse vel tacite ex vtraque parte completa, saltem quoad aliquam partem promissorum vtriusque partis. Dixi, *Vel tacite*, quia interdum fit illa sine verbis, solum nutibus quibus vnus etiam in momento, ut ait Caietanus, significat se facere, vel dare aliquid pro spirituali & alter velle accipere aliquid pro illo, vel factis tantum: puta spondendo, vel faciendo scommessam, ut Itali dicunt, vel (ut Hispani) Apuestam 100. vel 1000. cum episcopo, quod non conferet beneficiū tale vacans nisi suo filio, vel nepoti; & episcopus, ut lucretur illa, confert illud ei. Vel ut, quod quidam magnas fecit, dicendo regi percipienti, ut successor cuiusdam episcopi mortui solueret viginti millia scutorum, quae illi debebat, si placet suae matris, ego solvam illa omnia ex legitima parte, quae debetur ex bonis maternis filio meo, &c. qui erat dignus episcopatu, nihil expresse de episcopatus praesentatione, pro qua tacite promittebat: nam si rex nihil alias respondendo praesentasset illum eius filium, & magnas soluisset illud debitum, censenda fuisset simonia realis, quippe quae esset tacite conuenta, & ab vtraque parte completa. Dixi, *Ab vtraque parte*, quia non sufficit quod impleatur ab vna parte tantum, per supra late adducta. Dixi noue, *Saltem quoad aliquam partem promissorum vtriusque partis*, ad includendum simoniam, cuius conuentionem non implent partes in totum, sed in partem sic: ut cum quis promittit 200. pro renuntiatione duorum beneficiorum, & renuntiat vnum tantum, & soluntur 100. tantum.

Porro haec simonia realis, ut minimum est eque mala ac mentalis, & conuentionalis: quia non solum est mortalis in foro interiori, ut mentalis, & punialis in exteriori, ut conuentionalis: sed etiam punitur annihilatione, siue nullitate, & excommunicatione, restituendi; obligatione. Ita quod beneficiarij per eam prouisi non querunt vere beneficia, nec faciunt fructus eorum suos, & tenentur relinquere illa, & restituere fructus ex illis perceptos: & ipso

& ipso iure excommunicantur: & nihil valet presentatio, electio, confirmatio, & quolibet alia dispositio, & prouisio, iuxta extragantem *a*, quæ etiam satis ponderata probat nec renuntiationem valere, quod probatur in cap. cum vniuersorum *b*, secundum vnum intellectum, & ibi Innocentius *c* communiter receptus *d*: & licet ita renuntians castigari possit, & priuari beneficio, non tamen perdit ipso iure illud: quia renuntiatio est nulla, vt prædictum est.

a Extrag. 2.
de simon.
b De rerum
permut.
c Per Pau. &
alios.
d Et Rot. de
renunt. in
anq.

- 106 Missa pro dicenda non debet statui quid certum.
106 Spirituali pro præstito dari consuetum potest capi.
106 Simonia conuentionalis est promissio sine animo soluendi, & quando realis.
106 Simoniam an faciat obligationis antidotalis remissio.
106 Mediator simoniæ, & capiens sibi vt roget simoniacus.
107 Simoniacus non est conferens ob consanguinitatem, amicitiam, vel preces etiam indigno, nisi, &c.
107 Simonia quedam visitata in Curia inter presentes, & absentes.
107 Renuntiare beneficio intentione vt detur N. licet, eo non expresso.
108 Simoniam interdum Papa incurrit, pœnam eius numquam.
108 Beneficium spirituale in quem sensum est vendibile a Papa.
108 Simoniam quam Papa incurrit.
108 Papa, & alij prelati, vt possunt spiritualia profanare.
108 Papa, & Episcopus, vt possunt rem spirituales integram vendere.
108 Beneficium vendi, quod partem temporalem, vt calix, & sacra.
108 Papæ beneplaciti reservatio nihil prodest antequam ei placeat.
109 Confidentia quid, & quotuplex.
109 Confidentia plus nocet, quam simonia, etiam realis.
109 Confidentia inducit nouam reservationem.
109 Confidentie huius mediator excommunicatur, sicut simoniæ.
109 Confidentiam hanc non facit promissio conferendi.
110 Bulla Pij V. de confidentia cum 12. annotationibus.
111 Pensio beneficalis non potest emi, nec redimi, sed gratis remitti: quia est spirituale dependenter.
111 Pensionis emptio si simoniaca est, non valet, sed non excommunicat.
111 Vicarie spiritualis venditio simoniaca, sed non excommunicat.
111 Vicarie alius iurisdictionis secularis emptio valet.
111 Simoniacus qui ipso iure suspensus, vel excommunicatus.
111 Simonia omnis mortalis, quæ excommunicat, quæ dimittere obligat.
111 Simoniam committit emens caritas ob spirituale annexum, sed non excommunicatur.

a Infra ca. 25.
b Ibidem nu.
115.
c Ibidem n. 2.
d Ca. qui sus.
det 1. q. 1.

Et ceterum ultra quæ sita decisa circa simoniam in ordine *a*, & in beneficijs *b*, & in presentatione *c*, queruntur multa noua. 106. Ad quorū primū respondeo, quod non licet episcopo iubere, vt certa pecuniæ quantitas detur pro missa dicenda, & nemo minorem accipiat. Tū quia missa non est pecunia æstimabilis.

Tum

Tum per alii
e quod quan
plicatio in fu
pro eo, qui t

Ad secundū
præstitis lic
terdum per
liquisi pro

Ad tertius, q
instrumenc
sine villo an

b & Sorus q
dem peccare

do item, & f
& ex eo inf
dolo acquisi

vera volunt
luntas facien

ter est temp
in hoc casu
promittere

Verum tam
relinquendū

eorum argu
quia illa non

ctum est, ne
restituendū

uentio, qua
ad dandum

si alter dare
eum eiusmō

bona parte
sum fuit: &

quoad part
illam, qua q

blico, quod
non sit pars

tio promitt
Ad quartū
tū ad antid
committit,
conferat pr
tū esset pl
tur in paci
su videretur,
tur, nec tur
antidotalis

Tum per alia ponenda in dicto cap. fin. præfertim illud S. Tho. c. 2. q. 50. ar. 3. recept. q. 2. quod quamvis constitui possit in aliqua Ecclesia, ut fiat sup-
 plicatio in funere eius, qui tantum dederit, non tamen ne fiat
 pro eo, qui tantum non dederit.

Ad secundū, quod consueta dari pro actibus spiritualibus iam
 præstitis licite possunt accipi antequam præstentur, imo & in-
 terdum peti ad impediendas contentiones, & molestias, quæ a-
 lioqui probabiliter putantur futura, quod determinat Caietanus.

Ad tertium, quod est simonia cōventionalis tantū promittere in
 instrumento publico 100. scuta alteri, ut conferat sibi beneficiū
 sine vllō animo emendi illud, nec soluendi illa: licet Caietanus,
 b & Sorus qui eum sequitur e, contradicant, dicentes eum qui
 dem peccare cōmunicando simoniæ mortali alterius, mentien-
 do item, & scandalizando, nō tamen simoniam committendo,
 & ex eo inferentes non teneri relinquere beneficiū eiusmodi
 dolo acquisitum: quia ad essentiam simoniæ non est necessaria
 vera voluntas emendi, quod ipsi præsupponunt, sed sufficit vo-
 luntas faciendi, que dandi aliquid, quod formaliter, vel virtuali-
 ter est temporale pro spirituali consequendo, per dicta d: quod
 in hoc casu fit, cum vnus eorum velit dare spirituale, & alius
 promittere in instrumento publico quocūque animo id faciat.

Verum tamen est quod inferunt, nempe illum non teneri ad
 relinquendum beneficiū ratione talis simoniæ: non quidem
 eorum argumento, scilicet quod non committit simoniam: sed
 quia illa non est realis, sed cōventionalis tantum, quæ, ut prædi-
 ctum est, nec excommunicat, neque annihilat actum, neque ad
 restituendum obligat. Quamvis possit dici simonia realis cō-
 uentio, qua conuenient duo, vnus ad dandum spirituale, alter
 ad dandum instrumentum authenticum promissionis centum,
 si alter daret spirituale promissum, & alter traderet instrumen-
 tum eiusmodi promissum, etiam si nunquam solueret, quia ex
 bona parte impletur promissum, tradendo illud quod promis-
 sum fuit: & ut prædictum est, sufficit eam impleri ex vna parte
 quoad partem promissorum. Non tamen arbitrator esset realem
 illam, qua quis promitteret temporale, etiam instrumento pu-
 blico, quod traderet: quum hoc casu talis traditio instrumenti
 non sit pars rei promissæ, ut in superiori casu, sed solam proba-
 tio promissionis: quod est quotidianum, & ideo notandum e.

Ad quartū, quod conferens beneficiū ei, cui est obligatus tan-
 tū ad antidora, animo se ab illa obligatione liberandi, simoniā
 committit, secundum Innocentium f: quod non est verum, nisi
 conferat pro precio formaliter, vel virtualiter temporali g. Nec
 tunc esset plusquā simonia mentalis secunda h, si non deducere-
 tur in pactū alia remissio, quæ in effectu est donatio i, in quo sen-
 su videtur intellexisse Innocentius k. Sed si res satis perpenda-
 tur, nec tunc est simonia: quia nullū debitum legale, sed solum
 antidorale remittitur, quod nō habet vim pretij, ut S. Thomas

clarius

c 2. q. 50. ar. 3. recept. q. 2.

a In summa, verb. simonia & per supra dicta probatur.
 b In 2. tom. opusculorum opus. q. 2. c Lib 9. qu. 2. ar. 1. de iusti. & iur.

d Sep. n. 1000

e l. legani ff. de liber. leg. f In ca. tuum de xrac. & qualr. g Per supra dicta. h De qua, nn. 103. i Ca. veniens de testam. k Vbi supra, Felin. cap. ad audientiam, x. de rescip. nu. 10.

ca. 2. q. 78.
art. 2. ad 2.

clarius aperit *a*, & probat consuetudo S. Sedis Apostolica, & omnium prelatorum, qui conferunt beneficia his, qui beneficii sunt de se, vel suis Ecclesijs, vel Repub. quibus sunt obligati sola antidotali obligatione.

b Per extra.
mag. 2. de si-
mon.
c In d. ca. tuā,
de stat. &
qualit.
d In c. tanta,
de simon.

Ad quintum, quod mediator simonię committit eam, & excommunicatur *b*. Imo & dans mediatori, seu intercessori, ut procurat sibi collationem beneficii, secundum Innocentium *c*, quem ibi Anton. Panor. & Bellem. sequuntur, & idem Innoc. *d*, quem ibi Felinus sequitur: quia ut ille ait, paria sunt dare collatori, & dare tertio, ut moneat collatorem ad conferendum, nisi daretur illi quod deceret pro labore, quem suscipit in semel, vel frequenter adeundo collatorem, & redeundo ab eo, vel in compensationem alicuius interesse considerabilis, dāni, vel lucri cessantis ipsius mediatoris, vel nisi daret principaliter ad ineundam amicitiam, & secundo, ut postea per illa moueretur ad monendum collatorem, ut cōferat ei beneficiū per predicta. Per que, & hoc proximum dictum videtur saluari, qui dat munera a manu, a lingua, vel obsequio familiari Papæ principaliter ad ineundam amicitiam cum illo, & secundo, & ut impetret ei a Papa aliquod beneficium cum se ad id occasio obtulerit, & postea occasione oblata sine alia illicita conventionione impetrat illud. Secus autē esset si principaliter daret ei, ut rogaret Papam pro eo, vel ut obtineret ei beneficium: quo casu intelligendus est Sotus *e*, & Sylve. *f* contrarium significantes.

e Lib. 6. q. 7.
art. 3. col. 2.
de iust. & iu.
f Verb. simo-
nia, q. 6.
g 2. 2. q. 109.
art. 6. ad 2.
h Vbi supra
i In d. ca. tuā

107 Ad sextum, quod non est simonia conferre propter consanguinitatem, secundum S. Thomam *g*, quidquid aliqui parum caute dicant: quia illa nec emitur, nec venditur, nec villo contractu non gratuito queritur: quod ad simoniam requiritur per eius definitionem: quod & Sotus *h* probat, quamvis conferens ob illam principaliter peccat, secundum Innocentium *i*, non tamen incurrit censuram, qua simoniacus involuitur. Idē eadem ratione dicendum de conferente ob amicitiam, licet ob eam indigno conferret. Idem puto de illo, qui pro se indigno precatus collatorem, obtinet beneficium, nisi preces pro pretio fiant, & accipiatur, quo casu intelligendus est S. Thom. *k*. Idem de hypocrita, qui ob laudem humanam spiritualia facit, sed alia ratione, scilicet, quia non dat quidquam spirituale propter laudem, secundum eundem S. Tho. *l* nam si daret, vel faceret in pretium laudis, simoniacus esset, per prædicta.

k 2. 2. q. 100.
art. 5. ad 3.

l Vbi supra
ad 4.

Ad septimum respondeo, quod simonia realis committitur ab eo, qui habito ab Hispania nuntio de aliquo beneficio vacante, convenit cum aliquo Papæ familiari, ut impetret illud ab eo pro se: & quod ipse cōsentiet certæ pensioni a Papa cōstituendę. Et postea familiaris impetrat illud pro eodem monitore, qui cōstitit prædictę pensionis cōstitutioni, & expediūt literas nulla mentione facta Papæ de cōventionione pensionis constituendę: quia est cōventio simoniaca ab utraque parte executā, ut patet. Idē & for-

& fortius est
duobus bene
in caput vniu
æquo vtilitas
eis, qui ea sibi
fuerunt nulli
riat alterum
pensatum: quod

Ad octimum
spanis, inter
ret de vacante
a Papa illa, &
nuntiationes
id necessaria
ut alter mon
vellet, sine v
rali iari inest
ipse impetra
voluntate: quod
simoniam, v

Ad nonnum
cante benefi
Papæ, qui ob
spano quem
rem facta pa
sentiet, & ad
nat illum, & d
dicto facta m
plera ab vtra
illa nil nouit
eum, & ille c

Ad decimum
id est, adiect
fieret in mar
feruam a c
uis permissi
tio alterius, c
cōventionone
clausulam ad
nō aliter, ne
tellectum &
stolica bene
quibus sunt
vel aliud tēp
de dādo, v
aduersarij, &
quam sedis

& fortius est dicendū de illis, qui habito ex Hispania nūtio de duobus beneficijs vacantibus, cōueniunt vt vtrumque illorum in caput vnius eorum impetretur, & inter ambos diuidatur ex æquo vtilitas eorū, & impēsa faciēda in soluēdis pensionibus eis, qui ea sibi impetrant. Et postea is, in cuius caput impetrata fuerunt, nulla de huiusmodi cōuentione facta mentione, renūtiat alterum in fauorem alterius, qui contribuit dimidium impensarum: quoniam est simonia ab vtraque parte completa.

Ad octauum, quod simonia realis admissa fuit à duobus Hispanis, inter quos conuenit, vt alter existens in Hispania mone- ret de vacantibus alterum residentem in curia, & is impetraret à Papa illa, & diuiderentur ex æquo vtilitas & impensa per re- nuntiationes per mutationes, vel pensionum constitutiones ad id necessarias. Contra tamen puto de his, inter quos conuenit, vt alter mone- ret, & alter impetraret vtrique, vel vtri eorum velle, sine vlla obligatione ciuili alia ab antidotali, quæ natu- rali iuri inest, vt beneficienti beneficiamus *a*, & postea libere ipse impetrat & resignat, vel consentit pensioni pro sua libera voluntate: quia expressio eorum, quæ tacite insunt, non inducit simoniam, vt prædictum est post Felinum *b*.

Ad nonum, quod admittit simoniam, qui habito nuntio de va- cante beneficio in Hispania, notum facit illud alicui familiari Papa, qui obtinet ab eo gratiam conferendi illud cuilibet Hi- spano quem ipse nominabit: & postea nominat illum monen- tem facto pacto, quod illi vel illi pensioni annuente Papa con- sentiet, & ad securitatem eius necessaria faciet: & postea nomi- nat illum, & ille consentit pensioni prædictæ nulla de pacto præ- dicto facta mentione Papæ, quia est conuentio simoniaca, cō- plera ab vtraque parte, & non purgata auctoritate eius qui de illa nil nouit. Secus autem si nullo pacto præcedente nominaret eum, & ille cōfentiret quia nulla cōuentione illicita interueniret.

Ad decimum dico primo, quod renuntiatio facta in fauore alterius, id est, adiecto modo, vt conferatur illi, vel illi, est simonia *c*. Nisi fieret in manibus Papæ secundum stylum Curie à multis seculis seruatum, à quo tamen cœpit recedere S. D. N. Greg. XIII. quā- uis permittit, vt vna cum renūtiatione vnius præsentetur peti- tio alterius, cui renuntians vellet cōferri. Quibus cōsequens est cōuentionem, quæ alias esset simoniaca, desinere esse talē per clausulam adiectam, si, & quatenus S. Sedi Apost. placuerit, & nō aliter, nec alio modo. Quod receptissimum est: sed male in- tellectum & peius seruatum ab his, qui prius quam Sedis Apo- stolicæ beneplacitum accedat, eā, saltē ex parte exequentur. E- quibus sunt renūtiarij, qui promittūt renūtiarijs pensionē, vel aliud tēporale, si Papæ placuerit. Et qui faciunt cōcordiam de dādo, vel faciēdo aliquid tēporarium pro quærendo iure aduersarij, & postea prius præstāt promissa, vel partem eorum, quam sedis Aposto. beneplacitum accedat, vt sentit Gomez *a*.

a Iux. l. si nō
fortem, pa-
rag. liberum
adiunda gl.
siqul. ff. de
condi. ind.
b in c. ad au-
dientiam de
rescript. nu.
10. in specie
hoc dicitur.

c Iux. glof. e.
ex part. 1. do.
offic. dele. &
cum pridem
de pōd.

a In regula
Cancel. de
Tres. q. 126

Secus

Secundo, quod renunciatio beneficii facta, etiam in manibus inferioris ea intentione, ut conferatur alicui cognato renuntiantis, vel alij, nulla conditione, modo, vel pacto expressis valet: & renuntians non admittit simoniam, etiam mentalem, secundum glossam solemnem *b*, & expressam sententiam gravissimi hac in re auctoris S. Antonini *c*, quam etiam Panor. & Dec. & citati per eos incaute teneant cum admittere mentalem; quod palam est falsum: quia nullatenus convenit ei definitio simoniae supra posita *d*: cum nulla emptio, vel venditio actualis, vel virtualis, nec ullus contractus non gratuitus, nec ulla voluntas faciendi aliquid horum etiam tale, quale in proximo quaesiro diximus, interueniat, ut palam est: & cauius loquitur idem Decius *e*, quamuis si vellet renunciare principaliter ob cognationem, vel ut conferatur indigno, eo peccaret, non tamen peccatum simoniae, sed aliud iniustitiae, vel acceptionis personae inordinate conceptae, vel procuratae. Pro quo facit, quod mandatum datum ad renunciandum beneficium in manibus ordinarij liberum, & ad petendum ab eo post renuntiationem liberum, ut provideat illi, vel illi, non est simoniacum, imo valet, & renunciatio virtute illius facta, & collatio ad petitionem mandatarij consecuta sunt valida, ut Rota declaravit, testante Cassadoro *f*. Et negari non potest ex illo mandato colligi intentionem renuntiantis fuisse, ut conferretur nominato per eum: sed quia non fuit id positum sub pacto, modo, vel conditione, cessabit simonia. Et quod his non obstat extrauagans Pij V. de confidentia, annotabitur infra super ea. Quamuis certum sit, quod velle renunciare cum pacto, vel modo, ut detur illi, vel illi, est simonia mortalis, etiam si nulla subsequatur renunciatio cum pacto, vel sine pacto, per dicta *g*.

108 Ad undecimum de committente simoniam cum Papa *h*, dico primo, quidquid alias hoc in loco scripserim, alios in alijs sequutus, Papam peccare posse peccatum simoniae in emptione & venditione cuiuslibet rei spiritualis, sicut quilibet alius homo: quia sunt verba S. Thomae *b*. Ex quo inferitur primo, non posse ipsum liberare a peccato simoniae alium vendentem, vel emmentem ab ipso rem spiritualem, qua parte est spiritualis: quia nec se ipsum potest ab eo excusare.

Secundo, quod Papa non potest efficere, ut actus, qui est simoniacus iure naturali, vel diuino absque admitticulo iuris humani desinat esse simoniacus: quia sua Sanctitas subest illis legibus, saltem quoad vim directiuam, secundum eundem S. Thomam receptum *c*.

Tertio, quod Papa potest rem, cuius spiritualitas iure tantum humano inducta est, frangendo, vel mutuando efficere profanam, ut diximus *d*, imo & alij prelati ex iusta causa id facere possunt *e*. *Quarto*, quod Papa potest rem spirituale, quae constat ex spirituali & temporali, ut calix, & vestes sacrae, emere, & vendere quoad partem temporalem, etiam integram, & sanam asque prauiam execra-

b Ca. ordinationes, 1. q. 1. verbo pretio communiter receptam. c. 2. part. tit. n. c. 2. para. 11. d. Num. 100.

e Confil. 741. ad secundum.

g In decis. 2. de simon.

h Supra nu. 100.

b 2. 2. q. 100. art. 1. ad 7.

c 2. 2. qu. 69. art. 5. *d* In cap. non liceat Papa, para. 7. d. 10. *e* Arg. c. autem, 17. qu. 2.

execratione
ex S. Thomae
plus accipit
S. Thomae g

Quinto in
tutam con
libus, etiam
ne alius ea
mano, cui n

Sexto, quo
omnes, qui
alias esset si
facta differre
eadem ratio
& Felinus e
statutis com
tantum a pe
tum homin
consulebat l
munius dic
lum Curie,
tanus contr
norm. quan

Septimo, q
vendens be
quidam aut
quod non, f
quibus est E
quantur, co
soluti sumus
rituale, ut h
solum datu
ecclesiastica
tae, & add
rituale, ut h
non illa rece
bile. Et con
iurum, cui or
vendito be
cale est i. u
ius patrona
bus etiam Ca
qua beneficia
antecedent
preter Chri
denter, & p
quod ius de

execratione, vel contractione, qua mutatur forma, vt colligitur ex S. Thoma. f. Imo & alij prælati ad vsum ecclesiasticum nihil plus accipiendo ratione spiritualitatis, vt satis colligitur ex cod. S. Thom. g. Quamuis non ad vsus profanos h.

Quinto inferitur, quod Papa nullam pœnam temporalem statuat contra simoniacos, etiam qui sunt tales in rebus spiritualibus, etiam à Deo solo institutis incurrit: & quod potest facere ne alius eã incurrat; quia omnis talis pœna est inducta iure humano, cui non subest ipse, & potest alios eximere, per prædicta.

Sexto, quod auctoritas eius de facto eximit à pœnis simoniae omnes, qui cum eo, vel cum consensu eius faciunt actum, qui alias esset simoniacus: esto quod expresse eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simonias: quia quoad pœnas eadem ratio militat in vtraque. Et ideo quidquid dicat Panor. & Felinus eum limitans h, in rebus spiritualibus à solo Deo institutis commissa, veritas habet, quod non eximit à culpa, sed tantum à pœna simoniae & à culpa, & pœna simoniae, iure tantum humano prohibet, tum per prædicta, tum per l. quidam consulebat l, & ea quæ de certa scientia Principis verius & communius dicuntur ab ijs, quos late citat Felinus m. Tum per stylum Curie, qui hoc seruat, vt satis testatur Cassado. n. licet Caietanus contrarium iudicanerit esse verius, sequutus in hoc Panorm. quamuis sub finem se remittat iuribus.

Septimo, quod ex his est haurienda decisio questionis, An Papa vendens beneficium, & emens illud committat simoniam? Et quidam aiunt absolute quod nunquam. Alij quod semper. Alij quod non, si beneficium est simplex, si autem est curatum, sic. E quibus est Panormitanus h. Quorum primorum opinionem sequuntur communiter Theologi, quos sequitur Caieta. nosque soluti sumus sequi hoc syllogismo firmo in Barbara: Omne spirituale, vt hic sumitur, est inuendibile iure naturali & diuino d, nō solum datum, vel institutum immediate à solo Deo, sed etiam ab ecclesiastica potestate supernaturaliter diuinitus ei data, per di- & adducta per Caietanum f. At omne beneficium est ius spirituale, vt hic sumitur g, & tradit S. Tho. h à quo nullus etiã Canonista recedit. Ergo omne beneficium ecclesiasticum est inuendibile. Et confirmatur: ius spirituale clericale est à Deo solo institutum, cui omnia beneficia sunt annexa: & quidem à deo, quod vendito beneficio censetur venditum ius clericale i, & ius clericale est inuendibile, per prædicta. Confirmatur etiam eo, quod ius patronatus est inuendibile k, & tenet S. Thomas l ab omnibus etiã Canonistis receptus: quod tamen est minus spirituale, quã beneficium, quippe quod cadit in laicum tanquam spirituale, antecedenter non præsupponens clericatum, nec aliud spirituale, præter Christianismum, cum tamen beneficium sit tale dependenter, & præsupponens clericatum m. Confirmatur item eo, quod ius decimarum est inuendibile: quia deputatum ab Ecclesia ministris

f. 2. q. 10. ar. 4. g. Lib. 4. sent. dist. 23. qu. 3. art. 1. & 2. h. Per reg. scilicet Deo de reg. iur. li. 6. & c. cõperrimus de cõsec. dist. 2.

i. In repet. parag. qui vero, c. extirpanda de præb. sub fin. k. In c. de cõsec. sub fin. de re iud. l. ff. de re iud. & l. idem Vlpianus, ff. de excus. tur. m. In c. cõinter, de excep. n. Decis. 2. de simon.

a. In 2. 2. qu. 100. ar. 6. ad 5. b. Ca. de simon. & in c. extirpanda parag. qui vero, de præbend. ar. 83. c. 2. Tomo tract. 9. qu. 1. d. Ca. qui iudet, l. qu. 1. c. quam pio, eadem qu. 2. e. Sup. cod. num. 99. f. Vbi supra. g. Ca. dilectio de præbend. h. 2. 2. q. 100. ar. 1. 7. i. Capis quis obiectis, r. q. 3. k. Ca. de iur. patr. l. Vbi supra. m. Cap. cum adeo de rescript. & c. ex literis, de transi.

in Ibidem.
o In ep. alta
re 1. qu. 3.

ministris eius, vt ipsemet S. Thomas ab omnibus receptus
ait, & probaturo.

Octauo infertur, quod quidquid aliqui facile detrahant, nō ar-
bitror vllum Papā vlla beneficia vnuquam si impliciter veditisse
cōtra conclusionem prædictam: quamuis ceperit aliqua nō via
vditionis, nec permutationis, nec alius cōtractus: nō grati:
sed alijs vijs iustis. Quæ colliguntur ex eo, quod potest beneficia
extinguere, & alia alijs vnire, diuidere, & redditus eorum augere
& diminueret. Potest etiā partem reddituum eorum vacantium,
& nō vacantium de consensu beneficiariorum, imo & sine illo
ex iusta causa applicare alicui bello pio, vel alijs pijs operibus, &
necessitatibus Sedis Apostolicæ, vel alterius, & in iustā pensio-
nem aliquibus: ac cōsequenter annatas, vel compositiones ne-
cessitatibus Sedis Apostolicæ, vel alijs pijs operibus applicare.

p Ca. ex par
te, de const. &
e. maioribus
& e. extirpan-
dæ, in princ.
& par. qui
vero, de præ-
ben. cap. licet
vni re, de ex-
cessi. prælati
eis adnotat.
a Vbi supra.

Nono, quod quāuis Theologorum sententiam, quam omnium
profundissime cōfirmat Caietanus a sequi solē, puto tamē no-
uissime tenendu, *primo* Caietanum dicere quædā quali meta-
physice in illo tractatu, quæ nō satis probat. *Secundo*, quod Papa
sua potestate absoluta, & plena potest vendere absque peccato
ex iusta causa beneficia, quoad partem quā habet pecuniariam
& temporariā: sicut potest vendere alia spiritualia, quæ cōstant
partim ex spirituali, & partim ex re pecuniaria: quauis sit calix,
vestis, & vasa consecrata. Tum quod eadē ratio est in omnibus.
Tum quia id quod dicitur vendentem absolute beneficium, vel
aliam rem, quæ cōstat ex re spirituali & pecuniaria præsumi, vel
videri vendere vtrumque, est verū quoad præsumptionem, &
nō quoad veritatem, quæ tollit eā, si est ei cōtraria, & ita nō in-
cluderet illum, qui vere solum temporale intēderet vendere: &
minus illum, qui expresse protestaretur se solum intēdere ven-
dere illam, quoad partem temporalem. Tum quia omnes cōfi-
tentur nō solum Papam, sed etiam omnes alios Prælatos posse
vendere calicem, vel aliam rem cōsecratam, etiā integrā Eccle-
siæ, vel clericis ad vsum spiritualem, quod quotidie fit. Tū quia
nemo negare potest, posse Papā ex causa iusta donare, & ven-
dere, vel permutare aliquā rem immobilem vnus Ecclesiæ pro
alia alterius Ecclesiæ, etiam profana: & aliquā partem reddituum
vnus Ecclesiæ pro aliqua re alterius Ecclesiæ, vel etiā laici: quod
quidquid dicat Caietanus, efficaciter probat e. ad questiones 4.
Tum quia sic vendendo, donando, vel permutando nihil spiri-
tuale vendit, donat, vel permutat, sed solum temporale. Tū quia
non obstat illud argumentum quod suum Achillem facit Caietanus,
scilicet, quod omnia beneficia Ecclesiastica sunt annexa
iuri clericali consequenter: quia nō sunt ita annexa, vt nequeat
auctoritate Papæ separari multis modis, vt prædictum est. Tum
quia etiam aurum, argentum, & fericum calicis, & vestis conse-
cratorū est annexum calici, & vesti consecratis, imo magis quā
redditus beneficio: attamen Papa potest ex iusta causa vendere
illud

b Iux. prædi-
ctum, ca. quis
obiecit.
c Cap. tua de
sponsal.

d Et omnes
ait de rerum
permut.

illud aurum
nō mutata
reditus mil-
tus habet is
tibus episc
conus tene
nō ita ann
tē Apostoli
clericali, sic
materia, ne
cōtrariam p
id, quod Ca
somnia ma
strū hūc sen
licet Panon
reprehendi
lis vendere;
vtrumque v
lem, & neut
curā, vel ius
li, & diuino
vestes sacra
lem, siue cō
ratur, scilic
tualibus, qu
sunt tales, f
Papæ siue S
quā benepl
sub cōditio
hil prodest
li execution
109 Ad du
dentium qu
illam, qua q
nuntium
re, & sine v
ad illud ita
gratius, ne
re naturali v
stat. Et eade
beneficium
spe, quod ill
vel sui ipsius
ctum, nullus
est solo iure
gātibus fel.
tis, probatu

illud aurum, argentum, & sericum alij Ecclesiæ, vel clerico, etiã
 nõ mutata forma e. Ergo etiam ex iusta causa poterit vendere
 redditus mille ducatorũ alicuius episcopatus, vel archidiacona-
 tus habetis redditus decem milliũ, etiã nõ separãdo illos à redi-
 tibus episcopatus, vel archidiaconatus, & eã lege, vt archidia-
 conus teneatur illa quotannis soluere. Reditus enim beneficij
 nõ ita annexi sunt iuri clericali, quod nõ possint auctoritate sal-
 tẽ Apostolica, diuidi, & vëdi, saluo existente, & nõ vendito iure
 clericali, sicut venditur pars materiæ calicis, nõ vëdita eius tota
 materia, neque cõsecratione eius. Et Canonista, qui tenuerunt
 cõtrariam partem communis Theologorum noluerunt dicere
 id, quod Caietanus imponit eis, nimium notã eos, & nec per
 somniũ imaginati sunt illa eius quasi metaphysica, sed in no-
 strũ hũc sensum videntur dixisse, Papã posse vendere beneficia,
 licet Panormitanus distinguendo inter curata & simplicia iure
 reprehendi possit, quia noluerũt dicere, quod plus rei spiritua-
 lis vendere, possit vendendo curata, quam simplicia, sed quod
 vtrumque vendere potest ex iusta causa quoad partẽ tempora-
 lem, & neutrũ quoad partẽ spiritualem, quoad ius exercendi
 curã, vel ius clericale ministrãdi officia diuina, cui iure natura-
 li, & diuino debetur stipendiũ. Sicut potest vendere calicem, &
 vestes sacras quoad partem temporalem, & nõ quoad spiritua-
 lem, siue cõsecrationẽ. Adde ijs illud, in quo saepe grauitè er-
 ratur, scilicet, quod concordie, & aliæ dispositiones super spiri-
 tualibus, quæ sine Papæ consensu factæ essent simoniacæ, non
 sunt tales, si fiãt eum clausula, saluo, vel reseruatõ beneplacito
 Papæ, siue S. Sedis Apostolicæ, quæ tamen si exequuntur ante
 quã beneplacitum eius impetretur, sunt simoniacæ: quia fiunt
 sub cõditione, si Papa voluerit a, & dispositio conditionalis ni-
 hil prodest, donec conditio impleatur b, & ideo cauendum à ta-
 li executione, quæ inducit censuras, & annihilat actum.

109 Ad duodecimum, quod ex responsione ad decimam præce-
 dentium questionum sequitur, nõ esse simoniacam cõfidentia
 illam, qua quis confidit, quod collator conferet beneficium re-
 nuntiatum illi, cui renuntians volet, post renuntiationem libe-
 re, & sine vllõ pacto, & modo, aut quod patronus presentabit
 ad illud ita renuntiatum: quia nullus in ea re contractus non
 gratius, nec voluntas illum faciendi interuenit, neque vllõ iu-
 re naturali vel diuino talis fiducia prohibetur, si aliud non ob-
 stat. Et eadem ratione non est cõfidentia simoniaca, conferre
 beneficium, vel procurare vt conferatur alicui ea intentione, &
 spe, quod ille aliquãdo cedet in fauorẽ alterius à se nominandi,
 vel sui ipsius conferentis, vel procuratis: dummodo nullum pa-
 ctum, nullus modus, & nulla conditio adijciatur, quod certum
 est solo iure antiquo attentõ. Et quod idẽ sit attentis extraua-
 gantibus fel. rec. Pij IV. & Pij V. super cõfidentia beneficiorũ edi-
 tis, probatur efficaciter eo quod illæ nihil prohibet, quod ante
 illas

e Vt supra
 dictum est.

a Arg. li. 5. re-
 statore, ff. de
 condi. & de-
 monst.

b Cap. si pro-
 te, de rescri-
 l. 6. & parag.
 omnis Infr. de
 verb. obligat.

illas non fuisset prohibitū: solum enim disponunt contra confidentiam illicitam beneficalem, & non omnem, sed tantum simoniacam, qualis non erat omnis confidentia beneficalis. Tū quia confidentia in genere est certa spes de re aliqua, quod ita fuit, est, vel erit, & interdum sonat in bonam partem, ut in illo: *In Domino confido.* & interdum in malum b. *Qui confidunt in eis.* & consequenter est confidentia licita, & confidentia illicita: licita est, qua quis ordinate sperat, illicita qua inordinate. Tum quia hoc consequitur, quod confidentia beneficalis est duplex, licita, qualis est illa, qua quis ordinate confidit, quod collator conferet beneficiū fratri suo cum primis eo digno, & illicita, qualis est ea, qua quis inordinate confidit, quod collator conferet beneficiū suo fratri eo indigno c. Tum quia confidentia illicita beneficalis est duplex. Altera simoniaca, qualis illa, qua quis confidit, quod collator conferet beneficiū mediante pretio, pacto, modo, vel cōditione expressa, vel tacita digno, vel indigno. Altera non simoniaca, qualis est illa, qua quis cōfidit, quod collator conferet beneficiū ob cognationem, vel amicitia indigno: sine tamen pretij, pacti, modi, vel conditionis interuentu.

Quod autem extrauagantes prædictæ non sint editæ contra omnem confidentiam beneficalem, sed tantum contra illicitam, nec contra omnem illicitam, sed tantum contra illicitam simoniacam patet. *Primo*, quod principium extrauagantis Pij IV. sic habet: *Sane licet dudum, cum certam simoniace prauitatis speciem, quam beneficiorum confidentiam vocant, &c.* Et ex principio colligitur intentio disponentis d. *Secundo*, quod mox declarat se loqui de confidentia, qua quis accepit custodiam, alieni beneficii cū pacto, ut postea cedat alteri. *Tertio*, quod postea ter se restringit ad eam, adiciens verbis. *Confidentiam* verbum *Huiusmodi*, quod restringit ad prædicta e. *Quarto*, quod Pius V. de eadem omnino confidentia disponit, de qua Pius IV. ut tam ex proœmio, quam reliquo contextu palam colligitur. *Quinto*, quod declarant præteritas, de quibus agunt, confidentias fuisse illicitas: quod non potuisset iuste fieri, nisi ante fuissent prohibitæ, cum lex non extendatur ad præteritas: & ita quæ confidentia ante illas erat licita, etiam nunc est licita, & e contrario, quæ nunc est illicita, ante erat illicita, & quæ illicita nunc est simoniaca, antea erat simoniaca, & quæ antea non erat simoniaca, nec nunc est simoniaca, licet iuste præsumi possit in foro exteriori per modos ad id inductos à Pio V. per extrauagantem, cuius tenor sequitur, *Pius Episcopus, &c.*

110 *Intolerabilis.* & infra. *Bene quidem, & prouidenter felic. recor. Pius Papa IV. prædecessor noster, ad tollendam fiduciariæ mancipationis beneficiorum ecclesiasticorum corruptelam, statuit & decreuit, ut ipso iure vacarent Ecclesia, monasteria, cæteraque beneficia ecclesiastica in confidentiam à quibuscunque etiam S. R. E. Cardinalibus cuiusvis persone contemplatione, vel intuitu recepta, liberam illorum dispositio-*
nem sibi & sui concessionem illas transferentibus, & aliaque etiam fierent. At etiam collationes, confirmationes, & aliaque beneficia, nec riam, ac etiam aliasque facultates proprio, ac ad patronorum præ expressi: siue occasione factas, monasteria, & rationi reseruatæ coniecturas legitimas confidentias huiusmodi dicari, & definitur tegerit attentaretur, & infra cogantur ad sacrosancti clericali, ut ad nomine lites agant, ut purgato delicti deponunt, & ipsi statuant, & si mi, ut beneficia nuntiant in alio ecclesiasticis alant, & interdum eorum rerum, aut re Apost. sunt onsti, aut ecclesia ecclesiastica tum suum dispendium plerique ordinis deponenda beneficia faciunt, & tunc, quibuslibet, & disciplinatur, & patitur exitium audaciam statumus, ut serium, aut

Phil. 10.
b. Phil. 113.

c. Arg. c. cum
incundis, par
rag. 8. de
elect.

d. l. fin. ff. de
hæret. instit.

e. l. huiusmodi.
di. ff. de leg. 2.

f. Cap. 2. & ca.
fin. de constit.

tem sibi & A post. sedi reseruando: nec valent ipsorum collationes seu concessionem, nec fructuum, nec pensionum reservationes, nec facultates illas transferendi, nec regrediendi, seu accedendi, & ingrediendi ad Ecclesias, monasteria & beneficia supradicta, illaque recipientes fructus, pensiones, & alias res eorundem indubite perciperent. Prohibens quibuscunque etiam sub censuris ecclesiasticis, ne quid huiusmodi amplius audeant. At etiam decreuit omnes, & quascunque provisiones, praefectiones, collationes, commendas, & alias dispositiones de Ecclesijs, monasterijs, & beneficijs, nec non reservationes fructuum, pensionum, rerum, & tutiorum, ac etiam transferendi, egrediendi, accedendi, & ingrediendi, aliasque facultates, sine per se, siue futuros Romanos Pontifices oritur mota proprio, ac consistorialiter, siue etiam per ordinarios collatores, etiam ad patronorum praesentationem, cum interuentu confidentiae huiusmodi, siue expressae siue occultae ac de iure praesumptio, & alias contra praedicta pro tempore factas, nullius momenti fore, nec cuiquam suffragari: sed Ecclesias, monasteria, & beneficia huiusmodi ipso iure vacare, ac praedicta dispositioni reseruata esse: sicque per quoscunque etiam per praesumptiones & coniecturas legitimas & alias eorum arbitrio procedendo (cura alioqui confidentias huiusmodi in lucem erui, & probari non posse constaret) iudicari, & desiniri debere. Nec non irritum, & inane quidquid secus contigerit attentari, quemadmodum consuetu super his literis plenius continetur, & infra. Multi n. ipsa beneficia iure retinere nequeunt: aij ne cogantur ad sacros ordines, & ad residentiam, ad incedendum in habitu clericali, vt ad bellum proficiantur, vt inimicos occidant, alij vt alieno nomine lites agant, aut defendant: alij propter crimina incapaces: quidam vt purgato delicto, vel absolutione consecuta illa repetant, eadem in alios deponunt, & in plerisque fructus ipsorum aut eis ministrantur, aut quibus ipsi statuant, sepe laicis, & inhabilibus, plerique vel senes, vel infirmi, vt beneficia in domibus suis perpetuent, illa renuntiant, & renuntiant in alios, qui vel profanam familiam cedentium de fructibus ecclesiasticis alant, vel illa etiam in infantibus, aut in seculis asseruent, factis interdum circuitu rei refectionis cum reservatione fructuum, & aliarum rerum, aut accessu praesertim ab illis qui praestandorum iurium Camere A post. sunt immunes. Alij aut incapaces, aut alijs beneficijs ecclesiasticis, aut eccle. ordini sese mancipare refugientes, aut mere laici beneficia ecclesiastica alijs conferenda procurant, vt de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illarum. Ad haec plerique ordinarij, & alij collatores, ac etiam patroni laici curant deponenda beneficia, vt fructus, seu pensiones capiant eorundem, & hisve faciunt ministrari. Alia item per multa eiusmodi admittuntur, quibus immaculata rerum diuinarum puritas impiè violatur, discipline ecclesiasticae nervus dirumpitur, & imminens patratur exitium animarum. Quare nos volentes periculosam talium audaciam noui iuris subsidio cohibere praesertim auctoritate statuimus, vt si quis quacumque auctoritate Ecclesiam, vel monasterium, aut aliud beneficium ecclesiasticum quacumque ex reservatione,

gnatione, vel cessione cuiuscunque personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis cum regressu, vel accessu, etiam sola admittentis intentione receperit, ut illa, vel illud etiam in euentum regressus, vel accessus, eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur: aut illius fructus, vel eorum pars alijs, vel alijs concedantur, vel pensiones soluantur ex eisdem, hæc confidentia censetur. Item si ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium ecclesiasticum quous modo vacans, ea conditione tacita, vel expressa, ut postea in alterum pro arbitrio collatoris seu alterius cuiuscunque contra iuris communis ordinationem disponatur, sine ut de eo prorsus fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius, relinquat & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium, scripto aut verbo iusserit, seu significauerit, persoluat; & pariter si a patrono etiam laico, vel alteri presentatori, seu electori contigerit, aut contingat id fieri. Ad hæc si clericus prædictæ Camere, aut Cardinalis, aut alius à solutione iurium ipsius Camere vel etiam Cancellariæ Apostolicæ exemptus post resignationem, vel cessionem alicuius extranei de Ecclesia, monasterio, vel alio beneficio ecclesiastico in se Apostolicæ vel alia auctoritate factam & admissam, illam vel illud etiam confectis literis Apostolicis, & possessione apprehensa in eundem resignantem vel cedentem modico spatio interiecto, veluti duorum, aut trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retrocessione fructus Ecclesiæ seu monasterij, aut beneficij, vel eorum pars, seu pensio, seu quid aliud super illis reseruatum, aut regressus seu accessus, & ingressus ad illa vel illud ipsi clerico, vel Cardinali, aut alijs exempto sit fuerit vè concessus. Postremo si quis crimine aliquo absolutus, aut cum quo super irregularitate dispensatum est, denuo receperit, quacunque auctoritate Ecclesiæ, monasterij, vel aliud beneficium ecclesiasticum, quod ante vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quouis horum casuum confidentia præmitas sit contracta, casusque huiusmodi literis prædictis comprehendantur, ac si illis speciatim expressi fuissent: licet ipsum confidentia crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum. Ad probandum vero plene confidentiarum abusu, inter alias etiam hæc præsumptiones, & coniecturæ habeantur legitime, videlicet si quis post cessionem ab se Ecclesiæ, vel monasterij, aut beneficij, & publicatam resignationem seu cessionem, captamque à successore possessionem, sese in illa vel illo, seu rebus illius per se vel alium, seu alios de facto iniecerit, aut fructus perceperit, aut quicumque successor illi, vel eius propinquus, ipsos, aut partem aliquam remiserit eorundem: si recipiens beneficium constituerit dimittentem, vel eius parentes, aut propinquos procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus beneficij dimissi, & illi, vel illis de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit, si vel sola procuratoris depositione, vel libris rational. mensariorum ex parte dimittentis ex-

positio

positio, quæ per
se pro ea necess
alicui facta qua
lum seu alios in
quoquomodo, de
manus possessor
illo postmodum
cunque. Teste
leant præsumpt
nes, & coniect
minos, & ceter
nium recipi po
etiam vana fid
perseueret: v
prohibeatur, &
stria, beneficia
dentia vitio r
pissentis ceter
runt in futuro
gnitibus, adm
sub dicta reser
nibus, & alijs
ficijs temporal
habiles decern
tia innodamus
quam à Rom
&c. Datum
Millesimo qui
stri anno quart
Ex qua nota
fuit a, induc
beneficialis,
iuuare illam
probat. Ita
ro interiori c
quibus statui
præsumenda
Secundo no
necialis est
mitur vel ven
acta, nec ind
tur, ut dictur
pit beneficiu
quod promi
latio ei facta
ctuum, quos
Tertio nota

petitio, qua personam recipientis concernit, profecta sit, simulque expen-
 se pro ea necessariae ab illo factae fuerint. Denique si quis pro concessione
 alicui facta quacunque auctoritate de beneficio ecclesiastico per se, vel a-
 lium seu alios interceserit, vel alias negotio concessionis sese immiscuerit
 quoquomodo, deinde aliquid de fructibus talis beneficii de facto etiam per
 manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de
 illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum quando-
 cunque. Testes autem de quacunque re singulares singulas probare va-
 leant praesumptiones, & coniecturas, pluresque huiusmodi praesumptio-
 nes, & coniecturae plenè probationem faciant in praedictis. Ceterum cri-
 minosi, & ceteri omnes, qui ad prohibendum in casibus simoniae testimo-
 nium recipi possunt ad praedicta omnia admittantur. Sed ne quisquam
 etiam vana fiducia fretus non intendendi contra se iudicij in crimine
 perseueret: utque hoc malum grauioris censura stimulo usquequaque
 prohibeatur, & omnes, & singulos, qui huc usque Ecclesias, mona-
 steria, beneficia, fructus, pensiones, aliasve res intercedente hoc confi-
 dentiae vitio receperunt ac retinent, nisi statim ad se reuersi, & resi-
 piscentes celeri dimissione sibi prospexerint, & quicquid tale admise-
 rint in futurum etiam omnibus, & singulis alijs monasterijs, di-
 gnitatibus, administrationibus, officijs, & beneficijs obtentis, quae pariter
 sub dicta reservatione comprehendi volumus: nec non fructibus, pensio-
 nibus, & alijs rebus Ecclesiasticis: ac etiam Romanae Curiae, & alijs of-
 ficijs temporalibus praesentium auctoritate priuamus, & ad futura in-
 habiles decernimus, & in iuris subsidium excommunicationis senten-
 tia innodamus, à qua nullus nisi in mortis articulo constitutus ab alio
 quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere
 &c. Datum Rome apud S. Petrum annum Incarnationis Dominicae
 Millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Kal. Iun. Pontificatus no-
 stri anno quarto.

Ex qua nota primo, quod intentio praedictorum Piorum non
 fuit a, inducere aliquam prohibitionem nouam confidentiae
 beneficialis, sed Pius IV. intendit renouare antiquam, & Pius V.
 viuare illam inducendo modos probandi eam, quae difficile
 probatur. Itaque quod non intendit asserere esse veram in fo-
 ro interiori confidentiam illicitam simoniacam in casibus, in
 quibus statuit pro tali esse habendam, sed quod in exteriori est
 praesumenda talis.

Secundo nota, quod simonia conuentionalis confidentiae be-
 neficialis est peior alia conuentionali beneficiali, qua palam e-
 mitur vel venditur beneficium: quia per illam non annullantur
 acta, nec inducitur censura, antequam ab vtraque parte implea-
 tur, vt dictum est b: per hanc autem sic: quia simul ac quis acci-
 pit beneficium in confidentiam praedictam, antequam impleat
 quod promisit, ipso iure est excommunicatus, & ipso iure col-
 latio ei facta est nulla, & tenetur ad restitutionem omnium fru-
 ctuum, quos perceperit à die acceptionis.

Tertio nota nouam, & amplam reservationem, qua omnia bene-
 ficia

a Vbi sup
didum e

b Sup n. 102.

ficia collata, & accepta in confidentiam illicitam, & simoniacam sunt reservata Sedis Apost. collationi, qua ratione peior est hæc simonia conventionalis, etiam ex vna tantum parte completa, quam alia realis ex vtraque parte executi: quia non auferit ordinario potestatem conferendi, nec reservat illam Papæ, hæc autem vtrumque facit. Quam ob rem caueant sibi, qui eiusmodi beneficia accipiunt per ordinariorum collationem, vel Papæ provisionem non facta mentione de huiusmodi reservatione, saltem per clausulas generales ad id sufficientes, qua tamen communiter in impetrationibus Apostolicis inseruntur.

Quarto nota, quod non solum collationes per huiusmodi confidentiam factæ sunt nullæ, sed etiam omnes accessus, regressus, pensiones, & alia quæcunque etiam auctoritate Apost. reservata fiduciarijs, siue confidentiarijs huiusmodi, in cessionibus, vel retrocessionibus quibus postea illa admittunt: quorum de numero arbitror esse plurimos, qui debent sibi cauere: salua

c. Mod. ca. nu.
111.

limitatione posita infra c. Quinto nota casum novum, in quo fructus beneficiorum per huiusmodi confidentiam collatorum, & pensionum confidentiarijs constitutarum, reservantur cameræ Papæ à die collationis, & constitutionis, quod est notandum ad consulendum eis qui hac in re peccarunt.

Sexto quod hæc extrauagans in illis verbis: *Sola admittentis intentione*, & in illis, *Conscientia tantum vnius partis*, videtur significare contrarium eius, quod supra responsum est ad quesitum decimum, scilicet quod sola intentio absque pacto renuntiandi beneficium, vt derur alicui non facit simoniam. Sed respondetur quod non intendit asserere per illa verba, quod sola talis intentio constituat in foro interiori simoniam, sed quod probatio eius faciat in exteriori presumi illam. Tum quia, vt supra probatum, est prædicti Pij nil noui prohibuerunt, & Quintus solum addidit, quatuor modos presumendi simoniam in exteriori foro. Tum quia non ait per hoc fieri confidentiam, sed quod censeatur, hoc est, presumatur confidentia, vt in simili habet cap. *fin. a* quod ibi ponderauimus.

a De vsur.

Septimo nota, octo coniecturas ad presumendam simoniacam confidentiam in foro exteriori. *Prima* probatio intentionis, etiã tantum vnius partis, qua tangitur in ver. *Quare*. *Secunda* in ver. *Item*, scilicet quod collator ita cõferat, vel patronus presentet, vt postea de beneficio, vel fructibus eius sic, vel sic disponatur. *Tertia*, in ver. *Ad hæc*, scilicet, quod exemptus à solutione iurium Cuius beneficiũ acceptũ per resignationẽ alicuius etiã post literas expeditas, & possessionẽ acceptam retrocesserit in eundem, reservato sibi aliquo infra spatium duorum, aut trium mensium. *Quarta*, in ver. *Postremo*, quod absolutus à delicto, vel irregularitate denno accepit beneficiũ quod renũtiavit, ante, vel post delictũ, vel incurtam irregularitatem. *Quinta*, in ver. *Ad probandũ*, quod

quod quis p
pra possessio
& fructus, v
pinquis eius
piens beneficiu
verbo, *Deniq*

Nota octa
significant, q
cit ad plenar
nam durum
se solæ suffic

Nota nono
regulam ca.

mittantur, con

Nota decim
duo genera b

nibus etiam

tinenda. Alte

runt benefici

notitia de ea

pensiones pe

ceperunt, vel a

modi confide

statuta est q

miserordie

Addenoue

fatis. Pij ipso

nis confident

omnis media

municatus in

Adde itẽ ne

vel restituend

fidencia in pr

aptantur ei, &

Tum quia no

bat olim huius

statutum, ne i

ea ratione, qu

fer vniquam v

tiam que ante

111 Ad decim

ta collitui sup

mi, neque con

simo, eodem

que inferetur

sione, vt in ha

tam. Et quod

quod quis post cessum beneficium, & duplicata cessione, & ca-
pra possessione à cessionario se in illud per se, vel alium ingerit,
& fructus, vel partem eorum accipit, aut successor ipsi, vel pro-
pinquis eius aliquos fructus remiserit. *Sexta*, in illo ver. *Si reci-*
piens beneficium, &c. *Septima*, in ver. *Vel sola probatio, &c.* *Octava*, in
verbo, *Denique quod intercesserit, &c.*

Nota octavo, quod verbum *ad probandum*: & clarius versic. *testes*:
significant, quod vnaqueque harum coniecturarum sola non suffi-
cit ad plenam probationem, quod equidem arbitror æquum:
nam durum videtur, quod prima, & octava, & aliquot aliæ per
se solæ sufficiant. Quare videtur id arbitrio iudicis librandum b.

Nota nono casum, in quo testes singulares sufficiunt contra
regulam ca. *bonæ c.* quod autem subdit, *vi testes criminosi, &c.* ad
mittantur, commune est omni simoniæ d.

Nota decimo ex ver. *Sed ne quisquam*: duos casus novos, quibus
duo genera beneficiariorum ipso iure priuantur beneficijs om-
nibus etiam iuste obtentis, & fiunt inhabiles ad illa, vel alia ob-
tinenda. Alter est eorum, qui ante hanc extrauagantem accepe-
runt beneficia per simoniam confidentialem, & statim habita
notitia de ea non resipuerunt, & ad dimiserunt illa beneficia &
pensiones per eam obtentas. Alter est eorum, qui post eam ac-
ceperunt, vel acceperint aliqua beneficia, vel pensiones, per eiu-
modi confidentias, quæ est pœna terribilis, ferenda tamē, quia
statuta est a, quæ tamē relaxare, vel saltem in ea dispensare iuste
misericordiæ fuerit. Et an, vel quos ignorantes liget, dicemus b.

Addenue undecimo, quod mediator confidentiæ veritæ a præ-
fatis. Pius ipso facto est excommunicatus: quia per præfata om-
nis confidentia, de qua ipsi agunt, est simonia beneficalis, &
omnis mediator simoniæ in beneficio, vel ordine, est excom-
municatus ipso facto c.

Adde itē noue duodecimo, quod promissio simplex conferendi,
vel restituendi alicui beneficium, nihilo alio addito, non est con-
fidentia in præfatis bullis damnata. Tum quia earum verba non
aptantur ei, & cui verba legis non aptantur, nec illa aptatur d.
Tum quia non erat simoniaca ante illas bullas: quoniam lice-
bat olim huiusmodi promissio simplex e, & licet postea f fuerit
statutum, ne illa promissio obligaret, non tamen fuit statutum
ea ratione, quod esset simoniaca: quia si talis esset, non potuis-
set vniquam valere: & præfate Bullæ non damnant confiden-
tiam quæ ante illas non erat simoniaca, per prædicta.

Ad decimum tertium quæsitum respondetur, quod pensio soli-
ta constitui super beneficio Ecclesiastico, non potest pecunia redi-
mi, neque constitui, quod nuper neruose probaui coram illustris-
simo, eodemque clarissimo Cardinali Aleiatio, in disputatione
quæ inseretur prædicto cōmentario, vbi breuiter monstro pœ-
sione, vt in hac materia sumitur, à nemine ante nos iuste defini-
tam. Et quod non est beneficium, nec portio fructuum eius, sed

Q q 3 ius non

b Arg. l. i. ff.
de iur. de lib.
et de causis,
par. 1. de
offic. dele.
c. 1. de elec.
d Ca. per tuas,
de simon.

a l. prospexit,
ff. qui & a
quib. & ca. in
memoriam,
22. ff.
b In comm. c.
fraternitas,
ca. 2. qu. 2.

c Per extrau.
2. de simon.

d Ca. indem-
nitatibus, pa-
rag. pen. de o-
lec. li. 6. & l.
4. para. tories
ff. de damno
infec. vbi
Bartol. &
Paul.

e Ca. accedēs,
de concess.
p. ab.

f In cap. 2. ce-
rit. li. 6.
g Cap. si. de
simon.

ius non temporarium, sed spirituale, aut illi annexum non antecedenter ut ius patronatus, sed dependenter, aut consequenter instar beneficij, & subinde non potest magis, imo minus emi vel vendi, quam ius patronatus, & potest gratis remitti, etiã sine auctoritate constituentis, non tamen redimi anticipata solutione sine auctoritate Papæ. Et quod redemptio sine illa pretio facta non valet, & non obstante illa, lapsis annis, pro quibus anticipata est, solutio potest peti. Et denique, quod simonia committitur in emptione & venditione illius, sed illa non inducit excommunicationem ipso iure plusquam simonia commissa super iure patronatus: quia extrauagans z. de simonia solum excommunicat simoniacum in ordine & beneficio quorũ neutrum est pensio, & ideo tamquam pœnalis, & restringenda, non extenditur ad simoniam super ea commissam. Secus quando emeretur, vel redimeretur pensio ad quærendum, vel renuntiandum aliquod beneficium: quia tunc videretur committi simonia, eo quod datur pretium ad dandum vel quærendum ius spirituale: veluti admittitur simonia quando mediatori datur, ut dictum est a: & eadem ratione idem dicendum videtur de emptione iuris patronatus alterius rei spirituali annexæ.

Ad decimumquartum de emente, conducente, vel per alium quolibet contractum non gratuitum quærente vicariam, & quantum iurisdictione, vel potestatem spirituales, etiam ad tempus episcopi, vel parochi, vel cuiuslibet alius beneficiarij, respondeo in summa quod latius dixi coram eodem illustrissimo Cardinali Alciato, & inseretur prædicto commentario b, primo, quod committit simoniam c. Secundo, quod meretur priuari, sed non est ipso iure priuatus officio clericali, secundum Hostiensem, Panormitanum, & communem d. Tertio, quod ipso iure talis contractus est nullus, & consequenter non quærit talem vicariam, & ita tenetur eam relinquere, ut iuste pœniteat e. Quarto, quod non est ipso iure excommunicatus f, quia non admittit simoniam in ordine, vel beneficio, quæle non est talis vicaria, per adducta à Felino g. Quinto, quod non est ipso iure inhabilis ad illam, quia nullo iure id cauetur, & ita non est dicendum h. Sexto, quod prædicta non procedunt in iurisdictione seculari, secundum Panormitanum i, quia circa eam non potest committi simonia, per dicta supra k. Septimo, quod neque procedunt in vicaria perpetua, quæ est beneficium l, & consequenter in illa incurreretur simonia, & excommunicatio illa annexa.

Ad decimumquintum de pœna simoniaci dico primo, omnem simoniacum pœna æterna esse dignum: mentalem autem tantum nulla pœna temporaria etiam restitutionis, conventionalem autem tantum pœna temporaria ordinaria restitutionis accepti, si est restituibile, alioquin si non est restituibile, extraordinaria arbitraria, per dicenda ibi, & supradicta m.

Secundo simoniacum realem in ordine tam occultum quam publi-

a Sup. eod. n.
206. in fin.

b Ca. fin. de simon.
c Ca. licet, de pœ. & cap. ad ne. stru. de simon.

d In c. 1. per alium text. & sequentibus ne præ. vic. suas.

e Arg. cap. si res 14. q. 6. f. Per extrauag. pan. 2. de simon.

f In cap. pœ. n. lant. dere. ser. 1.

g Glo. famo. sa in fin. de iure patron.

i Cap. 1. ne præ. vic. sup. & eod. n. 100.

l Item. 1. de off. vicar.

m Num. 103

publicum e-
tum in hoc
communito

Tertio dico
pensus, ut ibi
beneficio, a
sequimur
nullo iure a

Quarto, quod
dine, est ipso
uata Papæ, p

Quinto, quod
egere absol
moniacum

Sexto dico
ne, esse ipso
esser, maxi
est, per tert

Septimo, c
beneficio ei
uelter d, & p
ipso iure est
tæ extrauag
ordine & b
intelligenda

Octavo dico
racterem, se
quia charac

Nono, quod
alia disposi
nulla, & cõ
ante senten
quidem cur

Decimo dico
spirituali nõ
sed non ren

Undecimo, s
fidentiam n
iure excõm
inhabilis ad

dictis pœnis
dem non au
confidẽtia

tiq, etiã ex
tur ius con
riam accept
ita permiff

publicum esse ipso iure suspensum quoad se & alios, per textum in hoc omnium optimum a, vt hoc ibi dicit Innocentius communiter receptus.

Tertio dico, quod simoniacus in beneficio non est ipso iure suspensus, vt ibidem dicit Innocentius, quatenus ait simoniacum in beneficio, acta poenitentia, & relicto illo posse celebrare, quem sequimur, quidquid vterque Thomas dicat b, & Sotus c: quia nullo iure antiquo, nec nouo predicta extrauagantis id cauetur.

Quarto, quod simoniacus realis, tam in beneficio quam in ordine, est ipso iure excommunicatus excommunicatione reseruata Papae, per dictam extrauagantem nouam.

Quinto, quod haec consequitur simoniacum realem in ordine egere absolutione ab excommunicatione, & suspensione, simoniacum vero in beneficio ab excommunicatione tantum.

Sexto dico, nullum alium simoniacum, praeterquam in ordine, esse ipso iure suspensum, & excommunicatum: quia si quis esset, maxime foret simoniacus in beneficio, qui tamen non est, per tertium dictum.

Septimo, quod nullus simoniacus, praeterquam in ordine, & beneficio est ipso iure excommunicatus, quod recte affirmat Syluester d, & probatur: quia nullo iure antiquo vllus simoniacus ipso iure est excommunicatus, per predicta: & ius nouum predictae extrauagantis solum excommunicat ipso iure simoniacum in ordine & beneficio. Nam verba illa ipsius, in officijs ecclesiasticis, intelligenda sunt tantum de officijs, quae sunt beneficia e.

Octauo dico, quod simoniacus ordinatus recipit quidem characterem, sed non executionem, per rationem S. Thomae f: & quia character est indelebilis g, non potest illam relinquere.

Nono, quod omnis praesentatio, electio, collatio, & quauis alia dispositio beneficiaria per realem simoniam est ipso iure nulla, & consequenter quaesitum per illam debet relinqui etiam ante sententiam: quia iure naturali debent relinqui aliena h, & quidem cum fructibus, vt dictum est supra i.

Decimo dico, quod committens eum Papa simoniam super re spirituali nondum profanata, incurrit quidem poenam aeternam, sed non temporariam, per supra dicta k.

Vndecimo, quod simoniacus etiam tantum conventionalis ob confidentiam nil iuris querit in beneficio per eam obtento, & ipso iure excommunicatur, & perdit alia beneficia bene quaesita, & fit inhabilis ad omnia. An autem & quos excuset ignorantia a predictis poenis, praesertim ab hac huius noui iuris, dicitur l. Et quidem non audeam earum damnare illos, qui ante praefatos Pios confidentiam, etiam realem admisissent tempore, quo confidentiae, etiam ex se illicitae, adeo probabantur in Curia, quod redderetur ius contra non reddentes beneficia in custodia, & confidentiam accepta. Tum quia illa iure tantum humano est illicita, & ita permissione Papae approbatoria potuit fieri, & facta fuit

Q 9 4

licita:

a In extra-
uag. 2. de si-
mon. & per
ca. tanta, cod.
tit.

b 2. 2. q. 110.
ar. 6.
c Lib. 9. q. 2.
ar. 2. de iust.
& iur.

d Verb. si-
mon. q. 1. 9.

e Vt in ca. de
multa, de
praeb. & in c.
cum accessis-
sent. de con-
stit.

f Vbi supra.
g Ca. quomo-
do c. ostendi-
tur, de con-
secr. dist. 4.
h Cap. si res
24. qu. 6.
i Ca. 17. n. 25.

k Num. 297.

l In comen-
t. fraterni 25,
22. qu. 2.

¶ Arg. e. r. de
cour. l. 6.

e l. qui con-
demnare, ff.
de reg. iur.

d l. Gracchus
C. ad l. fal. de
adulter.

e Num. 99.
f. sup. n. 104.

licita b. Tū quia licet ipſa iure diuino eſſet prohibita, pœne ta-
men nullitatis titulorū, & alia iure humano ſunt ſtatuta, & ſic
quoad illos dicta permiſſione potuerūt tolli. c & ita iure ſtricto
defendi poſſet, non fuiſſe per ipſos annihilatas renuntiationes,
collationes, & penſionū impoſitiones, factas antea prædicto tē-
pore: & conſequenter non teneri ad relinquenda beneficia, aut
penſiones, neque ad reſtituēdos fructus vi earū perceptos: quia
legitime factū pœnam non meretur d: ex quo inferretur limi-
tatio eius, quod ſupra dictū eſt, omnem confidentiā, quæ poſt
dictos Pios eſt illicita, fuiſſe talem etiam ante illos, ne procedat
inea quā in præfata permiſſio Papæ approbatoria fecit licitam.

Duodecimo dico, quod peccat, qui emit, aut vendit carius bo-
na ratione iuris præſentandi ad aliquod beneficium illis anne-
xum, aut aliquem calicem, aut corporalia, eo quod ſunt conſe-
crata, aut roſaria, aut alia, eo quod ſunt benedicta, per dicta ſu-
pra e: licet non incurat excommunicationem, quia non com-
mittit ſimoniam circa ordinem, vel beneficium, per dicta f.

De luxuria tertio vitio capitali, & eius filiabus.

112 Luxuria quid in genere, & quid in ſpecie.

112 Luxuria quibus modis maxime reſiſtitur.

113 Luxuria vitium capitale gignit has octo filias.

113 Caſtitas quibus modis ſeruatur.

114 Cæcitas, præcipitatio, inconsideratio, & inconstantia, quæ moriſeræ.

114 Amor ſui, huius mundi, horror futuri, qui moriſer.

112 **D**E luxuriā dico primo, quod luxuria, & luxuriari genera-
tam eſus, potus, & veſtitus, quam venerorum, ſed ſpecialiter,
vt hic ſumitur, luxuria eſt vitium inclinans ad inordinatum venero-
rum uſum: & actus ex quo illud gignitur, & augetur eſt inordi-
natus uſus venerorum, qualis eſt omnis, excepto uſu Matrimo-
nij: quippe qui eſt prohibitus ſexto præcepto Decalogi, de
quo ſupra a: & quoniam omnis habitus, quale eſt vitium, augetur
ex actibus ex quibus gignitur, & ad eos inclinatur, vt dictum
eſt b, conſequitur uſu venerorum, augetur luxuriam, & conſe-
quenter illo non ſedari, imo accendi, volentesque eam ſedare
debere id facere reſiſtendo, vel fugiendo, & nullatenus eam ex-
periendo, errareque grauiffime, qui ſecum conſtituunt vna, vel
altera vice experiri, & numquam amplius. Tum per illud A-
poſt. c Fugite fornicationem. Tum per illud Caſſiani d, quem S.
Thom. e & omnes alij ſequuntur: Nullo faciliori modo luxuria, quæ
ſuarum occaſionum fuga vinci poteſt: illa enim experientia creſcit, ha-
bitus, quo auctior eſt, additus natura corruptæ tanto eſt fortior ho-
ſtis, fortiusque impugnat. Quo fit, vt facilius ſeruari poſſit caſtitas
virginalis, quam vidualis, imo & vidualis, quam coniugalis ab-
ſente

a Ca. 16. n. 2.
& c. nemo, ca.
meretrices,
32. qu. 2. 4.
b ſupr. præ-
ſad. 7.

e 1. ad Cor. 6.
d De iuſt.
monach.
e 2. 2. q. 35. ar.
1. ad 4.

ſente diu co

vt latius dix

113 Secundo

plures ſpeci

capale, & ca

iuxta S Gre

præcipitatio

mundi, hor

ſcatur, ex ho

ſtationem v

pat partem

& rursus illa

quali vim in

debitum ſin

impellit ad

horrendum

fit, vt eo lon

contemplat

Iudices, quæ

ſtione, & co

pos, quam a

Circa quæ

primo, qui pe

114 Secundo

non propor

nam, per di

non deligit

deſiſit ad e

rem ſui præ

luxurie fili

tranſgreſſio

peculiarium

tionem Caiet

do ſe peric

neti, incon

do ad ipſam

Tertio pe

petuo vitio

ſupra c: aut

omnium p

De ira

115 Ira ſep

116 Indign

117 Maled

sente diu coniuge, quæ magna cõsolatio vtentium cœlibatu est, vt latius diximus f

113 *Secundo* dico, quod hoc vitium, præter sex, aut septem, aut plures species, quas habet, de quibus supra g, dicitur vitium principale, & capitale, eo quod ex eo nascitur octo filij infernales, iuxta S. Gregorium h, & S. Thomam, scilicet cæcitas mentis, præcipitatio, inconsideratio, inconstantia, amor sui, amor huius mundi, horror futuri, & odium Dei: quæ licet etiã ex alijs nascatur, ex hoc tamen frequentius: hoc enim inclinãdo ad delectationem venereorum, quæ est omnium vehementissima, occupat partem animæ inferiorem in appetenda, & procuranda illa, & rursus illa adeo trahit ad idem superiorem sibi valde cognatã, quasi vim inferendo, vt non permittat illi circa vitium, & aliud debitum finem satis intendere, nec media in illam deligere, & impellit ad se, mundumque hunc nimis amandũ, futurumque horrendum, tandemque ad Deũ vltorem odio habendum. Quo fit, vt eo longius ceteris abesse debeat ab hoc obcecante vitio contemplationi addicti, literis dediti Gubernatores, Duces, & Iudices, quo lucidiori prudentia, sapientia, consilio, circumspectione, & constantia indigent, tam ad præfigendos fines, & scopos, quam ad deligendum media, quibus eos assequantur.

Circa quod peccatũ luxurię, & filiarũ eius peccat mortaliter primo, qui peccat contra sextum præceptũ, de quo dictum est k. 114 *Secundo* peccat, qui per cœcitatẽ, vel socordiam mentis nõ non proponit explicite pro vltimo fine: Deum, & vitam æternam, per dicta a: aut per præcipitationẽ, & inconsiderationem non deligit media de præcepto deligenda: aut per inconstantiam defiluit ab eo, in quo de præcepto tenetur peritare, aut ob amorem sui præceptum aliquod transgreditur. Raro autem per has luxurię filias quis peccat mortaliter alio genere peccati, quam transgressionis præceptorum Decalogi, Ecclesię, vel aliorum peculiarium ipsum ad mortale obligantium. Dixi, raro; non ratione Caietani parum tuta, sed quia interdum peccat exponẽdo se periculo transgrediendi præcepta propter præcipitationem, inconsiderationem, & alia prædicta vitia, non perueniendo ad ipsam transgressionem, iuxta prædicta b.

Tertio peccat mortaliter, qui deliberate vult semper, & perpetuo viuere in hoc mudo, sine Dei visione intuitiua, per dicta supra c: aut deliberato Deum odio habet, quod est suo genere omnium peccatorum maximum d.

De ira quarto vitio capitali, & eius filiabus:

- 115 Ira sapius passio, & est vitium capitale.
- 116 Indignatio quæ Christiano mala, & quæ mortalis.
- 117 Maledictio sui, vel diaboli, vel irrationalis creaturæ quæ mortalis.

Qq 5

115 Præ-

f In cap. qui
sanctus, de
pœ. dist. 1.
g Ca. 16. n. 2.
h Lib. 3. i. Mo.
p. 1.
i Recep. 2. 2.
q. 53. art. 5.

k Supra c. 26.

a In prælud.
4. nu. 11.

b In præl. 9.
n. 11. & c. 11.
n. 4.
c Ca. 17. n. 2.
d Per ibid.
dicta n. 112.

115 **P**Resupponendum primo, quod ira primum accipitur pro passione anime sita in potentia irascibili, que non habet contrariam, ut alie passionis eiusdem, que interdum est bona, & interdum mala, ut dictam est e. Ira vero prout habitum vitiosum sonat, ut hic, est vitium anime ad appetitum inordinatum vindictae inclinans, iuxta S. Thomam f: peccatum autem irae est actus inordinatus volendi vindictam: quis autem actus dicatur inordinatus, dictum est supra g. Hoc autem vitium irae ea ratione est capitale, aut cardinale, quia ex eo nascuntur alia septem vitia, scilicet indignatio, tumor, clamor, blasphemia, contumelia, opprobrium & rixa, iuxta Sanctum Thomam h, quem copiose defendit ibidem alter Thomas. Alij addunt istis alias quatuor, scilicet maledictionem, seditionem, bellum, & vindictam: sed maledictio ad contumeliam, seditio, & bellum ad rixam rediguntur: vindicta autem est proprius actus irae.

Peccat mortaliter circa iram, & filias eius primo, qui per eam transgreditur quantum preceptum, de quo supra a, & consequenter, qui deliberate vult vindictam notabilem immeritam, vel maiorem merita, vel meritam auctoritate propria, vel contra iuris ordinem, vel principaliter in malum proximi, & non in bonum iustitiae: quia hic est inordinatus actus irae, per dicta, & remissa supra proxime.

116 **S**ecundo peccat, qui committit prohibitum sub poena mortalis, vel iustum sub eadem per indignationem inordinatam, qua debita subtrahitur affabilitas, aut per tumorem inordinatum, quo quis nimis cogitationibus vindictae tumet, vel clamorem inordinatum. Dixi, inordinatum: quia haec tria ordinata non vitia, sed virtutes sunt b.

Tertio, qui blasphematur eo modo, quo dictum est supra c, vel maledicitur creaturae irrationali quatenus creatura est d.

117 **Q**uarto peccat, qui ex animo deliberato maledicitur imprecando sibi malum cui non licet consentire, vel proximo malum notabile sub ratione mali, iuxta illud Apostoli: *Maledicti regnum Dei non possidebunt*: & eo pravius, quo maiorem reverentiam cui maledicitur debet, iuxta illud f: *Qui maledixerit patri, aut matri, morte moriatur* g. Dixi, ex animo deliberato, quia in deliberate, vel ore tantum maledicere, non est mortale, ut communiter maledicunt parentes filijs, & coloni, & muliones bobus, & mulis: sufficit tamen id facere ex animo deliberato etiam momentaneo, licet illico poeniteat, sicut sufficit consensus deliberatus etiam momentaneus voluntatis ad quodcumque aliud peccatum mortale, ut recte declarat Caietanus h, Dixi, sibi malum cui non potest consentire, quia imprecari sibi damnum boni, quod posset prodigere, non est peius quam eius prodigere, que non est mortalis, per dicta supra i. Dixi, notabile, quia parvitas excusat, ut saepe dictum est. Dixi, sub ratione mali, quia sub ratione boni non est peccatum: ut imprecari aliquod malum averso a Deo, ut ad

e Ia prxl. 5.

f 2. 2. qu. 158.

g Eod. c. n. 7.

h In d. q. 158. art. 7.

a Cap. 15.

b Arg. not. in d. c. 11.

c Ca. 12. n. 23.

d iuxta dicitur ibidem.

e 1. ad Cor. 6.

f Exod. 21.

g Ca. 1. n. 23.

h c. 1. qu. 76. art. 4.

i Eod. c. n. 70.

tum conuer

Quinto pec

illa est bona

S. Thomas n

me dicta n. Q

mitto te dial

puta equos

lorem, frigu

faciat qua ra

ratione est re

autem neut

peccat: quip

que malū co

resolutio est

cōfidentē si

& animo nu

non est pluf

tura Dēi, qu

mi: quo casu

proximo: q

seditionem,

per contum

De inuid

118 Inuidi

118 Neme

118 Circa

Cordin

nuit, iuxta A

defendit. D

ad quam fa

xi cetera ac

sit suum, qu

no, quatenus

na, & mala:

que pertine

Christianan

Thomas g:

minuit exce

que semper

Thomam h

dendum de

tio vero cu

quinque, sc

fis aliorum

Gregorium

eum conuerratur, iuxta dicta k.

Quinto peccat, qui maledicit diabolo ratione sue nature, quia illa est bona, & à Deo facta, secus si ratione sue culpe l, & tradit S. Thomas m, modo nec plus, nec aliter quàm meretur, per proxime dicta n. Qui autè maledicit ex animo, dicendo: trado, vel committo te diabolo: vel maledicit aliquam creaturam irrationalem, puta equos, mulos, boues, & alia sensibilia, aut ventos, aquam, calorem, frigus, lapidem, puluerem, arenam, & alia insensibilia: si id faciat qua ratione sunt creaturæ Dei, blasphematur: si vero qua ratione est res proximi, perinde est ac si proximo malediceret: si autem neutra prædictarum rationum id faciat, solum venialiter peccat: quippe qui rem vanam exoptat: cum neque bonum neque malum conueniat rei rationis experti per se considerate, quæ resolutio est S. Thomæ a. Quare confessarius debet interrogare confidentem si maledixit alicui rei, an id fecerit ore tantum, aut ore & animo nulla ratione Dei, vel proximi habita, quibus casibus non est plusquam veniale: aut ex animo, eâ ratione, qua est creatura Dei, quo casu est blasphemia: aut qua ratione est res proximi: quo casu perinde peccat, vel non peccat, ac si malediceret proximo: quis vero, & quomodo peccet per rixam, vindictam, seditionem, & bellum, quæ sunt quatuor filie iræ, dixi b: & quis per contumeliam, & opprobrium alias duas eius filias c.

k Supr. c. 75.

l Iob. 3.
m Vbi supra
art. 1. ad 4.
n Num. 136.

a 2. 2. q. 66
art. 4.

b Supra c. 5.
c In c. 18, ubi
11.

De inuidia quinto vitio capitali, & eius filiabus.

118 Inuidia quid, & genere suo mortalis.

118 Nemesis quid, & quæ mortalis.

118 Circa inuidiam est dicendum, quod est vitium inclinans ad inordinate tristitiam de bono alieno, eo quod suam excellentiam minuit, iuxta Arist. d & S. Thomam e, quem pulchre Caietanus ibi defendit. Dixi, inordinate, ad excludendam tristitiam ordinatam, ad quam sæpe charitas inclinatur, iuxta illud f: Beati qui lugent. Dixi cetera ad excludendam tristitiam de bono alterius, eo quod sit suum, quæ pertinet ad odium, & eam, quæ est de bono alieno, quatenus est damnosum sibi, vel alteri, quæ potest esse bona, & mala: & eam, quæ nascitur ex eo, quod ille indignus est eo, quæ pertinet ad indignationem, quæ est mala, iuxta legem Christianam, quamuis non secundum Aristotelem, vt dicit S. Thomas g: & ad includendam eam, quæ nascitur ex eo, quod minuit excellentiam suam: & hæc sola pertinet ad inuidiam quæ semper est peccatum, & suo genere mortale, secundum S. Thomam h, quia est contra charitatem inclinantem ad gaudendum de quolibet bono proximi, quatenus est bonum ei. Ratio vero cur inuidie vitium dicitur capitale, est, quia parit alia quinque, scilicet, odium, susurrationem, detractionem, in aduersis aliorum legitiam, & in prosperis tristitiam, iuxta Sanctum Gregorium i declaratum per S. Thomam k.

d 2. Rhet.
e 2. 2. qu. 36.
art. 1.
f Matth. 5.

g Vbi supra.

h Vbi supra
art. 3.

i 36. Moral.
k Vbi supra
art. 4.

Peccat

Peccat autem mortaliter circa inuidiam, & filias eius primo qui deliberato dolet de bono notabili proximi scilicet scientia, honore, fama, diuitijs, fauore, veneratione, & id genus alijs ea ratione, quod sua per illud excellentia diminuitur, per proxime dicta. Dixi, *Deliberato, & notabili*, quia surreptio & paruitas semper à mortali excusant, vt sæpe dictum est *a*.

a Præsertim
in ca. 11. n. 4.

b In prælu. 9.
num. 19.

c Vbi supra.

Secundo peccat mortaliter, qui tristatur eo quod non sunt ei tanta bona temporaria, quanta alijs ob finem mortiferum: quia eiusmodi finis omnem actum efficit mortalem, iuxta dicta *b*. Tristari autem de hoc ob finem venialem, est veniale tantum: & tristari ob bonum, virtus, si ceteræ circumstantiæ adsunt, sicut & tristari eo, quod careat virtutibus, quas in alijs videt, ad finem eas quærendi, iuxta mentem S. Thomæ *c*.

Tertio peccat, qui deliberato tristatur eo quod Deus bona malis largitur: quod est verum, si id faciat diuinam in diuidendo bona prouidentiam inculando, secundum omnes, quod explicat Caietanus *d*, definiens idem de illo, qui proponit imitari malos in actibus mortalibus, vt fortunarum copia similis eis euadat, contra illud *e*: *Noli amulari in malignantibus*, quo omnia tradimus *f*.

d Late 2. 2. q.
36. ar. 2. & in
summa verbo
Nemelis.
e Psal. 36.
f In ca. si quis
semel, de pe-
dit.

De gula sexto vitio capitali, & eius filiabus.

119 Gula quid, & habet quinque species, & quinque filias.

120 Gula non est edere carnes in terra aliena vbi id licet.

121 Ebrietatem scienter sibi vel alij procurare, mortale.

122 Carne humana vesci non licet.

122 Antropophagi carnibus humanis vescuntur.

119 **D**E gula dicimus primo, quod illa ex mente viriusque Thomæ *g*, & eiusdem, & aliorum *h*, est vitium inclinans ad comedendum, & bibendum inordinate: & actus eius est efus & potus inordinatus, vel volentis eum faciendi.

g 2. 2. q. 148.
a. 1. & 150. 2. 1.
h In 2. l. sen.
dist. 42.

Secundo, quod quinque sunt species gula, iuxta S. Gregorium, & contentæ in hoc versu.

130 Moral.
relatum in 6.
quinque, de
coniect. di. 5.
In dicta q.
148.

Prepropere, laute, nimis, ardentem, studiose.

declaratæ per S. Thomam *k*, id est, ante tempus, nimium, aut nimio ardore, nimia festinatione, nimio apparatu, & nimio sumptu: quæ vtinam vtiusque gladij principes suis sanctis sanctionibus areerent ab occupandis prouincijs quas nondum occuparunt, expellerentque ab eis quas occupatas adeo in carnalia desideria demittunt, vt ad cælestia mentes erigere non sinant.

Tertio dicimus, quod gula dicitur vitium capitale ea ratione, quia quinque scedæ filia ex eo nascuntur: puta, Heberudo mentis, Immoderata lætitia, Multiloquium, Scurrilitas, & Spurcitas.

a In summa,
verb. gula.
b Verb. mun-
dicia.
c Verb. gula.
2. 2. par. tit. 6.
& 4. par. 5.

Quarto dicimus, quod gula regulariter est venialis, etiam absque utilitate vsque ad vomitum, etiam intercum sese quis cibo, & potu ingurgitet, vt sentit Caietanus *a*, quidquid dicat Angelus *b*, & Syluester *c*, incaute dicentes S. Antonium *d* affirmare hoc esse

esse mortale
illam licet f
consilio me
120 Quinto
ponitur: cum
violatur: c
infertur, at
soluuntur.

Sexto pecc
qua regione
contrario n
in qua mora
sitans velle
rioribus par
eis non licet
Nauarra pec

Si fu
Et si

Quidquid
sentit Panor
Porcius *h*, &
Idemque fer

riarum terr
121 Septimo
alium inebri
nocere alter

volens se, v
si id fecit ig
tatis eius, q
est de seire
briari, & eu

iteratio actu
facit vt ille f

fatis est, fec
122 Octavo
eas alteri ed

nem ob id o
nus, vt sola f

la caro anim
more prou
tizare Gent

nentes abstr
iusto interfe
consequen

123 Heber
123 Lati

abus.

s eius primo
tacet scientia,
nus alijs ea
er proxime
ruitas sem-

non sunt ei
ferum: quia
xta dicta b.
le tantum:
ad sunt, si
videt, ad

Deus bona
n diuidedo
ad explicat
ri malos in
adat. cōtra
nus f.

abus.

viriusque
n inclinans
us & po-
gorium,

nium, aut
nimio su-
s sanctio-
i occupa-
nalia de-
nant.

ratione,
tudo mē-
pprcitia,
tiāsi ab-
uis cibo,
at Angē-
nare hoc
esse

esse mortale, quod non affirmat. Dixi, *Absque utilitate*, quia ob
illam licet sumere ad vomendum amplius, quam par est de
consilio medicorum.

120 Quinto dicimus, quod est mortalis, cum in ea vltimus finis
ponitur: cum per eam aliquod præceptum ad mortale obligans
violatur: cum notabile damnum salutis propriæ aut proximi
inferretur, aut procuratur: cum debita lege iustitiæ ob eam non
soluuntur.

Sexto peccat, qui vescitur carnibus, vel alio cibo vetito, in ali-
qua regione etiam tempore quo liceret ei vesci in sua: sicut è
contrario non peccat vescendo eis in regione qua transit, vel
in qua moratur, licet in sua ei nō liceret. Nauarrus enim, & Lu-
sitanus vescentes in Castella die Sabbatho extremis vel inte-
rioribus partibus animalium, non peccant, licet in suis terris id
eis non liceat, Castellanus autem idem faciens in Lusitania, vel
Nauarra peccaret, per e illud vulgatum:

*Si fueris Rome, Romano viuito more,
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.*

Quidquid dicat Alexandrinus ibi, & quidam alij alibi, vt
sentit Panormitanus f, & Cardinalis g, Imola, & Bonifacius, &
Porcius h, & alij alibi, quod & communis consuetudo seruat.
Idemque seruandum est circa festa, & ieiunia, & alia varia va-
riarum terrarum præcepta.

121 Septimo peccat quis, cum se scienter inebriat, aut procurat
alium inebriari, secundum S. Thomam i: quia notabiliter vult
nocere alteri, & sibi esse nocumento, cui renuntiare non potest,
volens se, vel aliū rationis vsu priuare. Dixi, *Scienter*, quia secus,
si id fecit ignorantia qualitatis potu, vel inaduertentia nimie-
tatis eius, quia tunc, aut nihil, aut solum venialiter peccaret. Idē
est de seire debente k, vt quia consuevit tali, vel tanto potu ine-
briari, & eum bibi, non credendo se inebriatum iri: non quod
iteratio actus ex veniali mortale faciat, sed quia consuetudo
facit vt ille seire debeat se eiusmodi potu inebriatum iri, quod
fatis est, secundum Caietanum l.

122 Octauo peccat, qui humanis carnibus vescitur, vel præbet
eas alteri edendas citra maximam necessitatem: etiam si nemi-
nem ob id occidat, nec occidi procuret, quia vt recte ait Caieta-
nus, vt sola scemina humana est ad copulam licitam apta, ita so-
la caro animalis irrationalis est licita qua vescamur. Quare de
more prouidē Patres illustrissime Societatis Iesu renuunt bap-
tizare Gentiles Antropophagos cathecumenos non propo-
nentes abstinere perpetuo à carnibus humanis, etiam in bello
iusto interfectorum: quia non sunt contriti, nec satis attriti, &
consequenter non baptizandi a.

123 *Hæbetudo mentis que mortalis.*

123 *Latitia nimia que mortalis.*

e Ca. ille, 127.
di. quod eius
gl. probat.
f In ca. consi-
lium de ob-
serua. ieiun.
g In clasp. 2.
q. 5. de celeb.
m. & ibi.
h In para. sed
& quod prin-
cip. inst. de iu-
re nat. nu. 26.
i 2. 2. q. 150.
art. 1.

k l. quod te,
ff. de reb.
cred.

l 2. 2. qu. 150.
art. 2.

a Cap. firmif-
sime, 15. q. 1.
& per dicta,
per nos sup.
c. 1. num. 39.

123 Multiloquium quod mortale.

123 Scurrilitas, & spurcitia que mortalis.

123 **C**irca vero præfatas quinque filias gulæ peccat mortaliter primo, qui per mentis hebetudinem se terrenis miscens, & à cœlestibus auocans conscientiam suam non discutit quando, & quomodo præcepto tenetur b.

b Ang. verbo hebetudo.

e 2.2. q. 148. art. 6.

d Notum, 1. qu. 1. & c. fin.

de in iur.

e Arg. ca. cum decorem, de

vita & honestate, & coru,

que diximus in repet. cap.

quando de consecr. dist.

1. not.

18. nu. 75.

f Arg. ca. clericus, de vit. & honestate, cler.

g 2. part. tit. 6. c. 4. para. 4.

124

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

125

Secundo peccat mortaliter, qui ob immoderatam lætitiã obsecnis cantilenus, verbis, aut gestibus vitur, intendens inducere, vel credens, aut credere debens, se, vel alium per eam indutum iri in consensum alicuius actus mortalis, cordis, oris vel operis, vt recte declarauit Caietanus e, & probatur per ca. d Idẽ de eo, qui saltat, choreas ducit, & irreuerenter psallit, aut canit, & præsertim in Ecclesijs, & cœmeterijs e. Maxime vero si est sacerdos: nisi parum & secretò id faceret f.

Tertio peccat mortaliter, qui multiloquium in irreuerentiã Dei notabilem vitur: aut adeo eo delectatur, vt paratus sit id præferre implemento alicuius præcepti, secundum S. Antonin. g

Quarto, qui per scurrilitatem vel spurcitiã vestes valde impudicas gestat, aut alias intentione expressã vel tacita prouocandi ad luxuriam, vel alium finem mortalem, per prædicta.

De accidia septimo vitio capitali, & eius filiabus.

124 Accidia quid, cur ita, & pigritia dicta, filias sex parit.

125 Desperatio filia accidia que mortalis.

125 Pusillanimitas filia accidia que mortalis.

125 Rancor filia accidia que mortalis.

125 Euagatio mentis que mortalis.

124 **D**E accidia dicendum primo, quod illa generaliter sumpta continet, omnem tristitiam de quocunque spiritali bono, secundum S. Th. a sed sumpta specialiter, vt hic sumitur, est contraria charitati, & definiri potest, esse vitium inclinans ad tristandũ de bono spiritali diuino, quatenus est diuinum in eo qui tristatur, secundum mentem vtriusque Thom. b Dixi, De spiritali, ad excludendum tristitiam de bono temporali. Dixi, Diuino, ad excludendum tristitiam de bonis spiritalibus virtutum moralium. Dixi, Quatenus est diuinum, quia contristari de eo quatenus est laboriosum, vel aliorum operum impedimentum, non est accidia, vt aduertit vtrique Thom. vbi supra. Dixi, In eo qui tristatur, quia tristari de eo, quatenus est in ipso Deo, pertinet ad odium eius: & quatenus est bonum diuinum in ipso, pertinet ad accidiam, vt subtiliter, conciliando S. Th. sibi ipsi, distinguit ibidem Caiet. Nam bonum spirituale diuinum vt est in homine, consistit in charitate, & amicitia inter ipsum & Deum, qua se conformat ei, volendo ea que ipse vult, & gaudento colloquio, & consuetudine eius

12.2. qu. 35. art. 3.

b vbi supra.

us eius, tamquam verissimi, & supremi amici, & patris e, *reuelan-*
do ei cum delectatione viam suam, & dicendo d: Proba me Deus, & scito
cor meum, interroga me, & cognosce semitas meas, & vide si via iniquita-
tu in me est, & deduc me in via aeterna. Cum ergo quis tristatur, &
 eum tædet eiusmodi colloquij, sermonis, & gaudij, hoc pecca-
 tum committit, cognatum odio Dei, suo genere omnium pec-
 catorum grauissimo, secundum S. Thom. e vt supra dictum est f.
 Quare etiam hoc peccatum est valde graue, genereque suo
 mortale, cum deliberato, & aduertente animo admittitur, quod
 raro videtur contingere. Ex quo inferitur, merito vitium hoc
 vocari accidiam, quia vt acidum frigefacit, & tepescit calorẽ,
 ita hoc amorem, & desiderium boni diuini spiritualis sui in a-
 nimo iam aliunde excitatum, & actus ille sic tristandi, siue tristi-
 tia inordinata, est actus, seu peccatum accidie.

Ex quibus inferitur primo, quod qui tristatur de bono spiri-
 tuali aliarum virtutum moralium, veluti de reddendo suum al-
 teri, quod est bonum iustitiæ, aut moderato esu & potu, quod
 est bonum temperantiæ, &c. non peccat hoc peccatum, sed vi-
 tij contrarij virtuti, de cuius bono tractatur.

Secundo, quod ratio, cur hoc vitium dicatur capitale seu prin-
 cipale, est, quia ex eo sex improbe filie nascuntur, iuxta B. Greg. g
 declaratum per S. Tho. h scilicet Desperatio, Pusillanimitas, Tor-
 por animæ, Malitia, Rancor, & Euagatio mentis. Ratio vero cur
 a vulgo vitium hoc appelleretur pigritia, licet incaute, quia omnẽ
 ignauiam, & tarditatem significat, videretur esse quod facit ho-
 minẽ pigrum ad bonũ diuinum profequendum, ea ratione, qua
 vt delectantia ad sui prosecutionem mouent, ita contristantia
 remouent, iuxta illud Arist. a *Delectatio tenet operantem in opere.*

Peccat autem mortaliter circa accidiam, & filias eius primo,
 qui per eam omittit aliquid sub pena mortali præceptum, vt
 communionem, missam, vel preces horarias, non tamen indu-
 cit circumstantiam necessario confitendam: sufficit enim con-
 fiteri, qui omiserit, non exprimendo, quod per accidiam id fe-
 cerit. Dixi, *Præceptum*, quia omittere aliud ad summum esset ve-
 niale, ex mente Archidiaconi, & Cardinalis S. Sixti b.

Secundo peccat mortaliter, qui per accidiam, vel pigritiam, vel
 aliam negligentiam vel nõ ediscit, vel nõ credit ea, quæ de præ-
 cepto mortifero secundũ suum statũ tenetur, de quibus supra c.
 Tertio, qui desperat peruenire in vltimum finem, nempe
 beatitudinem, & visionem intuitiuam Dei, & vitam aeternam,
 iuxta dicta d.

Quarto peccat, qui transgreditur aliquod præceptum mortife-
 riu per pusillanimitatẽ, qua fugimus a diu: vel per torporẽ, quò
 fugimus mediocritã, vel per rancorem, quo indignamur in bene-
 monentes, vel per malitiam, qua nos bonorũ spiritualiũ tædet,
 vel per euagationẽ mentis, qua fugiendo sancta diuertimus in
 illicita: quod ratiõ, vt prædixi, non addit peccato circumstantiã
 neces-

c Psal. 36.
d Psal. 138.

c 2. 2. qu. 34.
a. 2. & q. 39. 2.
2. ad 3. & 1. 2.
q. 37. 4. ad 3.
f Ca. 21. n. 18.

g 31. Moral.
h 2. 2. qu. 35.
21. 7.

a 8. & 10. E-
thic.

b In c. qui bo-
nũ, 17. q. 1.

c Ca. 11. n. 18.
& prælud. 3.
nu. 19.

d In prælud.
4.

De peccato in Spiritum sanctum.

126 Peccata in Spiritum sanctum sunt desperatio, præsumptio, impænitentia, obstinatio, impugnatio agnitæ veritatis, & invidia fraternelæ gratiæ, & cur irremissibilia.

126 **P**eccatum in Spiritum sanctum aliquo nomine accidit cognatum definiti potest secundum mentem Magistri & recentiorum communiter e, & S. Thomæ f, & glossæ g, & aliorum alibi, esse peccatum contra bonitatem Spiritus sancto attributam commissum. Sicut enim quod committitur ex infirmitate, dicitur contra Patrem, cui attribuitur potentia: & commissum per ignorantiam, contra Filium, cui attribuitur sapientia: ita commissum per malitiam dicitur contra spiritum sanctum, cui attribuitur bonitas. Peccatum autem in Spiritum sanctum est sextuplex: Desperatio, qua tollitur spes veniæ. Præsumptio, qua impeditur bonus timor. Impænitentia, qua fugatur dolor præteritorum. Obstinatio, qua omittitur cautio futurorum. Impugnatio agnitæ veritatis, qua relinquitur cognitio veritatis. Invidia fraternelæ gratiæ, qua de gratia proximi quis tristatur. Quodlibet enim horum sex peccatorum tollit medium veniæ à bonitate Spiritus sancti consequende, & dicuntur irremissibilia, non quidem quia sit vllum peccatum quod vere contrito non condonetur, sed quod hæc secundum suam naturam repellunt media, & principia quibus remittuntur peccata videlicet spem, timorem, dolorem, & c. vt tradit S. Thomas e. Quamobrem merito dicuntur grauissima, quoties pars animæ superior consentit in eis: alias enim solum sunt venialia: quia subrepto in omni materia excusatà mortali d.

e In 2. li. sent. dist. 43.
f 2. 2. qu. 14.
ar. 1.
g Ca. si sacer. lib. 5. de pen. dist. 1.

a Math. 12.
b Ca. quia diuinitat. de pen. dist. 1. & cap. nemo, de pen. dist. 7.
c Vbi sup. a. 3.
d Ca. sed pensandum, di. 6. & per sepe dicta, præferim c. 1. nu. 14.

De quinque sensibus exterioribus, & de operibus misericordiæ.

CAPVT XXIV.

- 1 Sensus exteriores quinque, & quis eorum vsus malus, & mortalis.
- 2 Misericordia quid, & est virtus moralis maxima.
- 3 Eleemosynæ actus misericordiæ, cur dicatur charitatis.
- 4 Misericordiæ opera spiritalia septem, corporalia totidem.
- 5 Eleemosyna spiritalis præstat corporali, quando vtraque præcepta, & 8.
- 6 Superfluum duplex, nature tantum, & nature, & status.
- 7 Sicut decenter conseruandus, vel mutandus.
- 7 Restitui cur non debeat damnatum ob eleemosynarum denegatam consecutum.

8 Eleemo-

8 Eleemo
9 Eleemo
&
9 Anima
10 Franci
11 Eleemo
11 Confili

11 N præ
iores,
externorun
tromittunt
factum cum
dum primo,
tus quidem
omnes circu
Inordinatus
actus boni a
cati mortali
est aliqua ci
Quare per
qui videt, au
quod præce
faciar, se aut
ijcit: aut infe
nis proximi,
Et ideo non
peccatis per
facta per os:
fitendam, vt
2 Secundo dic
misericordia
tientis aliquod
moralis, quia r
gunt ad pro
ctiam ad sub
ferri ad pun
3 Tertio dice
die vocantur
cedant à mis
à charitate, q
est causa mis
mosyna: nã
spiritali, vel
illo m: Cum sa
& interdum a
secundum m